

Magyar múzeumok

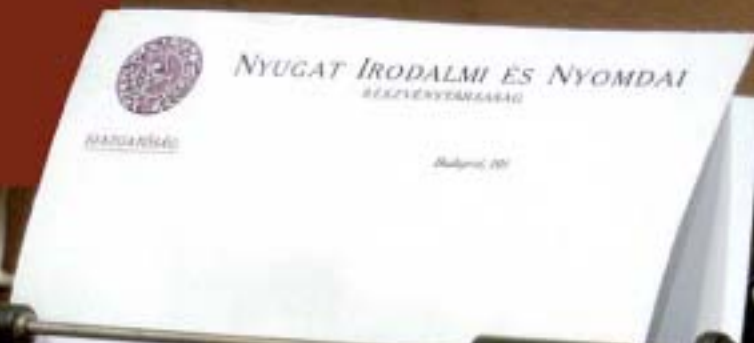
Középpontban... Kortárs művészet

Körkép

Hírek

O Kedves! Olvasó!

Magyar Múzeumok
A Pulszky Társaság - Magyar Múzeumi Egyesület
folyóirata

Szerkesztőbizottság:

Kóczyáné Szentpéteri Erzsébet
Selmeczi Kovács Attila

Szatmári Imre
Várkonyi Gábor
Wollák Katalin

Főszerkesztő:

Basics Beatrix

Felelős szerkesztő:

Sárközy Gabriella

Munkatársak:

Bakos Ágnes és Tihanyi Bence

Műszaki szerkesztő:

Mihalkov György

Fotók:

Dobóczy Zsolt, Gál Csaba

Nyomdai munkálatok:

Mester Nyomda

Felelős kiadó:

Balázs György, a Pulszky Társaság elnöke

Szerkesztőség:

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.

tel.: 473 - 2423

fax: 473 - 2421

e-mail: magyarmuzeumok@pulszky.hu

honlap: www.pulszky.hu

Megjelenik évente 6 alkalommal

1500 példányban

XIV. évfolyam 4. szám

Előfizethető a szerkesztőség címén postautalványon,

csекken vagy átutalással az alábbi számlaszámon:

K&H Bank 10200830-32323599

Előfizetési díj egy évre: 4200 Ft/6 szám,

a Társaság tagjainak 2000 Ft/6 szám

HU-ISSN 1219-4662

Megjelenik a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

„... **a** kár a nyilvánosság előtti megjelenést, akár a nemzetközi szereplést, a piac fejlettségét vagy a művészetre irányuló állami figyelmet tekintjük, a magyar képzőművészet messze az irodalom vagy a film-színház-muzsika mögött marad. Igaz ez akkor is, ha az elmúlt években erősödött a műgyűjtők és műkereskedők jelenléte, illetve az állami célok között immár kellő hatékonysággal bukkant fel a biztos sikerre számító külföldi anyagok behozatala. A szakmai nyilvánosság számára fontos kérdések, a kortárs magyar képzőművészet intézményrendszerének problémái vagy maguk a művészek azonban gyakorlatilag ismeretlenek az értelmiség szélesebb rétegei előtt; a filmtörvényhez hasonló szabályozás ezen a területen rövid vagy középtávon illúzióknak tűnik. Ebben a rendszerben a nyilvánosság felé szinte az egyetlen markáns megjelenési lehetőséget a legnagyobb intézmények programja jelenti.”

(Mélyi József: Az idő bősége és zavara. Élet és Irodalom, 2007, május 18. 20. szám)

Az idézet folytatása arról szól, hogy a „négy legjelentősebb” kortárs művészetet (is) bemutató kiállítóhely arculata mennyire nem tükröz egyediséget, az adott intézményre jellemző sajátosságot. Sok igazság van ebben, különösen, ami a kortárs művészetet bemutató állandó kiállítások hiányáról szóló kritikát illeti. Sok fontos és megfontolandó kérdést is fölvet az írás – de sokat említetlenül hagy. S ami a „négy legjelentősebb” meghatározást illeti, az bizony korántsem igaz. Van még olyan múzeum, kiállítóhely – a fővárosban és vidéken egyaránt – amely következetesen és jellegzetes, csak rá jellemző módon törekszik jelentősebb anyagi támogatás nélkül is a kortárs művészet bemutatására. Az egyik legkövetkezetesebb közülük a Budapesti Történelmi Múzeum Kiscelli Múzeumának képzőművészeti gyűjteménye, a Fővárosi Képtár. De említhetnénk még galériákat is – nagyobbbat, kisebbet, ismertet és kevésbé ismertet. Határozott arculattal, következetes programmal. Szerencsére nem teljesen igaz tehát a fenti megállapítás.

De hogy a kortárs művészet múzeumi bemutatásának témaköre kiemelkedően fontos azt e lapszám írásai, hírei is érzékeltethetik.

Tartalom

Középpontban... a kiállítás 4

- Kiállításokat rendez, gyűjteményt épít;
mégsem múzeum? 5
- Új utakon. A vidéki múzeumi kiállítások 14
- Gyermekemet az országért 20
- Egy város keresi történetét 22
- Petőfitől a Pál utcai fiúkig 24

Interjú 28

Körkép 30

- A Székely Nemzeti Múzeum alapítása 31
- Az első „múzeumi törvény” 36
- Budapesti kiállítások 39
- Vidéki kiállítások 43

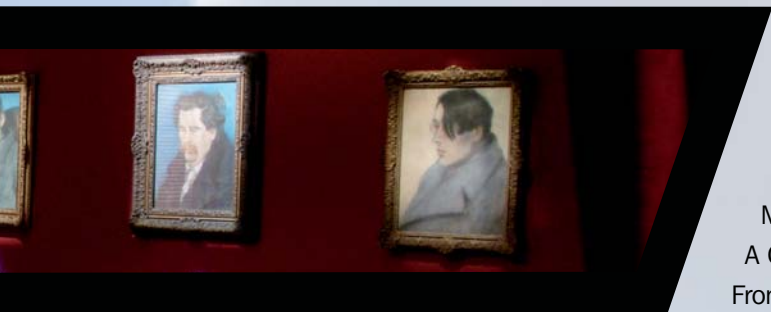

Hírek 48

- Hírek - röviden 49
- Társasági hírek 54
- Olvasnivaló 59
- E számunk szerzői 62

Contents

In the centre ...the exhibition

Organizes Exhibitions, Builds Collection – Still not a Museum?
New Ways of the Exhibitions in Country Museums
My Child for the Country
A City in Search for its History
From Petőfi to Paul Street Boys

Interview

View

Foundation of the Székely National Museum
The First “Museum Law”
Exhibitions in Budapest
Exhibitions in the Country

News

News Briefly
Society News
Books
Authors

Középpontban

A Petőfi Irodalmi Múzeum Nyugat kiállítása

... a kiállítás

... a közönség szempontjából nem az intézmény besorolása, hanem a kiállítás vagy a gyűjtemény minősége számít.

**Ébli Gábor:
Kiállításokat rendez,
gyűjteményt épít;
mégsem múzeum?**

Privát fenntartású művészeti intézmények Bécstől Berlinig

Kiállítóhely és gyűjtemény, mégsem múzeum: világszerte egyre több ilyen művészeti intézmény születik. A kiállítások már nem csupán egy elit közönségnek szólnak, hanem széles rétegeket lehet velük megmozgatni, jól irányítható a médiavisszhangjuk, a nemzetközi kulturális turizmus trendjeihez is ügyesen simulnak. A gyűjteményépítés nem kevésbé divatos: presztízst jelent, befektetésként ígéretes, és a dekorációtól a vágyott identitás, mecénási szerep hirdetéséig sokféle funkcióra felhasználható. S ha a tárlatokat és a kollekciónak úgy sikerül párhuzamosan fejleszteni, hogy közben nem kell múzeummá válni, máris kész egy rugalmas intézmény, amely úgy, akkor és addig működik, ahogy fenntartója kívánja.

Nem „kell” múzeummá válni? Hiszen a múzeumi besorolás rangot jelent, és a közgyűjteményeket állami, önkormányzati forrásból finanszírozzák. Nem fordítva van inkább, hogy a kiállítóhelyek szeretnének múzeummá avanszálni? Nem feltétlenül. A múzeumi szerep, feladatkör teher is, kötelezettségek sora. Egy múzeum hosszú távra, lehetőleg évszázados perspektívára szól. Nem a jelennek, hanem a jövőnek gyűjt; a látványos kiállítások mellett egy sor háttérmunkát, rövid távú hasznot nem hozó alapfeladatot végez.

A múzeum gyakran olyan adminisztrációs és tudományos apparátust is igényel, amelyet alapítványi, magán, vállalati vagy egyéb nem állami jellegű, de szándékukban azért közszereplésre törekvő fenntartók, intézményalapítók nem tudnak, nem akarnak vállalni. Így a művészeti intézményrendszerben mára kialakult egy olyan köztes szint, amely a magángalériánál vagy egyszerű kiállítóternél lényegesen komplexebb munkát takar, egy gyűjtemény gondozását, feldolgozását is felöleli, de az igazi közgyűjteményi tevékenységnél mégis szerényebb, és ezért jogilag, gazdaságilag is szimplább keretben folytatható.

Markus Prachensky: Rouge sur blanc

Magyarországon is ismert ez a jelenség: évek óta számos jelentős kiállítás valósul meg nem szigorúan véve múzeumi helyszínen, közintézményi kiállítóterben, mérvadó katalógusok jelennek meg új kiadói konstrukciókban, és számottevő kollekciónak születnek, gyarapodnak, kapnak nyilvánosságot ilyen intézményeknél (a MEO-tól a Kogart-ig). Nincs is ezzel baj; a közönség szempontjából nem az intézmény besorolása, hanem a kiállítás vagy a gyűjtemény minősége számít. Ám éppen itt sűrűsödnek idehaza a feszültségek. Sok új hazai magán vagy céges háttérű intézmény a népszerűséget és az ingatlan-hasznosítást előbbre helyezi a szakmai színvonalnál, a pénzt biztosító fenntartó beleszól a kurátori döntésekbe, összekeveri az alapítói-finanszírozói szerepet egy rangos intézménytől elvárható szakmai szuverenitással.

Külföldön számos pozitív példát lehet találni arra, hogy egy vállalat, alapítvány vagy magánszemély zömmel privát, üzleti forrásokból tart fenn művészeti intézményt, ám annak gyűjteményezési, kiállítási, publikációs munkájába nem szól bele, sőt rangnak tekinti, ha minél önállóbb, szakmailag elismert művészettörténészt nyerhet meg szakmai vezetőnek. Az ilyen intézmények legjobb ellenőrzését a nyilvánosság biztosítja: vendégkiállításai mellett folyamatosan bemutatják saját gyűjteményük új szerzeményeit. Érdemes a magyar szempontból leginkább modellértékűnek számító német nyelvterületről két friss példán áttekinteni, hogy jó esetben ezek az intézmények szakmailag egyenrangúak a múzeumokkal.

Bécs belvárosában a Freyung elnevezésű, sokszögletű téren a klasszikus modern sztárkiállításairól híressé vált Kunstforum negyed százada működik. Épülete egy bankházként 1914-ben készült el (egyik építésze a neve alapján magyar kötődésű lehetett: Ernst von Gotthilf-Miskolczy), de már hosszú ideje használaton kívül állt, amikor 1980-ban először kiállításnak adott otthont. Eleinte tematikus tárlatoknak adtak helyet, két részben bemutatták a bank klasszikus fotográfiai kollekcióját; a négyszáz tételes anyagban Edward Steichen, Alfred Stieglitz és más „ősapák” mellett későbbi, huszadik századi nagy egyéniségek, például Henri Cartier-Bresson vagy éppen Diane Arbus művei is szerepelnek. Majd a bank akkori vezetője, a későbbi kancellár Franz Vranitzky döntése nyomán átépítették a volt bankházat, és állandó kiállítási intézményt hoztak létre egy utóbb nagy karriert befutó alapító igazgatóval az élén.

Klaus-Albrecht Schröder az osztrák művészeti menedzser-igazgatók mintapéldája lett, s ma az Albertinának a sokak által az energetikussága, ambíciója, hatékonysági szemlélete miatt félt, irigyelt vagy éppen csodált vezetője. Az átépítés utáni első kiállítás (Egon Schiele) majdnem kétszáz ezer látogatót vonzott: 1989-ben ez óriási szám volt. A kiállításra számos művet kölcsönöztek az akkor még nem annyira

ismert Leopold-gyűjteményből, amelynek későbbi megvásárlása az osztrák állam részéről és elhelyezése a ma is megtekinthető módon a Museumsquartier területén nem utolsósorban erre a sikerre vezethető vissza.

Az évek során többször fúzió és névváltoztatáson átesett bank számára a századforduló nagy alkotóinak rendezett további kiállítások hasonló sikere azt sugallta: a reprezentatív belvárosi helyszín és a kasszasikerkiállítások kombinációja tartósan jó megoldás lesz. Így az Ausztria első magán fenntartású kiállítási intézményeként létrejött Kunstforumon hamar rögzült

a program: a klasszikus modernizmus nagy alakjait mutatják be, illetve a második világháború utáni művészetből egy-egy jól ismert, már szintén kanonizált osztrák (Arnulf Rainer, Christian Ludwig Attersee), ritkábban nemzetközi (Roy Lichtenstein, Willem de Kooning) alkotót igyekezne közelebb hozni a közönséghez.

A helyhiány miatt hamarosan újabb átépítés következett, a ma kiállítási térként használható ezer egyszáz négyzetméter a földszinti nagy terem soron kívül az alagsorban kisebb, „alternatív” kortárs kiállításoknak biztosít helyet. Itt látható például 1998 óta évente a bank által finanszírozott (egy nemrég elhunyt művészről elnevezett) Georg Eisler díj fiatal kortársakat bemutató kiállítása. Ennek fődíja (12.000 euró)

jelentős összegnek számít, bár időközben – a cégek marketing-versenyében – más osztrák vállalati finanszírozású pályázatok már a tizenötezer (T-Mobile), illetve a húszezer eurót (Boston Consulting – ezt a díjat 2007-ben adták át először, a Belvedere-rel közös zsűrizéssel és a négy legjobb jelölt kiállításával a múzeum új, Augarten Contemporary elnevezésű terében) is elérték.

Nemzetközi összevetésül: a legmagasabb értékű nemzetközi díj a fiatal művészi kategóriában a berlini Nationalgalerie pályázata (fődíj ötvenezer euró – amely főleg még a létrehozatalakor, százezer márka értékben, elképesztően magas összeg volt), amelyet

Christian Ludwig: Attersee Hasenschneide

a BMW szponzorál. A bécsi BA-CA-hoz visszatérve, az öt évre választott nemzetközi zsűri és a Kunstforum Tresor elnevezésű mélyföldszinti kiállítótere mindenestre szakmai rangot kölcsönöz a díjnak. A nyerteseket végignézve (Maja Vukojetól Alois Mosbacherig) kitűnik, hogy a festészet mai lehetőségeit kutató tehetségek kapnak támogatást.

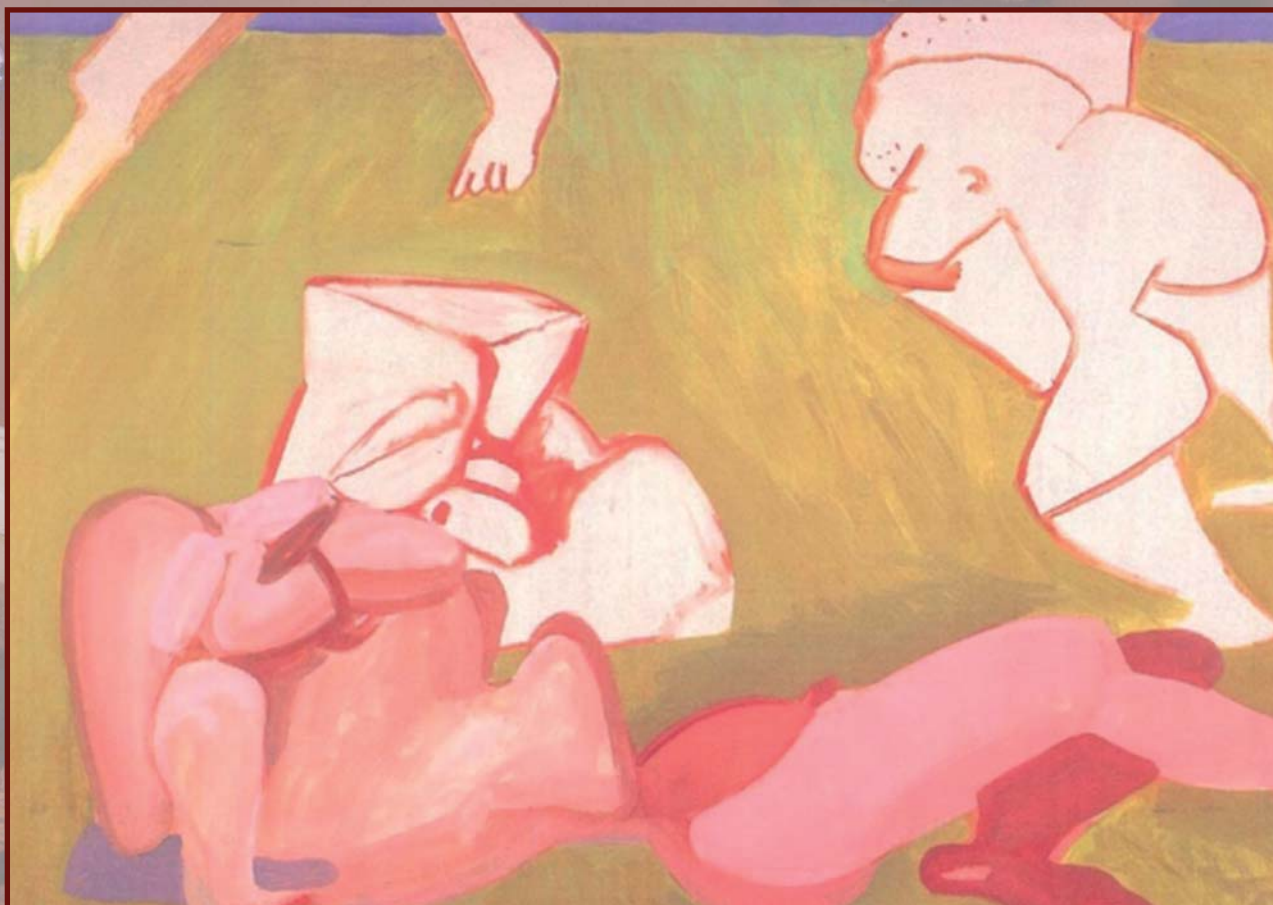
A cég részéről ez a klasszikus kiállítási programhoz képest újító, a jelenkor felé nyitó, ugyanakkor szakmailag, a kortárs művészet teljes spektrumát tekintve konzervatív preferencia. Kézenfekvő párhuzamot kínál idehaza a Strabag díja, amely az eddigi tizenegy éve alatt szintén a fiatal festőgenerációból emelt ki utóbb nagy népszerűséget szerző alkotókat. Ezek színvonalas vállalati díjak, amelyek a polgári közönség szemszögéből figyelve előremutatóak, ám a kortárs szcénán belül, szakmai szemmel nézve, semmilyen kockázatot nem vállalnak. Az Eisler-díjas festők szép számmal képviseltetik a Kunstforum fenntartója, a BA-CA bank gyűjteményének kortárs szegmensében is.

Ennek tükrében túlzónak tűnt a címválasztás a banki kollekció új szerzeményeinek kiállításához 2007 őszén. Michael Kienzer művész egyik alkotásának

mottóját vették át a tárlat címéül: Wann immer vorerst – szabad fordításban „mindig a legelső között”. A katalógus kissé elfogult bevezető esszéi mind azt is hirdetik: a bank az első között karol fel tehetségeket. Bár ez ezen a részterületen igaz, az összkép árnyaltabb. A gyűjtemény egykori magja a második világháború után keletkezett, s igazi jelentőségre azáltal tett szert, hogy az egyes bankfúziók alkalmával a társ-bankok kollekcióit rendre összevonták. Mára tízezer darabos anyag jött létre, ebből először 1998-ban volt látható egy arányos válogatás. A klasszikus részben a tizenkilencedik század végétől a második világháborúig jelenik meg egy-egy fontosabb alkotó (Hans Makarttól Gustav Klimten át Oskar Kokoschkáig), de szisztematikus gyűjteményről csak az 1945 utáni osztály művészet terén beszélhetünk. A Bécsből kiindulva nemzetközi hírnevet szerzett osztrák gesztusos, lírai absztrakció (Markus Prachensky, Wolfgang Hollegha) jelentős alakjai adják az egyik fő csapásirányt.

A kapcsolódást ehhez az új szerzeményi kiállításon Erwin Bohatsch, Hubert Scheibl vagy éppen Jakob Gasteiger (akitől Magyarországon is található mű – Vass László gyűjteményében) festményei biztosították. A katalógus külön interjút közöl Oswald Oberhuberrel, aki művészként az irányzat kiemelt figurájának szá-

Maria Lassnig: Három alak

mít, továbbá számos köz- és magángyűjtemény felépítésében vett részt (például hosszú éveken át az egyik vezető bécsi műkereskedés, a Galerie nächst St. Stephan programfelelőseként), és magyar szemmel is nagyon ismerős panasznak ad hangot. Oberhuber nemzetközileg méltatlanul alulértékeltnek tartja az osztrák festészet ezen absztrakt hagyományát, holott az szerinte minőségben nem rosszabb, sőt akár erősebb a német vagy más hasonló iskolákhoz képest, csupán az osztrák állami és magánintézményeknek nincs olyan külföldi befolyása, hogy ezt elfogadtassák, illetve Ausztria világpolitika súlya, média-jelentősége nem olyan nagy, hogy erről a globális közvélemény is tudomást szerezzen. Mit szólnunk akkor a magyar pozícióról...

A második világháború utáni osztrák művészetből az akcionizmus ugyan csak elmaradhatatlan a gyűjteményben, s természetesen a mostani kiállításon is fő helyen függött Hermann Nitsch egy 1968-as öntött-képe (Schüttbild). Itt fokozatosan túllépünk a hagyományos táblakép-festészet határain, hiszen a Günther Brus és társai által művelt Aktionskunst egyik lényegi eleme volt a művek tárgyi mivoltának feloldása, a (képző)művészet eltolása a performatív események felé, s ezzel a polgári, szalon-jellegű művészet-életvezet megkérdőjelezése. S bár ennek dokumentumai már régen múzeumi értékűek, tehát itt sincs szó „wann immer vorerst” sietségű gyűjtésről, mégis itt végre kikukucskál a banki gyűjtemény a festmények szépen illeszkedő során túl, a második világháború utáni avantgárd, a valóban szubverzív művészet felé.

Az új szerzemények között Valie Export ön-fotói folytatják ezt a sort, egyúttal bevonva az ideai kiállításba és a gyűjteménybe a női identitás ma (kissé kötelezően) népszerű témáját. Innen már csak egy lépés a konceptuális művészet, amelyből gazdagon merített a tárlat a Kunstforumon, középpontba helyezve a nemzetközileg is legjobban jegyzett osztrák művészt, Erwin Wurmot. 2002-es papírmásé anti-szépesség-szobra már a címével is provokál: „Voulez-vous

coucher avec moi?”, vagyis „Akar-e velem lefeküdni?”, egy könnyűzenei sláger refrénje, jelen esetben pedig a szobor-fogalom kiterjesztésének mottója.

Mivel a mai (neo)konceptuális művészet műfaja manapság jelentős részben a fotó, a számítógépes nyomtat vagy a más értelemben digitálisan manipulált kép, a kiállítás sok kapcsolódási pontot kínált a gyűjtemény fotóanyaga felé (John Baldessaritól a Muntean-Rosenblum izraeli-osztrák művészpárosig). Aligha sejtette a Fotografis elnevezésű klasszikus fotógyűjtemény, a bank valójában első egységes minikollekciója, hogy egyszer majd a gyűjtemény kortárs

anyagában ilyen kontinuitásra lel! Mindenesetre a konceptuális fotó területén került most a banki gyűjtemény a legközelebb a nemzetközi szakmai értékrendhez.

Josef Mikl: Büste

Az új szerzemények a gyűjtemény további egységeit – például a figuratív (Maria Lassnig) és a konstruktív (Heimo Zobernig) festészetet – is arányosan reprezentálták. Összességében ez egy igen terjedelmes kollekció a nemzeti modern művészetből; párhuzam gyanánt: a jelentősebb magyar vállalati gyűjtemények egyenként csupán néhány száz művet ölelnek fel. Igazán újító szerepről azonban egyetlen szegmensben sincs szó; míg például a bécsi Generali Gyűjtemény a művészvideó-anyagával tényleg nemzetközileg is újítónak, múzeumi alaposságúnak számít. A

BA-CA új szerzeményei arányosan merítettek a mai osztrák művészeti trendekből, de mindvégig a jól befogadható határokon belül maradván. A kiállítás például egyetlen installációt sem kínált, a katalógus borítóján is egy ötletes, de minden művészettörténeti jelentőség nélküli mai női önarckép virít. Tény, hogy a kiállítás idejétől eltekintve a banki irodákban elhelyezett alkotások megfelelnek a „Kunst am Arbeitsplatz”, vagy amerikai eredetűre visszanyúlva, „corporate art” kategóriájának.

A későbbi sorra kerülő intézményekhez képest ez nagyon visszafogott program. Három komponense is csak lazán kötődik egymáshoz. Messze legerősebb

elem a Kunstforum kasszasiker-kiállításainak sora, s ez alig kapcsolódik a díjhoz és a banki gyűjteményhez. A díj „korrekt”, de nem több annál: egy ilyen nagybanktól és sikeres kiállítóhelytől elvárható, hogy gesztust gyakoroljon a fiatal művészek felé, de a pályázat jellege, a festészeti díj mérsékelt szakmai izgalmassága nem mutat túl a kötelező penzumon. A leginkább avantgárd elemeket – mint láttuk – a gyűjtemény tartalmazza, de éppen az anyag nagyságából adódóan ezek elvesznek a nagy számban képviselt más irányzatok között; egészében a kollekciónak nincs önálló arca, legkevésbé sincs avantgárd elkötelezettsége. Kifűző műveket tartalmaz, de nem újító és nem is karakteres. Ráadásul zártan nemzeti, csak osztrák alkotásokat ölel fel. Az új fúzió – a bank ma egy nagy európai csoport tagja – lehetőséget kínál a külföldi társbankok gyűjteményeivel kidolgozható együttműködésre. Ide tartozik a magyar Unicredit Bank is, amelynek még a korábbi céges életszakaszából remek kortárs magyar kollekciója van, amely viszont átfogóan mindmáig sem katalógusban, sem kiállításon nem szerepelt. Talán megindul most a bankcsoport nemzeti tagjai között valami kis cse-rebere, legalább letéti formában.

A Kunstforum valójában jogilag független is a banktól. Önálló egyesület, amelyet a bank szponzorál, de nem határozza meg tevékenységét. A tény, hogy a céges gyűjteményből eddig összesen két kiállítás valósult meg, vagy hogy a Kunstforum nagy tárlatait nem úgy találják ki, hogy ott prominens helyen a banki kollekció darabjai függjenek, az össze nem hangoltság eddigi kritikájához képest, egy más olvasatban, éppen elismerést érdemel. Hány ellentétes példát lehet látni idehaza, amikor erőltetett módon úgy jönnek létre tárlatok, katalógusok, díjak, hogy azok ténylegesen a reflektorfénybe helyezni kívánt saját vagy baráti, üzletlátszó gyűjtemény-darabok reklámját szolgálják! Ehhez képest a Kunstforum támogatott, de önállóan, a magángazdaság hatékonysági elvárásainak megfelelően vezetett intézmény.

A függetlenség mellett a Kunstforum második ér-

téke a színvonal. Becsúsznak ugyan koncepciójukban megkérdőjelezhető kiállítások: a budapesti art deco-mánia miatt idehaza is sokat hirdetett Tamara da Lempicka kiállítás számomra messze túldimenzionált volt, az erotika témájára felfűzött tárlat az innenonnan kölcsönzött festmények egymásmellettségén túl nemigen nyújtott többet, de az ilyen kritika szubjektív műfaj, és hullámvölgyek más intézményeknél is adódnak, míg a Kunstforum számos kiállítása vitathatatlanul szakmai volt. Harmadik pozitívumként sorolható a klasszikus modernizmus terén végzett vizuális nevelési munka. Ez a korszak a bécsi múzeumok gyenge pontja (ezt igyekszik most orvosolni az

Albertina azzal, hogy tartós letétként megszerezte a svájci Batliner-gyűjteményt), s a Kunstforum kiállításai Van Goghtól Cézanne-ig így valóban múzeumi szerepet tölthettek be.

Hasonló ez ahhoz a programhoz, ahogyan a Szépművészeti Múzeum igyekszik a Monet, a Van Gogh és a 2010-re tervezett Cézanne-tárlat révén a modern művészet kulcsfiguráit a nagyközönségnek bemutatni. Ugyanakkor a Kunstforum itt javában kihasználja, hogy intézményileg mégsem múzeum. Nem itt kezelik a bank gyűjteményét, az egyes sztárkiállításokon, azok marketing és múzeumpedagógiai munkáján túl, nincs más kötelezettségük. Rangos tárlatokat hoznak létre, de élvezik annak előnyét, hogy nem kell kevésbé látványos

háttérmunkát végezniük – viszont népszerűségük révén követendő mintává tették a múzeumok számára is a kassza-siker kiállításokat. A közönség az eseményekre, a nagy nevetek felvonultató időszakos kiállításokra tolong, nem differenciál klasszikus értelemben vett múzeum, illetve mai kiállítóhely között. A Kunstforum lett az etalon. Mióta az alapító igazgató átigazolt az Albertinához, a felújított grafikai közgyűjtemény a Hofburg szélső, az Opera felé nyúló traktusában átvette ugyanezt a modellt. Kénytelen-kelletlen csatlakozott a többi bécsi múzeum is, Bécsben meghonosodott az angolszász sikerkiállítások modellje. Ennek előnyeiről, hátrányairól csak részletesen, árnyaltan, külön elemzésben érdemes számot vetni, de

Max Weiler: Tájképek és figurák, részlet

egy tény: a bécsi múzeumi háló legmarkánsabb átalakulását az utóbbi évtizedben lényegében egy nem-múzeum, a Kunstforum indította el.

Berlinben kisebb változásokat indukált a Deutsche Guggenheim megjelenése 1997-ben, ám ennek háttérében egy szakmailag izgalmasabb – a nagyközönségre éppen ezért nem olyan mély hatást gyakorló – program áll. Az Unter den Linden-en található, a Deutsche Bank egy 1920-ban épült székháza földszintjén ötszáz négyzetmétert elfoglaló kiállítóhely a legnagyobb német bank és a New York-i Guggenheim Múzeum közös vállalkozása. A tízéves születésnapot ezért a pénzügyi gyűjteménye új szerzeményeinek és a Guggenheimből, illetve néhány más külföldi múzeumból, kollektióból kölcsönzött műveknek az egymás mellé helyezésével ünnepelték. Laura Owens és Vaszilij Kandinszkij, William Copley és Henri Matisse, Barbara Kruger és Marc Chagall: különleges párosítások, ritkán látható kiállítási névsor. A két intézménynek kommunikációs érdeke, hogy gyűjteményeik együtt jelenjenek meg, de szakmai elismerést érdemel, ahogyan a kortársaknak legitimitást kölcsönöznek a klasszikus háttér révén. Hiszen rendezhették volna a tárlatot ugyanígy, párokba szedve – de a két kollektióból csupa neves, klasszikus vagy befutott kortárs művészt választva. Ehelyett a bank kortárs és a múzeum klasszikus anyagának elegyítése igazi, eredeti ötlet.

A párosítások néhány esetben egészen kitűnőek lettek: Isa Genzkennek az amerikai filmplakátból kiinduló kollázsa (2005) eljárásban és mondandójában is rokon Kurt Schwitters 1919-es Merz assemblage-ával. Yan Pei-Ming és Emil Nolde groteszk, torz arcait hasonlóan mintegy nyolc évtized választja el, de ugyanaz a művészi kíméletlenség, emberi tüköralítási szándék köti össze. Louise Bourgeois és Jean Dubuffet már generációsan sem állnak oly messze egymástól, és alkotásaikban egyértelmű a közös érdeklődés a gyermekkori álmok, archaikus gyökerek, és a látenszen ezekhez kötődő agresszivitás, feszült-

ség kérdései iránt. Ez a válogatás a legjobb élő bizonyíték a modern és kortárs művészet folytonossága, egységessége mellett. Világosan sugallja: a mai kortárs is modern (klasszikus) lesz idővel.

Nyerő volt az ötlet azért is, mert nem csupán felkapott, elismert kortárs sztárokat (a már említettek túl például Sylvie Fleuryt vagy Hiroshi Sugimoto) emelt be, hanem kisebb neveket is. A nagy ászok (Robert Delaunaytól Sigmar Polkéig) mellé bátran odahelyezték a feltörekvő maiakat. Keverték a méreteket, műfajokat is. Egy ötször öt méteres Anselm Kiefer mel-

Gustav Klimt: Boszorkányok

le nem féltek kitenni egy piciny kortárs japán rajtot, amint a tömegkultúra giccsét, fogyasztói szeméttét felhasználó Andreas Slominski polisztirén mű Francis Picabianak az első világháború idején készült olajfestménye mellé került. Korszakok, méretek, technikák keverése mellett a névsor elárulja, hogy a nemzetiségek is egyetemes merítésben bukkantak fel. Bár kétségtelen, hogy számos német művész szerepelt (az említettek túl például Jörg Immendorf is), semmiféle nemzeti karaktere nincs a Deutsche Guggenheim kiállításainak, a bank kollektiójának sem. Akvizíciós szempontjaik között is kiemelt helyen áll, hogy a vételek „objektbezogen” zajlanak: a műtárgy dönt, nem a művész neve, hovatartozása.

A kiállított műveknél jóval bővebb, számos egyéb tanulmányt közlő katalógus

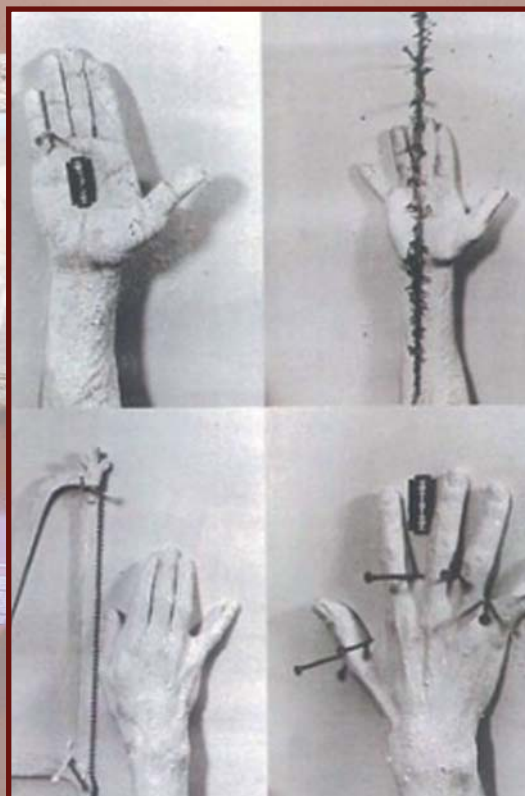
még jobban hangsúlyozza a műfaji nyitottságot. Installáció, a bank előtti köztéren felállított ballonzsokor, fotó, Erwin Wurm konceptuális projektjei – de festmény csak alig. Szó sincs tehát a feltételezhető banki célközönség, a felső középosztály vélt szalon-ízlésének kiszolgálásáról, vagy olyan alkotások kiállításáról, gyűjteménybe emeléséről, amelyek a mindennapokban elegánsan kifüggeszthetőek a székházakban. Akad ilyen bőven a kollektióban, hiszen a festészet is legitim műfaj – de csak egy a sok közül. Nem céges képraktár a gyűjtemény, hanem a globális kortárs művészet tükre. Elkerülhetetlenül szubjektív, amint egy múzeumi gyűjtemény is óhatatlanul az, de a bank anyaga egyéb tekintetben a múzeumi elvárá-

soknak igyekszik megfelelni: mélységében térképez fel egy korszakot, és nem a könnyen befogadható, dekoratív képanyagra koncentrál.

A hosszúkás, a kiállításokon rendre paravánnal tagolt kiállítótérben évente négy tárlatot rendeznek, s ezek listája is hűen mutatja: ez nem egy illedelmes, az üzletkötéshez diszkrét háttérül szolgáló kiállítási program, hanem egy ambiciózus művészettörténet és más felkért külső szakemberek által irányított vízió, amely önmagát a világ egyéb jelentős kiállítóhelyei közé pozicionálja. Becsúszik mindig egy-egy kronológikus (Rajzok Dürertől Rauschenbergig) vagy tematikus (Az avantgárd amazonjai) sztárkiállítás, de évente maximum egy ilyen kap helyet. A négyből egy másik tárlat mindig a banki kollekció valamely kiemelt alkotóját prezentálja: Katharina Sieverding, Günther Förg, Neo Rauch, Kara Walker, Richard Artschwager, vagy például a japán Miwa Yanagi. Mint látszik, eleinte még kétségtelenül a német nyelvterület nagy kortárs egyéniségei domináltak, de utána felbukkant már a színesbőrű amerikai nők problémáira reflektáló tengerentúli alkotó, majd Artschwager személyében a tér-szerkesztésével, főlényes grafikai nagyvonalúságával bármilyen nemzetek vagy korok szerinti csoportosítás fölött álló mester, illetve legutóbb már ázsiai művész is. Műfajok mentén tekintve, volt videó (Bill Viola), neon (Dan Flavin), installáció (Rachel Whiteread), és a festészet-től (Jackson Pollock) a fotóig (Jeff Wall) minden más.

A gyűjteményből kifejezetten új szerzeményi válogatást először a tízéves születésnapon mutattak be, de 2008-tól ez éves rendszerességgel, tavasszal ismétlődik. Egyre gyakoribb a művészekről való megrendelés a bank részéről: a helyszín adottságait figyelembe véve készítsenek kiállítási anyagot, amelyből néhány utóbb a gyűjtemény része lesz. A tárlatokat utaztatják is: a tízéves válogatás például Indiába és Hong Kongba repült, míg a gyűjtemény egyéb, korábbi kiállításai szó szerint a világ minden táján jártak már. A kiszemelt helyszínek komolyan profitálnak egy-egy ilyen

vendégkiállításból, hiszen az ottani művészek bekerülnek a gyűjteménybe, az ottani művészeti szcéna, a szakemberek megjelennek a Deutsche Guggenheim katalógusaiban, további projektjeiben. A tizedik évforduló kapcsán Isztambul és Athén kapott komoly reklámot azáltal, hogy az odaszállított kiállításokon túl az ünnepi katalógusban is külön rész foglalkozott a két város kortárs közegével. Tanulságos, hogy Athént gyakorlatilag egyetlen magánygyűjtő lobbizta be a bank, és szélesebben a nemzetközi művészeti köztudat terébe: Dakis Joannou, akinek anyaga legutóbb, 2007 nyarán Bécsben volt látható. Joannou lazán kötődik a bank kuratóriumához, s lám, a tízéves anyagban a már említett klasszikus – kortárs művészpárosok között Robert Delaunay orfikus remekművének egy mai, nem egészen harmincéves görög alkotó kompozíciója lett a párja!

Günther Brus: Önfestés, részlet

A Deutsche Guggenheim adott helyet már egy korábbi évfordulós kiállításnak, a bank gyűjteménye huszonötödik születésnapjára válogatásának is (2005). A vállalati kollekció tehát egyidős előbbi bécsi példánkkal, a Kunstforum életre hívásával: a hetvenes évek végén kapott – Európában elsőként a német nyelvterületen – nagyobb lendületet az a privát vagy vállalati támogatású törekvés, hogy az amerikai múzeumi, gyűjteményezési, kiállítási boomot kövessék. A Deutsche Bank kollekciója is igazából New Yorkban születet: az ottani székházban helyez-

tek el szisztematikusan, szakmai koncepció mentén kiválasztott műveket. Az anyag eleinte papírra készült műveket ölelt fel, időközben már mindenféle korlátozás nélkül gyarapszik, és ötvenezer tételével ma a világ legjelentősebb intézményi gyűjteménye.

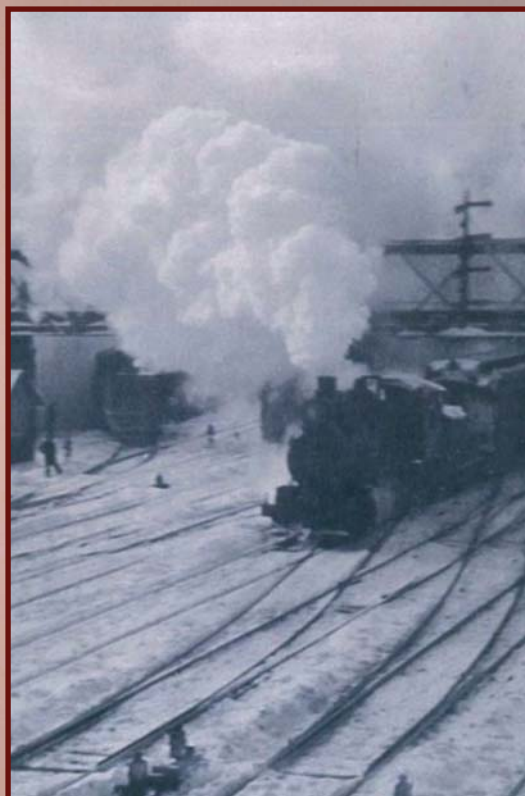
Névsorba belekezdeni sem érdemes, hiszen Piet Mondriantól Gerhard Richterig mindenki megtalálható itt. Nan Goldin fotói a konceptuális, szocio-érzékenységű fotóművészet, Tatsuo Miyajima (akitől a budapesti Somló–Spengler Gyűjteményben is van már videó-installáció) digitális számszobra az új média iránti nyitottságot mutatják. Max Ernst, Anish Kapoor és Max Bill szobrai, tárgyai, térinstallációi a plasztika

gazdagságát hirdetik. A Josef Alberstől Luc Tuymansig ívelő grafikai anyag a legszélesebb: a frankfurti központban, az egyéb irodaházakban, illetve egy kis válogatásuk a gyűjtemény huszonötödik évfordulójára rendezett kiállításon volt látható, amelyhez Zaha Hadidot kérték fel egy külön installáció megálmodására.

A gyűjteményről, kiállításairól számos katalógus elérhető – s ezek nem pusztán dokumentációk vagy színes albumok. Érdemes megnézni a Deutsche Guggenheim tizedik, illetve a banki gyűjtemény huszonötödik évfordulójára készült két kiadványt. Elvégre a kiállítóhely és a kollekció történetének eddig ez a két legrangosabb születésnapja volt, nyilván a két katalógus is keményfedelű, főművektől sziporkázó, kevés és inkább csak olvasmányos szöveggel terhelt, lapozgatnivaló reklámkönyv a banknak. Nagy tévedés! Alternatív design, fiatalos-innovatív betűtípus és grafikai tördelés, a borítón mindenütt konceptuális fotó (szó sincs valamely híres klasszikus festő színpompás vásznának reprodukciójáról), a két kötetben még szinte a szakmai olvasónak is sok szöveg. Persze a két kötet ön-ünneplő: ezért készült, de legalább informatívan az. Az évfordulók kapcsán meginterjúvolt neves, a bankhoz közel álló művészeti szakértők – kis részben a kuratórium tagjai – nem standard válaszokkal „tudják le” a kérdéseket, megjelölt kedvenc műveik a gyűjteményből bármilyen művészettörténeti próbát kiállnának a progresszivitás, a nem-tetszésorientáltság tekintetében.

A gyűjtemény, a kiadványok, a kiállítások áttekintése kis területet hagy a kritikának. Sehogy sem fér ez a banki gyűjtemény abba a sztereotípiába, hogy a társadalom kitaláltjain élősködő pénzmágnások tezaurációs vagy reprezentációs céllal klasszikus értékű műtárgyakat vásárolnak és azt önreklám gyanánt utaztatják a világ körül és publikálják. Ugyancsak nem alkalmazható az egyébként oly kézenfekvő, de sablonos bírálat, hogy a bank szövetsége a Guggenheimmel csupán egy újabb, kasszasikerekre éhes kiállítási térrel egészítette ki a kulturális ipar már amúgy is túl fejlett globális hálózatát. Sokkal inkább azt látjuk, hogy

a kollekció és a berlini kiállítási program csupán nevében, tulajdonviszonyaiban, finanszírozásában magán (vállalati), míg tartalmilag, küldetését tekintve megfelel a non-profit, múzeumi missziónak. Bizonygatni kell, hogy ez itt nem reklámszöveg, de szembe kell nézni a ténnyel: a sokaknak talán zsigerileg adódó kritika egy bank művészeti szerepvállalásával szemben alaptalan. Idehaza minőségileg gyengébb a vállalatok gyűjtési, szponzori gyakorlata; sőt – mint láttuk – a berlini-frankfurti modellhez képest az előző bécsi példa is meglehetősen konzervatív. De éppen ezért szükséges az ilyen német modelleket a magyar kontextusból tekintve legalább látni, figyelemmel követni, hogy a

Alfred Stieglitz: Pályaudvar

hazai, szűklátókörű céges művészettámogatási gyakorlat ne diszkreditálja ezt a területet mint olyat.

A Deutsche Bank gyűjteménye, kiállítási felfogása maga is egy fejlődés eredménye, ma is folyamatos tanulás oka, okozata. A grafikai fókuszról nyitni kellett más műfajok, a német művészek felől a globális művészeti szcéna, az egyszerű gyűjtés felől a komplex kiállítási program, a klasszikus értékektől a jelenkori kísérletek felé. Egyetemes, kortárs és újító: ez talán a bank sokféle művészeti aktivitásának mai közös nevezője. S ez azt jelzi, hogy bár a gyűjtemény már régen nem német, nemzeti (szűkítő értelemben), maga a program (pozitív értelemben) sokat köszönhet annak, hogy létrehívó bankja német. Kiténik a történelem szerepe. A hitleri kampány a modern mű-

vészet „elfajzott”-nak bélyegezett áramlataival szemben óriási kompenzációs igényt teremtett a második világháború után Németországban. Azok a politikai, gazdasági döntéshozók, akik fogékonyak lettek a kultúrára, újra a modern és kortárs művészet kreatív befogadjaként szeretnék feltüntetni Németországot. Méghozzá ugyanúgy egyetemes, nem veszélyesen belterjesen zárt nemzeti keretben, amint a németek lettek a külpolitikában is az európai egyesülés egyik motorja: a művészetben ugyanúgy a nemzetközi nyitásban látták a garanciáját annak, hogy örökre háttér fordítsanak a nemzetiszocialista örökségnek.

A szélesebb közönség számára nehezen befogadható

modern és kortárs művészet terén ehhez folyamatos vizuális nevelői munkára van szükség. A munkahelyen – ezért kezdődött a Deutsche Bank gyűjtése a Kunst am Arbeitsplatz mottóval. A nyilvánosság előtt – ezért jött létre (az amerikai múzeum Thomas Krens-féle expanzív érdekein túl) a Guggenheim berlini helyszíne. És a világ előtt – ezért utazik a gyűjtemény kiállítások és katalógusok formájában. Ezt az edukációs küldetést szintén nem véletlen, hogy a németek, sőt konkrétan egy frankfurti bank vállalta magára. Goethe, a Bildungsbürgertum mai programja ez: a németek számára szinte lelkiismereti kötelesség a lépéstartás a kulturális fejleményekkel, s ennek terjesztése is.

E nemes gesztusokon túl miért jó mindez a banknak? Mert olyan aurát, a (valós) művészeti elkötelezettség (éter) asszociációját biztosítja számára a közönség, a fogyasztók-ügyfelek előtt, amely háttérbe szorítja, hogy itt egy nyereségorientált vállalatról van szó. Nincs az a progresszív művészetbe következetesen fektetett pénz, ami nem térülne meg a bank számára, hiszen a mégoly magas konkrét költségekkel szemben ott áll a felmérhetetlen szimbolikus haszon, a bank imázsának javítása éppen a nagyvonalú, szakmailag tényleg elismerést érdemlő művészetpolitika révén. Önmagában a tény, hogy a bank a tetszetős festményektől remélhető könnyű marketinges előnyről lemondva múzeumi jelleggel, nem a látványosság, hanem a szakmai értékek mentén gyűjt, máris azt sugallja, hogy ez egy olyan jól, nagy haszonnal vezetett cég, amely eredményéből bőven tud közvetlenül nem megtérülő művészeti marketingre költeni. A vállalt szerep a bank és a gyűjtemény nemzetközi jellegéből adódóan túl is mutat egy gazdasági társaság keretein, valójában egy állam, egy kormányzat szintjén biztosít alkupozíciót a banknak. Nem hiába szerepelt a német művészet néhány évvel ezelőtt – a Schröder-Putyin barátkozás jegyében – a legrangosabb szentpétervári (Ermitázs) és moszkvai helyszíneken (Puskin Múzeum) éppen a Deutsche Bank gyűjteménye révén!

Ezek a kiállítások legmagasabb rangú kapcsolattartásra adnak alkalmat, egyengetik az utat nagy üzletekhez; kis túlzással befektetésnek tekinthetőek a vállalat remélt nemzetközi terjeszkedése érdekében. Innen nézve nem a bank nagyvonalúságáról, hanem a jelenlegi és jövőbeli kliensek pénztárcájáról van szó, hiszen ha az üzletmenet költségének tekintjük a művészeti szerepvállalást, akkor azt tulajdonképpen nem a társaság, hanem – termékei, szolgáltatásai árába beépítve – mi, a fogyasztók fizetjük meg. Igazságtalanság? Ez alighanem értelmetlen kérdésfeltevés. Így működik a modern piacgazdaság és a „globális demokrácia”. Inkább azt lehet vizsgálni, hogy az így is, úgy is a fogyasztó, a lakosság, vagy művészet kifejezéssel élve a közönség által finanszírozott vállalati, privátintézményi kulturális programok milyen színvonalúak. Mennyire nyilvánosak, milyen mértékben járulnak hozzá a szélesebb rétegek művészeti pal-

lérozódásához, egy árnyalt, sokrétű művészeti szcéna működéséhez, és nem csupán elitművészek képviseléséhez az elit közönség számára.

Fogjuk fel a vállalati termékekből kulturális marketingre fordított haszonrészt egyfajta magánadónak. Nem az állam szedi be tőlünk, de bizonyos értelemben ugyanúgy működhet, ahogyan az állam fenntartja bevételeiből a kulturális intézményeket. A különbség ebben a megközelítésben egy közfenntartású múzeum és egy privát művészeti intézmény között nem annyira a jogi, tulajdonlási, pénzügyi feltételekben rejlik, hanem a tartalmi munkában. S ha viszont egy magánintézmény a közgyűjteményivel összevethető, szakmailag színvonalas programot követ, akkor ne is tekintjük azt egy múzeumnál kevésbé rangosnak. A bécsi és a berlini példa minden különbözőségük ellenére is közös abban, hogy ezt a szakmai szintet tekinti etalonnak. Az egyik konzervatívabb, a másik újítóbb, de a maga területén mindkettő szakmailag rangosan tevékenykedik. Mi ennek a titka? Visszatérhetünk a bevezetőben említett magyar sajátosságokhoz, ahol pontosan ez a titok, ez a feltétel hiányzik: a szakmai függetlenség. A felelős művészettörténészek, a kuratórium a fenntartó vállalat befolyásától mentesen, önálló, professzionális megfontolások alapján jár el. Mi sem mutatja jobban, hogy valójában a múzeumi munka alapkérdésénél vagyunk – csak a közgyűjtemények esetén az állam vagy az önkormányzat a finanszírozó, és az a kérdés, hogy annak bürokráciájától, a politikusok reprezentációs elvárásaitól mennyire független egy gyűjteményi, kiállítási szakember vagy grémium. Magyarországon mind a múzeumok, mind a magán intézmények tekintetében van mit tanulnunk a szakmai szuverenitás nemzetközi gyakorlatából.

Kétségtelen azonban, hogy nincsen kidolgozott, általános és átfogó tudatos koncepció, csak egyes ötletek, próbálkozások...

**Szatmári Imre:
Új utakon. A vidéki
múzeumi kiállítások.**

Gyermekemet az országért – A tatárjárás (1241–1242)

A Magyar Múzeumok főszerkesztője kért meg arra, hogy foglaljam össze annak a vándorkiállításnak az eddigi tapasztalatait, amely bizonyos szempontok alapján teljesen új úton indult el. Bár a kiállítás ennek az útnak még csak a felén jár, a kérés mégis indokolt, hiszen a kiállítást létrehozó szándék újszerű, s a bemutató mögött is van már három nagyvárosi sze-

replés, illetve az előkészítő szakasszal együtt másfél év tapasztalata. Előzetesen azonban néhány gondolatot fel kell vetnem, ami segít elhelyezni ezt a kiállítást a mai magyarországi múzeumi környezetben, s amelyek kapcsolódik azokhoz a folyamatokhoz, amelyek megoldatlan vagy csak részben megoldott kérdéseket érintenek. Már sokan és sokféle összefüggésben írtak, beszéltek az utóbbi évek – lassan mondhatjuk, hogy évtizedek – magyar múzeumi kiállításainak alakulásáról, tendenciáiról, összetevőiről, szándékairól, szerepéről, és még sorolhatnám, hogy miféle összefüggéseiről. Kétségtelen azonban, hogy nincsen kidolgozott, általános és átfogó tudatos koncepció, csak egyes ötletek, próbálkozások, s ezzel együtt egyre növekvő tendenciák, de ezek a tendenciák mind-mind az egyedi esetek tapasztalatainak esetlegessége folytán alakulnak. A Gyermekemet az országért – A tatárjárás (1241–1242) című kiállítás is egy ilyen – az általános folyamatok által felismert, s ennek köszönhetően életre keltett ötletnek köszönheti létét, melynek pontosan megvan a maga szerepe a folyamatok mai, illetve a mostani évek aktuális szakaszában. Miről is van szó? Sokat emlegetjük az 1990-es években történt magyarországi változások nyomán a 21. század eleje magyar múzeumi feladatellátásának különösen azon részét, amely a múzeumok kifelé közvetítő tevékenységé-

gével függ össze, kiváltképpen a múzeumok kiállításait. (Néha attól félek, hogy a múzeumokat létrehozó eredendő szándékot és az évszázadokon át domináns szakmai tevékenységet teljesen háttérbe szorítja napjaink mindent alárendelő merkantil szemléletmódja, s lám most is a kiállításokról beszélek ... holott a múzeumokat a gyűjtés és megőrzés, illetve a feldolgozás hármas egysége hívta életre, s ezek közül csak az utolsónak, s annak is csak egyik része – bár kétségtelenül nagyon fontos szakmai része – a kiállítások létrehozása.) A nagy budapesti kiállításokról már évekkel ezelőtt megjelentek az országos napilapokban ilyen-olyan kimutatások, összehasonlító adatok a kiállítások bekerülési költségeiről, látogatószámairól, bevételeinek alakulásáról, de az átalakulás és változások hatása a mai napig komoly problémákat és gondolatokat vet fel a magyar múzeumi tevékenység jelenlegi szerepével, szervezésével, jövőjével kapcsolatban. (Csak két közelmúltban megjelent írásra utalnék: Renner Zsuzsanna e folyóirat előző számában, illetve György Péter az ÉS-ben megjelent legutóbbi cikkeire.) Nem kétséges, hogy a korábbi és az utóbbi években egyre-másra alakuló szakmai, szervezeti tömörülések, érdekeiket megfogalmazó és képviselni akaró egyesületek, szövetségek (pl. Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, ICOM MNB, Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetsége, Országos Közgyűjtemények Szövetsége, Magyar Régész Szövetség, stb.) ilyen irányú tevékenységei szintén azt mutatják, hogy szükség van – sokak szerint halaszthatatlanul – egy általános és mindenre kiterjedő múzeumi szabályozásra, a fenntartói kötelezettségek pontos megfogalmazásától a szakmai követelmények meghatározásáig, az etikai kódexektől a kulturális törvény végrehajtási utasításáig. A kérdés csak az, hogy mindezt ki és mikor fogja megalkotni, s különösen milyen széles konszenzus alapján... addig pedig számolnunk kell az öntörvényű kezdeményezések által generált folyamatok parttalan alakulásával, s a fenntartók, múzeumot működtetők finansziális köttéttségeinek hatásaként tapasztalható, helyenként más és más erősségű és hatású, az egységes nemzeti kulturális örökségünk kezelése szempontjából egyáltalán nem egységes gondozására, többnyire pedig a feladatokkal foglalkozó létszám és feltételrendszer szűkítésekre.

S hogyan is illeszkedik e folyamatba a címben is megjelölt kiállítás?

Az évek óta kiemelt figyelmet kiváltó, hatalmas látogatószámot produkáló fővárosi, nagyszabású kiállítások egymás után aratják sikereiket, s az egész ország kíváncsian kel útra, hogy megnézze az országos múzeumok, vagy éppen ezektől teljesen független vállalkozások keretei között kínált érdekességeket.

Időközben kezd kialakulni egy egészséges versengés is a közvetlenül a minisztérium által működtetett országos múzeumok között, de emellett – hogy csak a legutóbbi, a reneszánsz évéhez kapcsolódó négyes kiállításra utaljak – egymáshoz kapcsolódó, bár még nem igazán „társulások” kiállítások is létrejönnek. De mi a helyzet a fővároson kívül, a „vidéki” Magyarországon, hisz ott is laknak sokan, olyanok is, akiknek igénye mutatkozik a „magas kultúra” iránt, de ennek ellenére mégsem tud a fővárosba utazni egy-egy – és szerencsére egyre több és nagyobb, gazdagabb kínálatot ajánló – kiállítás meglátogatására? Ezenkívül a múzeumok kultúra- és értékközvetítő szerepének hangsúlyozása is egyre erőteljesebb, vagyis az „átlagembert” ugyanúgy meg kell szólí-

megyei múzeumok rendelkeznek; és nem mellékesen azzal a szándékkal, hogy a vidéki múzeumokat évek óta folyamatosan sújtó elvonások mellett a rájuk bízott értékek és szakemberek fenntartásának és eltartásának szükségességét hangsúlyozzák. A szaktárca is támogatta e kezdeményezést, s létrejött 2005-ben a megyei gyűjteményekből az a szecessziós kiállítás – A szecesszió vidéke – a vidék szecessziója címmel –, amely még mindig járja az országot, de messzire hallatszó híre már alig-alig van. A kellő reklámtámogatottság hiánya mellett volt még ennek a kiállításnak egy hibája: miután a szolnoki megnyitót követően vándorolni kezdett, nem volt igazi, egységes szempontokat kidolgozó és képviselő koordinátora, s az egyik múzeum úgy adta a másiknak a kiállítást, hogy a végén már a kölcsönző múzeumok sem igen tudták, hol is tart a vándoroltatás. Nem mellékes az a körülmény sem, hogy az egyébként igen szép és gazdag, nagyon értékes anyag fogadása teljes egészében az adott múzeum költségvetését terhelte, s távol állt még attól minden intézmény, hogy nyereségre törekvő céllal vállalja fel a kiállítás előzetesen is kalkulálható költségeit.

Ugyanakkor meg kell itt említenem azt a Munkácsy-kiállítást, amely nagyjából szintén ebben az időben kezdte vándorútját – a nagyszabású budapesti bemutatót követően, tisztán Pákh Imre gyűjteményének bemutatásaként, Munkácsy-képek Amerikából címmel. A budapesti kiállítás és a debreceni múzeumi bemutató után látszott: ez egy kivételes lehetőség a látogatószám és bevétel növelésére, s egyúttal a rendező intézménynek a figyelem középpontjába állítására, reklámjára. Igen, Pákh Imre Munkácsy-kiállításának vándorútja nagymértékben generálta a vidéki vándorkiállítások létrehozását. A szecessziós kiállítás ugyan már ment a maga egyfelől újító, a vidéki értékekre való figyelemfelkeltés szándékával, de a hagyományos, vagyis a marketing kellő hiánya miatt maradinak is mondható útján. Ezt a hiányt azonban akkor még senki nem vetette fel tudatosan, és nem építette be a tervekbe, hiszen az általános és örökös múzeumi pénztelenség mellett senki nem gondolhatott a hatalmas összegeket felemészítő, távoli mesés világgé áhított, reklám és marketing tevékenységgel összekötött vidéki kiállításokra. Viszont a szecessziós kiállítás indítása után és éppen a Munkácsy-kiállítás vidéki tapasztalatai nyomán kialakult egy más szemléletű összefogás is, a kaposvári, szegedi és a békéscsabai megyei múzeumok együttműködéseképpen, a kiállítás továbbvándoroltatása érdekében, a marketing tevékenység, sőt a hatókörök egyeztetésével. Ebben az együttműködésben kétségkívül olyan szándék is motiváló tényező volt, hogy ilyen volumenű és mintegy biztos „sikerre ítélt” kiállítást tartsunk lehetőleg múzeumi keretek között (Pécssett a városi galéria szolgáltatta a helyszínt). A Munkácsy-kiállítás volt tehát az, amellyel a marketing szerepének fontosságát je-

tania egy-egy muzeális intézménynek, mint a szabadidejéből, pénztárcájából többet áldozó, a kultúra iránt legfogékonyabb rétegeket. (S itt olyanokra is gondolnunk kell, akiknek érdeklődése lenne ugyan, de pénze nincs annyi, hogy a fővárosba utazva is megengedhesse magának az effajta időtöltést vagy ennyiféle kiállítás megtekintését.) Magyarán: a múzeumba kell szoktatni az embereket széles e hazában, minél nagyobb számban, minél nagyobb kínálattal és minél nagyobb bevételt termelve, ugyanis manapság a kultúrának eme területein sem engedhet meg, hogy csak a pénzt vigye a mindenkori költségvetésből, s ne forgasson vissza lehetőleg minél többet. Az pedig szakmai követelmény, hogy e kivételes ajánlatokat, melyekkel a látogatóra számíthatnak a múzeumok, igényesen és kellő színvonalon kínálják – valóban és valódi értéket közvetítve. Nos, a 2003-ban létrejött Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetsége mindjárt megalakulását követően kidolgozott egy olyan vándorkiállítást, amellyel arra a műkincsállományra és szakmai tudáskapacitásra szerette volna felhívni az ország – s nem utolsó sorban a fenntartó megyei önkormányzatok – figyelmét, amelyekkel a

lentősen segített beépíteni a vidéki múzeumi tárlatok terveibe. A marketing szemlélet a múzeumoktól eredően távolálló jelenség, ezért nyilvánvalóan lassabban tör utat a mindennapok múzeumi gyakorlataiban is. A tendencia ennek ellenére egyre erősödő, sőt a másik végtől tartanak sokan, jogosan féltve a mai mindennapi általános kapkodástól és az örökké határidős munkák miatt a mindenkitől egyre távolabb kerülő klasszikus, nyugodt, elmélyült tudományos munkát. Ugyanakkor megmutatta már magát a vidéki kulturális életben a debreceni Modem, s a nemrégiben átadott szegedi Reök palota, s egyik sem muzeális intézmény, viszont mindkettő jelentősen látogató- és bevétel-orientált, mint ahogy az a székesfehérvári kft is, amely 2008. július 31-től a Munkácsy-kiállítást működteti.

A Munkácsy-kiállítás tehát a három megyei múzeum együttműködését követően tovább vándorolt a maga útján, meghódította Erdélyt, Kárpátalját, s újabb magyarországi körútján közeleg az egymilliomodik látogatójának eléréséhez. De mi lesz a vidéki kiállítási kínálat? Három irányban is vannak lehetőségek. Az egyik az egyéni kezdeményezések, szűkebb összefogások eredményeként létrejövő kiállítások (Japán-kiállítás, Szőnyi-kiállítás, stb.), a másik az országos múzeumok vagy a fővárosi múzeum által, a budapesti gyűjteményekből összeállított, s vándoroltatásra kínált kiállítások (Batthyány-kiállítás, egyiptomi-kiállítás, vasúttörténeti kiállítás, pestis-kiállítás, stb.), a harmadik pedig továbbra is a Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetsége által szorgalmazott, s központi támogatás segítségével feltételező vándorkiállítások lehetősége. Mindhárom irányból juthatnak vándorkiállításokhoz a vidéki múzeumok – nem kell mondani, hogy egyetlen megyei múzeum sem tud megbirkózni önmagában, pusztán saját költségvetése keretéből egy-egy nagy rendezvénnyel –, de közülük csak az utóbbi képviselt eddig teljes országos útvonalat. Nagyon fiatal az a gondolat, hogy egy-egy fővárosi múzeum által létrehozott kiállítást is több, előre megtervezett útvonalon fognak vándoroltatni a következő hónapokban, illetve egy-két évben.

Ezek után lesz igazán világos, hogy hol is van a Gyermekemet az országért – A tatárjárás (1241–1242) című kiállítás helye és szerepe ebben a jól láthatóan nagyon gyorsan fejlődő és változó folyamatban.

Az ötlet a Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Kollégiumától származik: 2006 végén, 2007 elején 40 millió forintot különített el arra a célra, hogy egy olyan kiállítást finanszírozzon, amely a vidéki Magyarország, sőt a Kárpát-medence több nagyvárosában bemutatható. Ehhez partnert a Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetségében talált, amely a szecessziós kiállítás tapasztalatai után – immár jelentősebb külső anyagi támogatás mellett – meg akarta mutatni, hogy képes

a vidéki múzeumi kiállítások körül is felkelteni az általános érdeklődést. A téma is adott volt ekkor: a Magyar Nemzeti Múzeumba érkező, s 2007 tavaszán nyíló, nagy, nemzetközi Dzsingisz kán kiállítás mellett mutassuk be mintegy önálló kiállítási egységként „a tatárjárás magyarországi részét”, melyet aztán tovább vándoroltathatunk a Kárpát-medencében. Okulva a szecessziós kiállítás korábbi hiányosságaiából egy felelős gesztora is lett a vándorkiállítás szervezésének és végig vitelének: a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága. Az MMISZ nevében így Békés megyei múzeumigazgatóként magam vállaltam az eredeti koncepció és a project képviselőjét és felelősségét, a gyakorlati részek összefogását, a mechanizmus kidolgozását, a közreműködők kiválasztását, munkájuk feltételeinek biztosítását, a költségvetési keretek egyensúlyának garanciáját.

A munka legnehezebb szakasza az előkészítés, a Magyar Nemzeti Múzeumban kialakított elképzelésekkel való egyeztetés volt, ugyanis az előzetes – nem igazán sikeres – egyeztetések után 2007 májusában, lényegében a Magyar Nemzeti Múzeum önálló munkájaként készült el a Tatárjárás (1241–1242) című, 16 magyarországi múzeumtól kölcsönzött leleteket bemutató kiállítás. Ezt vettük azután át, s az eredeti szakmai tartalmat megőrizve, látványában és marketing-koncepciójában viszont egy újrafogalmazott, a különböző helyszínekhez adaptált, a vándoroltatáshoz átalakított kiállítást nyitottunk meg a körút első állomásán, a szlovákiai Komáromban 2007 októberében. A 2007 őszétől 2009 közepéig tervezett vándorkiállítást a következő városokban mutattuk, illetve mutatjuk ezután be, szigorúan előre eldöntött forgatókönyv és költségvetési beosztás szerint, bár több kérés és felajánlás is érkezett időközben a bemutatás újabb helyszíneit javasolva (pl. Kolozsvár, Pécs):

- A Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma (Komárom, Szlovákia)
2007. október – december
- Göcseji Múzeum (Zalaegerszeg)
2008. január – március
- Rippl-Rónai Múzeum (Kaposvár)
2008. április – június
- Munkácsy Mihály Múzeum (Békéscsaba)
2008. július – október
- Déri Múzeum (Debrecen)
2008. november – 2009. január
- Csíki Székely Múzeum (Csíkszereda, Románia)
2009. február – április
- Herman Ottó Múzeum (Miskolc)
2009. május – július.

Ami a szervezés gyakorlati munkáját jelenti, három részterületre bontható, s ennek megfelelően három közvetlen segítője van: a kiállítás vándoroltatásának koordinátora, a reklám-marketinges munkatárs és a gazdasági ügyintéző. Az első feladata a legész-

szetettebb, a koordinátorhoz tartozik ugyanis a kiállítás építésének, bontásának, szállításának, biztosításának megszervezése. Keze alá dolgozik egy egész csapat: a látványtervező (aki egy személyben a belsőépítész is), a hangtechnikusok és világítástechnikusok, s a régész muzeológus is, aki a műtárgyakat átadja, átveszi, valamint a díszlet-építő. Eme állandó és örökké költözködő, minden helyszínen ott lévő és közreműködő csapat mellett minden helyszínen kapunk rakodómunkásokat, villanyszerelőt, restaurátorokat és kiállítás-rendezőket is, ha szükséges. (Jó lett volna egy állandó, a kiállítás költöztetésével megbízott restaurátor és egy állandó kiállítás-rendező is, de ezt az anyagi lehetőségek korlátai már nem tették lehetővé.) A kiállítás koordinátora tehát a garancia arra, hogy az minden helyszínen biztonságosan elkerül és felépül.

A reklámmal és marketinggel foglalkozó állandó közreműködő feladata volt a vándoroltatás teljes reklám- és marketingtervének elkészítése, valamint az egyes helyszíneken lévő helyi marketinggel megbízott munkatárssal való folyamatos közreműködés. A pályázat 15 %-ban meghatározta az erre a tevékenységre minimálisan fordítandó keret nagyságát is, ami ez esetben 6 Mft – két és fél évre, 7 nagyvárosra, a teljes Kárpát-medencére: Zalaegerszegtől Csíkszeredáig, Révkomáromtól Békéscsabáig, Kaposvártól Miskolcig. Ezért e keret meglehetősen szerény, s a leggyengébb pontja a projektnek. (Gondoljunk csak egy-egy fővárosi kiállítás hasonló költségvetési tételeire – természetesen nem megfélemlítve az ottani várható és teljesített látogatószámokkal együtt!) Benne van viszont egy-két országos nézettségű televízióadó (de persze nem a legnagyobb nézettségű, hanem csak az, ami megfizethető alkalmanként), a múzeumokra kikerülő molinó (az egységes arculat okán is), s a kiállításban és az interneten hozzáférhető reklámanyagok előállítás, működtetés. Reklámanyagok a múzeumi boltok számára is készültek: pl. kiállításvezető, CD, póló, hűtőmágnes, képeslap, könyvjelző, stb. Az állandó marketinges tevékenységéhez kapcsolódik egy történelem tanár közreműködése is, aki pl. a kiállításvezető társszerzője, a kiállításához kapcsolódó internetes honlap illetve a CD anyagának tervezője és összeállítója, valamint az iskolások számára szánt tesztlapok kitalálója. Ő gondozza és továbbítja a kiállítás honlapjának aktuális feltöltéséhez szükséges adatokat is a működtető cég felé, s ő is dolgozza fel a rendszerre érkező statisztikai adatokat, információkat. A kiállításához kapcsolódó gazdasági ügyeket a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága gazdasági osztálya külön pályázati soron kezeli, de az időarányos teljesítést első körben a kiállítás koordinátora felügyeli, a gazdasági osztály pedig ellenőrzi. Ez jelenti tehát a közreműködők összetételét, amely elengedhetetlen egy ilyen vállalkozáshoz. Nagy és bizalmi feladatot jelent e munka, s az eddigi telje-

sítmény alapján megérdemlik az állandó közreműködők, hogy név szerint is felsoroljam őket. A kiállítás koordinátora Martyin Emília, a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága Erkel Ferenc Múzeumának igazgatója. Őt segíti: Lenkefi Réka látványtervező és belső építész (Békés Megyei Jókai Színház), illetve Lenkefi Zoltán (Békés Megyei Bábszínház), Liska András régész (Erkel Ferenc Múzeum), Veres András fény- és hangtechnikus (Békés Megyei Jókai Színház), Ancsin Zoltán fény- és hangtechnikus (Békés Megyei Bábszínház) és Nagy Gyula díszletépítő (Békés Megyei Bábszínház). A reklám-marketing területet Dombi Ildikó fogja össze (Békés Megyei Tudásház és Könyvtár Kulturális Iroda), őt segíti dr. Szenográdi Péter történelem tanár (Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola), illetve az internetes honlapot működtető, Horváth Ferenc által vezetett Docufox Kft. A kiállításához készült állandó, minden helyszínhez alkalmazható hangspot Fábíán Tamás érdeme (Csaba Rádió). Külön kell köszönetet mondani dr. Basics Beatrix művészettörténésznek a kiállításban lévő, szintén a Docufox Kft. által elkészített digitális kódex anyagának összeállításáért, valamint Ritoók Ágnesnek a kiállítás szakmai koncepciója és Kaján Imrénének a kiállítás bemutatása alapkonceptiójának kidolgozásáért, továbbá Kvassay Juditnak, a leletanyag összeállításában nyújtott segítségéért. A kiállítás látványelemeinek és reklám-marketing koncepciójának kidolgozása idején, az előkészítő szakaszban többször is egyeztető megbeszélésekre volt szükség, valamennyi közreműködő részvételével, az első megnyitó óta viszont már menetrendszerű és egyre begyakorlottabb, gördülékenyebb a vándoroltatás. A költségek legnagyobb részét az NKA pályázati összege biztosítja, de az egyes, a kiállítást fogadó múzeumok is részt vállalnak belőle (a kiállítás építéséhez és bontásához szükséges helyi segítségnyújtás biztosítása, a terem elsötétítése, helyi reklámmal, marketinggel megbízott munkatárs biztosítása, a kiállítás megfelelő őrzésvédelme, műtárgyvédelme és működtetése, valamint a – kész tervek szerinti – meghívók elkészíttetése, postázása, a helyi reklám menedzselése). És hogy mit nyújt, mit kínál ez a jelenleg – 2008. november 5-ig – a Munkácsy Mihály Múzeumban, Békéscsabán látható, a tatárjárásról szóló, nagy sikerű, különleges látványelemeket felvonultató, interaktív, régészeti kiállítás? Mindenek előtt bemutatja a magyar történelem egy kevésbé ismert, viszont sorsfordító, s napjaink számára is tanulságokkal szolgáló évszázadát, a 13. századi Magyarországot. Elgondolkodtató és kifejező is egyúttal az, hogy a tatár hadak egyetlen esztendeig tartó pusztítása a magyarság egész történelmébe olyan mélyen bevésődött, hogy ennek emlékezte a mai napig bennünk van – ha másban nem is, a „kutyafejű” tatár képeiben biztosan. Ugyanakkor az újjáépítés sikerének felemelő érzése is magával ragadó példaként szolgál. Ezt a történelmi emlékezetet az utóbbi évek nagyszabá-

sú régészeti ásatásain előkerült leletek újabb szenzációs hagyatékkal egészítik ki. A kiállítás a vidéki múzeumokban többnyire eddig soha nem alkalmazott újításokkal, érdekes, izgalmas részletekkel, látványelemekkel mutatja be a 700–800 évvel ezelőtti életet, hadviselést, az újjáépítés sikereit – és Szent Margit legendáját, akit születésekor apja, IV. Béla király Istennek ajánlott az ország szabadulásáért. Különleges érdekessége a kiállításnak az eredeti régészeti leletek mellett például, hogy egy minden ismeretet tartalmazó érintőképernyős terminál segítségével bárki elküldheti saját fényképét a kiállításból bármely megadott e-mail címre. Aztán mindenki egy tatár jurta-ba lép először, ahonnan továbbhaladva egy sötét helyiségben – a nyílfolyosóban – fény-és hangeffektek segítenek elképzelni a tatárok röppenő nyilainak fenyegetését. A Muhi csatát rövidfilm meséli el, a szekértábort pedig életnagyságú, beöltöztetett katonák védik. A pusztulás mértékét jól érzékelteti az egyik felégetett alföldi falu kemencéjébe bújó gyermekek és anyjuk ásatáson előkerült csontváza, vagy egy emberi csigolyába fúródott tatár nyílhegy... Láthatjuk az elrejtett kincseket, ezüstpénzeket, ékszereket. S láthatjuk a „második honalapító” IV. Béla király országot építő tetteit – ő helyezte át az ország fővárosát Esztergomból Budára. Egy digitális kódex tatárokat ábrázoló színes lapjait pedig ujjunkkal a képernyőt érintve lapozgathatjuk... A kiállításban lehetősége van mindenkinek kipróbálni az íj megfeszítését, kézbe venni kardokat, felpróbálni a sodronyíngot, sisakot, s megpróbálni azt is, hogy milyen nehéz volt egy tatár és egy magyar harcos teljes fegyverzete... A kiállítás mellett kínálunk rövid, jól áttekinthető, közérthető, sok képpel illusztrált kiadványt, kiállításvezetőt, CD-t, pólót, stb. – s egy külön erre az alkalomra készült, a tatárokat és a tatárjárást bemutató hosszabb filmet is láthat a közönség, Lakatos Iván rendezésében. S aki jól kitölt egy játékos tesztlapot, ajándékot vihet haza. Egyszóval: ezt látni kell, s ki kell próbálni, mert megéri! A tárlat jellege és látványelemei, valamint közérthetősége miatt mindenki – minden kulturális közösség, gyermek, szülő, család, oktató, iskola és minden, a magyar történelem iránt érdeklődő – számára érdekes és izgalmas, hasznos, nem mindennapi kikapcsolódást kínál. A www.tatárjárás.hu internetes oldal pedig segíti az érdeklődők tájékozódását, s további információkat nyújt a tárlattal kapcsolatban. Végezetül a tanulságokat kellene levonni, de „félidőben” ez talán korai, s jobb lesz majd egy teljes értékelést a vándoroltatás végén nyújtani. Ami azonban máris biztos, hogy legjobb, legcélszerűbb a minél kevesebb közreműködőt magába foglaló, egy helyről közvetlenül irányítható csapat, az egyféle koncepció s lehetőleg egyetlen szervező intézmény. Biztos az is, hogy a reklámra és marketingre fordítandó/fordítható összeg 15%-os aránya nagyon alacsony ilyen időtartamra és ekkora földrajzi

környezetre tervezett vándorkiállításához. Külön költségvetési elemként hasznos lenne fedezetet biztosítani a felmérési statisztikák elkészítésére, elemzésére is, s méltányos a közreműködők helyettesíthetőségére és a múzeumi munkatársak díjazására ugyancsak, ami a pályázati lehetőségek mostani keretébe nem fér bele, mint ahogyan a gesztor intézmény rezsiköltségének fedezete sem...

Nyilvánvaló, hogy a vidéki vándorkiállítás ötletének egyik legfontosabb szándéka a fővárostól távolabbi múzeumi kiállítások látogatószámának növelése. Erről – a hétből három helyszín után – még nem tanácsos nagy ívű, messzemenő következtetéseket levonni, de Szenográdi Péter az eddig rendelkezésre álló adatokat feldolgozta, mely a tendenciákat jól mutatja, s igen sok érdekességeket is tükröz...

A vándorkiállítás eddigi állomásainak sikerét különböző módon lehet mérni, köztük új lehetőségeket is felhasználva.

**Szenográdi Péter:
Gyermekemet az országért
– A tatárjárás (1241–1242)
A kiállítás statisztikai
adatainak tanulságai I.**

Komárom, Zalaegerszeg, Kaposvár (2007. október – 2008. június)

A Magyar Nemzeti Múzeum és a Megyei Múzeumok Igazgatóságának Szövetsége a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 16 múzeum régészeti leleteit bemutató, interaktív vándorkiállítást indított útnak 2007 októberében. A kiállítás Komárom, Zalaegerszeg és Kaposvár után 2008. július 10. és november 5. között Békéscsabán tekinthető meg, a Munkácsy Mihály Múzeum nemrég felújított épületében. A vándorkiállítás eddigi állomásainak sikerét különböző módon lehet mérni, köztük új lehetőségeket is felhasználva.

Az elemzés hagyományos lehetőségei:

- írott sajtó
- hagyományos vendégkönyv
- látogatottsági adatok

Az írott sajtó

A megyei újságok általában címlapon hozták a megnyitóról szóló tudósítást. Ettől függetlenül az írott sajtó szerényebben foglalkozott a kiállítással, illetve gyakran összekapcsolódott a hagyományos és az elektronikus híradás, pl. a Békés Megyei Hírlap a békéscsabai megnyitó másnapján a címloldalra elhelyezett nagy színes fénykép mellett csak egy kisebb méretű, fekete-fehér fotót közölt a harmadik oldalon, ugyanakkor az internetes oldalain már 17 színes fényképet szerepeltettek. A zalai visszajelzések alapján az ottani látogatók csak 6. helyen említették a hagyományos sajtót a kiállítás hírforrásaként. Természetesen ez a médium sem hagyható ki sem reklámként, sem visszajelzéseként, hiszen a potenciális közönség egy része még mindig elsősorban innen tájékozódik. Marketing célból a hagyományos sajtót szórólapok, plakátok egészítették ki, illetve a tárlat plakátja szerepelt az ingyenes programajánló műsorfüzetek címloldalán is (pl. Est Lapok).

Vendégkönyvek Komárom, Zalaegerszeg, Kaposvár
A három helyszínen a döntő többség a kiállítás egészét értékelte, néha azonban a tárlat konkrét elemeit is pozitívan emelték ki. Ezek az esetek a három kiállítás kronológiai sorrendjében az alábbiak:

Interaktivitás:	0+9+3=12
Kipróbálható eszközök:	2+1+ 5=8
Kihúzható íj:	3+3+2=8
Nyílfolyosó:	0+5+2=7
Film(ek):	1+ 4+0=5
Jurta:	4+0+1=5
Terminál:	2+0+3=5
Digitális kódex:	0+1+1=2
Bábok:	1+0+0=1

A felsorolt elemek közti különbséget azonban nem érdemes komolyan venni, hiszen az interaktivitásba az összes többi is beleérthető, illetve az íj részét képezte a kipróbálható eszközöknek.

Látogatottsági adatok

A kiállítást az első megnyitó időpontjától, 2007. október 12-től 2008. június végéig 15 ezernél is többen tekintették meg, a kiállítás hivatalos honlapját pedig június végéig 14.503 „látogató” kereste fel.

Az első helyszínen, a szlovákiai Komáromban 4.000 látogatót regisztráltak. Zalaegerszegen már 5.600 fő nézte meg a kiállítást. Ez a szám a helyiek szerint ott rekordnak számít az időszaki kiállítások sorában. A harmadik helyszín Kaposvár volt, ahol június 26-ig fogadták a látogatókat, ott 5.700 érdeklődő látta a tárlatot. Bár ez a szám némileg meghaladta a zalaegerszegi látogatottsági adatot, de ezzel ott kevésbé voltak elégedettek. Egyrészt a korábbi Munkácsy-kiállítás sikeréből kiindulva közel 10 ezer főre számítottak, másrészt az 5.700 főből 2.000 látogató a múzeumok éjszakáján tért be az épületbe, így a „hagyományos” látogatási napokat figyelembe véve a vártnál kevesebben mentek el a múzeumba. Mindhárom helyszínen a legtöbb látogatót az iskolák adták. A környék oktatási intézményeit levélben külön is tájékoztatták a múzeumok. Az általános és középiskolák mellett néhol más (óvodás, egyetemista, nyugdíjas, hagyományörző) csoportok is megjelentek, illetve sok család ugyancsak látta a kiállítást.

Az elemzés új lehetőségei:

- honlap
- terminál adatai
- kérdőívek
- elektronikus sajtó

Honlap

A honlap nézettsége (2008. június végéig: 14.503) a főoldal megnyitását mutatja. Az IP címek alapján 2.806 virtuális látogató könyvelhető el az adott időszakban, közülük 1.935 visszatérő vendég volt. Az IP

címeknek csak töredéke azonosítható be földrajzilag, július 8-ig az IP címek 3,9 %-a (117 cím) esetében derül ki egyértelműen a magyarországi elhelyezkedés, ez alapján szinte az összes megyéből voltak érdeklődők. A legtöbben Békés (26 helyről), Zala (18 helyről) és Somogy (17 helyről) megyéből érdeklődtek a honlap iránt. A honlap nézettségén lendített, hogy több helyen felhívtuk a figyelmet arra, hogy a Mozilla Firefox segítségével ékezetekkel is elérhető a honlap, illetve az ékezetek nélküli elérhetőségek reklámjára is sor került. A legeredményesebb módszer az, amikor más honlapokon „belinkelik” a kiállítás honlapját, de az ékezetes cím mögött az ékezet nélküli elérhetőséget szerepeltetik az informatikusok. Ez a legtöbb esetben már működik, de időnként még mindig akadnak megnyitási problémák. Az eset tanulsága, hogy ékezet nélküli címet érdemes választani. A honlap, az egyéb reklámlehetőségek és a tényleges látogatottság közti összefüggések néhány esetben egyértelműen kimutathatók. Az egyes helyszíneken a megnyitókhoz kapcsolódó reklám átmenetileg jelentősen lendített a honlap nézettségén, és érdemben nőtt a honlapot felkeresők száma akkor is, amikor az MTV 1 és a National Geography csatornákon időnként reklámozták a kiállítást (2008. januárban), illetve a Duna TV-ben elhangzott rövid interjú és az ehhez kapcsolódó beszámoló a Duna TV honlapján szintén emelte a kiállítás honlapjának a nézettségét. Kérdés persze, hogy a honlap és az egyéb internetes információk miként hatottak a kiállításban megjelentek számára. A zalaegerszegi kérdőívek feldolgozása alapján nagyon sokan az elektronikus hírforrásokból értesültek a kiállításról.

A terminál adatainak elemzése

A tatárjárást bemutató kiállítás első három helyszínének adatai alapján a múzeumokban elhelyezett képernyőes terminált is sokan kipróbálták. A mongol birodalmak sorsát és a tatárjárás eseményeit bemutató oldalakat 30 ezernél is több alkalommal nyitották meg Komáromban, Zalaegerszegen és Kaposváron, azaz átlagosan 2 megnyitás jut egy látogatóra, ez az arány pedig kerekítve az egyes helyszínek esetében is fennáll. A három múzeumból 4.775 saját fényképpel illusztrált elektronikus levelet küldtek el a látogatók ismerőseiknek, ezek többnyire (83,4 %) magyarországi címekre érkeztek, igaz a terminálról Magyarországra küldött levelek 6,6 %-át Szlovákiában „adták fel”. Ez azért érdekes, mert Komáromból több levelet küldtek Magyarországra (266), mint szlovákiai címekre (140). Másfelől a szlovákiai címekre továbbított összes levelet a komáromi tárlatról küldték el. Az összes elektronikus levél (saját fotóval kiegészített képeslap szöveges üzenettel) 11,6 %-ának célállomása földrajzilag nem azonosítható, de 237 esetben (ez a levelek közel 5 %-a) 5 kontinens 18 országát jelölték meg célpontként. A már említett Szlovákia után a legtöbb levelet Németországba továbbították (6 db-ot),

valamennyit Zalaegerszegről. Egynél több levelet pedig a következő országokba küldtek még: Svájc, Anglia, Románia, Ausztria, Kanada, Csehország, Franciaország, Írország, Hollandia, Omán. Komáromban Magyarország, Zalaegerszegen Németország, Kaposváron pedig Svájc és Románia volt a képeslapok legnépszerűbb célállomása. – Az elektronikus levelek esetén is csak az országot azonosítjuk be összesítés céljából.

Kérdőívek elemzése

Az első helyszínen (Komáromban) nem készült kérdőíves feldolgozás, a legutóbbi városban, Kaposváron pedig még nem fejezték be a kérdőívek adatainak összesítését, így eddig csak a zalaegerszegi Göcseji Múzeum összesítését lehet elemezni. Ott 1.410 fő töltötte ki a kérdőívet, azaz a látogatók negyede. A válaszoknál mindenképpen érdemes figyelembe venni, hogy a kérdőívek kitöltőinek 88 %-a 20 év alatti látogató volt, többségük diák, hiszen a válaszadók 84,8 %-a iskolai csoport tagjaként érkezett, ezen belül is főleg általános iskolásként. Ennek alapján már nem tűnik soknak, hogy a kérdőívet kitöltők 46,5%-a az iskolán keresztül értesült a kiállításról. Ennél a kérdésnél egy látogató több választ is bejelölhetett. Hírforrásként az iskolát az internet követi (10,8 %). Bizonyára a válaszadók többségének fiatal korával is magyarázható, hogy a hagyományos hírforrások (megyei lap, TV, rádió, plakátok) együtt is csak a válaszok 8,6 %-ánál szerepeltek. Életkortól függetlenül ez is egyértelmű jelzés arra vonatkozóan, hogy a korábban megszokott médiumok mellett ma már az internet kihagyhatatlan információforrás, illetve reklámlehetőség a múzeumi kiállítások esetében is. A hírforrások közül még a múzeum bejáratánál elhelyezett, a kiállítást reklámozó nagy táblát érdemes külön kiemelni, mert 8,7 %-ban innen szereztek tudomást a látogatók a tárlatról. Összegezve a leírtakat megállapítható, hogy a vidéki helyszínek lehetőségeit, eddigi látogatottságát figyelembe véve sikeresnek mondható a kiállítás. A látványelemek felhasználása, az interaktivitás erősítése a visszajelzések alapján tetszett a látogatóknak, növelte az érdeklődést, különösen a fiatalabb korosztályok esetén. A vándorkiállítás az adatok elemzési lehetőségeit figyelembe véve is több szempontból újszerű. A kiállítás ezenkívül a későbbi, hasonló kezdeményezések számára komoly tapasztalatot, hasznosítható információbázist is jelenthet.

A látogatottsági adatok időnként frissítve megtalálhatók a kiállítás hivatalos honlapján: www.tatarjaras.hu, melynek egyik ékezet nélküli elérhetősége: www.tar.hu/tatarjaras, illetve a keresőprogramok esetén a tatarjaras.hu vagy a Gyermekemet az országért kifejezések segítségével lehet a leggyorsabban eljutni a honlaphoz.

Csak remélni merjük, hogy az itt leírt gondolatok kellően provokatívak ahhoz, hogy beindítsák a szakmai diskurzust.

**Perényi Roland:
Egy város keresi történetét.**

Gondolatok egy állandó kiállítás tervéhez

A Budapesti Történeti Múzeumban egy új állandó várostörténeti kiállítás anyagának előkészítése zajlik, amely a tervek szerint 2009-2010-ben, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Alfa-programjának támogatásával valósulhat meg. Jelen írás a kiállítás új- és legújabbkori részének előkészítése során felmerült főbb elméleti és módszertani kérdéseket kísérli meg összefoglalni, s nem titkolt célja, hogy már a kiállítás forgatókönyvének nyilvánossá tétele előtt vitát generáljon. Csak remélni merjük, hogy az itt leírt gondolatok kellően provokatívak ahhoz, hogy beindítsák a szakmai diskurzust.

Egy állandó történeti kiállítás ideális esetben a létrehozásakor legfrissebbnek számító történettudományos megközelítéseket és eredményeket tükrözi. Esetünkben ez azt jelenti, hogy Budapest újkori történetének feldolgozásakor figyelembe kell vennünk azt a szemléletváltást, amely – ha nem is kap túlzott publicitást, a felszín alatt azonban folyamatosan zajlik – az utóbbi években-évtizedekben egyre inkább meghatározza a magyarországi történetírást is. A társadalomtörténet és annak különböző irányzatai – a történeti antropológia, a mikrotörténelem, a mentalitástörténet, és még sorolhatnánk – szakítottak azzal a történelemképpel, mely szerint a kutatás elsődleges tárgyát a nagybetűs

Történelem, illetve az ezt meghatározó személyek, uralkodók, politikusok és hadvezérek tetteinek leírása képezi. A társadalomtörténet a politikatörténetre koncentrálnak a „hagyományos” történetírással szemben felfedezte magának a „kisembert”, akinek hétköznapijairól, életkörülményeiről és gondolkodásmódjáról eddig nagyon keveset lehetett tudni. Ez a fajta lépték- és szemléletváltás – amely Amerikában és Nyugat-Európában már nem csak a tudományos történetírásban, hanem a közoktatásban, sőt részben a muzeológiában is évekkel, évtizedekkel ezelőtt lezajlott – az, amit a BTM új állandó kiállítási koncepciójának megfogalmazásakor szem előtt tartottunk.

A várostörténeti kiállítás új- és legújabbkori része az elképzelések szerint három különböző vizsgálati léptéket és megközelítési módot alkalmazó csomópont köré szervezné az anyagot. Az első, a várost és környezetét, a városfejlődés térbeli folyamatát illusztráló blokk a város mikrotereit, a fel- majd eltűnő városrészeket, a városképet sokszor gyökeresen átalakító természet és ember okozta katasztrófákat, az ezekre adott válaszokat, és végül a városi tér azon elemeit mutatná be, amelyek a hétköznapi városlakó számára nem láthatók, mégis elengedhetetlenül fontosak egy város életében (csatornahálózat, infrastruktúra).

A második csomópont már nem a tér, hanem a városról alkotott kép, a (re)prezentáció irányából

közelíti meg a problémát. Itt a város önmagáról alkotott hivatalos (várostervezés, reprezentatív tárgyak és események) és nem hivatalos önképét próbáljuk – útleírások, naplók és visszaemlékezések segítségével – mások Budapest-képével szembesíteni.

Természetesen Budapest esetében nehéz lenne elkerülni a városban zajlott – gyakran az egész ország sorsát meghatározó - történelmi események felelevenítését, ezért ebben a nagyobb egységben kapnának helyet a meghatározó politikai események. Ezek megjelenítése azonban nem a klasszikus eseménytörténeti megközelítéssel, hanem egy-egy szimbolikus tér

Ybl Miklós: A Királyi palota tróntermének keresztmetszete 1885

– Kossuth tér, Hősök tere, Corvin köz, hogy csak néhány példát említsünk – történetén, illetve szemtanúk élményein keresztül történne.

A kiállítás utolsó, harmadik csomópontjában a városlakók hétköznapijait, a város társadalmának sajátosságait tervezzük bemutatni, jórészt a múzeumban található személyi hagyatékok segítségével. A város lakosságát jellemző etnikai, vallási és társadalmi sokszínűség mellett az újkori Budapesten megfigyelhető szociális problémák, társadalmi feszültségek (bevándorlás, szegénység, bűnözés) is helyet kapnának a kiállításban. A városi társadalmat bemutató blokk legfontosabb célja az, hogy az eddig a történelemkönyvek margójára szorult társadalmi csoportokat – nőket, gyermekeket, szegényeket – is megszólaltassa.

Az itt felsorolt elméleti és tartalmi megfontolások gyakorlati megvalósítása, vizuális megjelenítése talán még magának a koncepciónak a kialakításánál is komolyabb kihívást jelent. Azt ma már nehéz lenne megkérdőjelezni, hogy egy állandó várostörténeti kiállításnak a lehető legszélesebb körben alkalmaznia kell a legújabb kiállítási technikákat, látványelemeket. A látványnak, a kiállítás „körítésének” ma már szinte ugyanolyan súlya van, mint maguknak a műtárgyaknak. Ezt a történeti kiállítások rendezői többnyire nem veszik figyelembe, ezért az ilyen jellegű tárlatok gyakran egysíkúak, unalmasak. Persze egy történeti kiállítás esetében sem szabad, hogy a látványelemek háttérbe szorítsák a kiállított tárgyakat, fontos, hogy a két elem közötti egyensúly fennmaradjon. Emellett az installációnak fontos magyarázó szerepe is van, mivel a tervezett kiállítás nem a reprezentatív – egyszerűen fogalmazva „szép” – műtárgyak bemutatásán alapulna, és a kiállított tárgyak nem önmagukban, hanem saját történeti kontextusukba elhelyezve kerülnek bemutatásra.

A technika alkalmazása tehát nem elsősorban a ma divatos interaktivitás alkalmazását jelenti, a vizuális és audio-eszközök teremtik meg a kiállított műtárgyak értelmezési keretét. Ugyanakkor egy állandó kiállítás többnyire évekig, rosszabb esetben évtizedekig áll, ezért a technikai eszközök használata műtárgyvédelmi szempontból is előnyös: sok olyan sérülékeny műtárgyat lehet digitális formában bemutatni, amelyeket egyébként nem lehetne a közönség elé tárni.

A majdani állandó kiállításnak tartalmilag és technikailag nem csak korszerűnek kell lennie, hanem meg is kell felelnie bizonyos látogatói elvárásoknak. Különösen érvényes ez egy olyan várostörténeti kiállításra, amelyet nem csak budapestiek, hanem külföldi turisták tömegei is látogatnak. Mindkét célcsoport elvárásainak megfelelni talán a legnehezebb feladat, hiszen amíg egy turista többnyire csupán annyi információval rendelkezik Budapestről, ami egy útikönyvbe belefér, addig egy budapesti esetében ennél mélyebb ismeretek

meglétét is feltételezhetjük. Ugyanakkor sok külföldi látogató járt már a Budapesti Történeti Múzeumhoz hasonló múzeumban, látott már várostörténeti kiállítást, így rendelkezik némi tudással a modern európai város történetének általános jellemzőiről. Így tehát mindkét célcsoport igényeinek metszéspontjában leginkább az a kérdés áll, hogy hol ragadhatók meg azok a pontok, ahol Budapest „más”, ahol a város története eltér a többi modern kori nagyvárostól. Ennek a másságnak a kiállításban történő megfogalmazása nem csak a városba érkező külföldiek számára fontos, hanem a város lakóinak is, hiszen a városi múzeum mint a városi identitás egyik fontos megjelenítési formája, magának az identitásképződésnek a folyamatában is helyet kaphatna. Ezért lenne fontos, hogy az új állandó kiállítás ne csak a múltat, hanem a közelmúlt és a jelen problémáit is megjelenítse, a kiállítás keretében szervezett programok, valamint a kiállításához kapcsolódó segédanyagok (katalógus, honlap, múzeumpedagógiai kiadványok) segítségével pedig a látogatót is bevonja ebbe folyamatba.

Az itt felvázolt koncepció alapján talán látható, hogy a BTM tervezett új állandó várostörténeti kiállítása – legalábbis annak új- és legújabbkori része – nem képezi le teljes egészében Budapest 18-20. századi történetét. Ez több okból sem lehet célja e kiállításnak. Sem a múzeum gyűjteményei, sem pedig a rendelkezésre álló kiállítótér mérete nem lenne alkalmas erre. A majdani kiállítás mozaikszerűségével minden bizonnyal sok szakmabeliben és látogatóban kelt hiányérzetet. Ugyanakkor azonban – és talán pont ez a kiállítás egyik fő célja – ez a töredékesség éppen azt illusztrálja, hogy Budapestnek nincs egy, mindenki által elfogadott, általánosan érvényes története, hanem számtalan, párhuzamosan egymás mellett futó történeti narratívák léteznek, amelyek egyenértékűek és kiegészítik egymást.

A budai királyi palota archív felvételen

A múzeum kialakított magának egy saját, jellegzetes, friss és vonzó kiállítási formanyelvet, amely csak rá jellemző...

Sarkantyú Anna: Petőfitől a Pál utcai fiúkig – a magyar irodalom otthona

Áll a belváros szívében egy palota, amelyet egyik jeles arisztokrata családnak, a Károlyiak építettek. A főváros jelentős klasszicista műemléke 1832-ben épült Anton Pius Riegl és Hofrichter József tervei szerint. Számos grafika, majd később fénykép őrizte meg jellegzetes külsejét, amely szerencsére csaknem változatlan formában maradt ránk. A 2000-ben véget ért műemléki felújítás eredményeképpen a belső terek is az eredeti palotaenteriórt idézik föl minden részletükben. Az épület korábban is fontos szerepet töltött be az irodalmi életben, itt működött Bártfay László híres szalonja. Kertje ma közpark, egy békés és kellemes

sziget a nagyvárosi környezetben.

A palota ma a Petőfi Irodalmi Múzeumnak ad otthont, a magyar irodalom történetének legfontosabb bemutatóhelye. Maga az épület is nemzeti történelmi emlékhely, és ezt kiteljesíti jelenlegi feladata, amelyet részben állandó kiállításokkal, illetve időszakos tárlatokkal, valamint rendezvények sorával, mint egyfajta komplex kulturális központ teljesít.

Szerencsés tehát az intézmény abban a tekintetben, hogy gyűjtőköre egységes, annál változatosabb azonban az anyag, amelyet őriz és bemutat e gyűjtés eredményeképpen. Lássuk tehát, hogyan tudja hasznosítani kedvező adottságait egy efféle múzeum, amely rendelkezik az országos intézmény előnyeivel, de a hely lehetőségei révén a műemléki környezet adta egységes, hiteles és intim terek fölhasználásának sajátos módjait is alkalmazhatja.

Már a névadás okán is érthető, hogy az állandó kiállítás legfontosabb része a „Tanuljátok meg, mi a költő címet” viselő Petőfi Sándor életmű-bemutató. Elsősorban a tárgyi hagyaték megismertetésére összpontosít a tárlat: relikviák, arcképek (az a nagyon kevés egykorú, ami született, mind látható), az életében megjelent kötetek. De a környezet, a reformkori Ma-

Részlet a Nyugat kiállításból

gyarország, Pest-Buda; a helyszínek, mint például a Pilvax kávéház; vagy a magánélet körülményei is megjelennek. Nagyon nehéz újat adni egy ennyire jól ismert témában – itt segít a bemutatás módja, annak újszerűsége. Különösen érdekes a háromteremnyi anyag után a negyedikben a kultusz egy sajátos és gyakran kevéssé értékelt részét látni: a Petőfi halála téma olykor szélsőséges érzelmi töltésű képzőművészeti feldolgozásait.

Melocco Miklós 1977-es Ady oltára inkább kuriózum számba megy, és a „hagyományos” kiállító terektől való elkülönülése szerencsés megoldás.

Az időszaki kiállítások közül jelenleg három olyan jelentős tárlat látható, amely évfordulókhöz kötődő megemlékezéséppen készült, de elkerülve ezek minden olyan buktatóját, amely a kötelező feladat kényszerűségére, sőt olykor unalmára jellemző.

A legkorábbi az „Éljen a Grund”, amely Molnár Ferenc „A Pál utcai fiúk” című regénye megjelenésének századik évfordulójára emlékezik. Ma már tudjuk, nagy siker volt, rengeteg – elsősorban gyermek, iskolás – látogatót vonzott, idáig is. Programok sora – versenyek, vetélkedők – kapcsolódott hozzá. Nem is a bemutatott anyag, – amely jóllehet érdekes és tartalmas – sokkal inkább a bemutatás módja a siker forrása. Mondhatjuk persze, hogy ilyen téma csak sikeres lehet. Amilyen könnyűnek tűnhet a dolog, az ismertség és népszerűség miatt, olyan könnyen lehetne szokványos is a múzeumi megjelenítése. Itt nem az. Sőt, éppolyan friss, a lehető legjobb értelemben gyermeki, mint maga a könyv. Jó arányban keverve magának az irodalmi műnek minden összetevőjét – a nosztalgiát, a vidámságot, a szomorúságot, a fájdalmas igazságokat gyermekekről és felnőttekről egyaránt. Nem is érdemes a játékos ötletek sokaságát felsorolni – élvezni kell a helyszínen, szórakozva megismerni, tanulni.

„Inciálék és ámenek” címmel Szentkuthy Miklós születésének századik évfordulójáról emlékezik meg szintén időszaki kiállítás. Szentkuthy életműve sajnos viszonylag kevéssé ismert – ez a tárlat remélhetőleg változtat ezen. Az eddig inkább műfordításait olvasók kedvet kaphatnak írásaihoz. A kétteremnyi bemutató jól érzékelteti a kivételesen gazdag életművet, az író kiterjedt érdeklődési körét. Személyes tárgyai, fényképei, könyvei, kéziratok mind ezt a sokrétűséget illusztrálják és bemutatásuk módja itt is változatos: a dolgozószoba környezetének felidézésétől inspirációs forrásainak megjelenítéséig. A piramisszerű, lépcsőzetes építményben elhelyezett tárgyak mind erre utalnak. Fényképeit egy-egy szellemes idézet értelmezi és a filmrészletek még árnyaltabbá teszik a magyar irodalom e kiemelkedő, különleges tehetségű alkotójáról kialakítható képünket.

Részlet a Szentkuthy kiállításból

Végül szóljunk az országos programsorozattá kiteljesedő, szintén évfordulós kiállítás a száz éves Nyugatról. A folyóirat megalakulását szemlélet- és ízlésformáló hatását, a hozzá kapcsolódó kört nem egyszerű feladat ilyen módon bemutatni. Nemcsak irodalomról, hanem zenéről, képzőművészetről, filmről, színházról, fotóművészetről, történelemtől – egy teljes művelődéstörténeti korszakról kapunk lenyűgözően gazdag körképet, soha nem látott anyagot. A kézzelfogható, „valódi” tárgyak mellett kiemelkedően fontos szerepet kapnak az archív film- és hangfelvételek, az interaktivitás. A múzeum honlapján hatalmas mennyiségű, jól áttekinthető, kezelhető és hozzáférhető szakmai anyagot kapunk és szerkeszthetünk mi magunk is Nyugatot: összerakhatjuk a számunk tartalmát, készíthetünk hozzá címlapot, sőt szavazni is lehet az ilyen módon készített „új” Nyugat számokra.

Milyen tehát a „magyar irodalom palotája”? Egy 19. század eleji főúri városi lak, amely már önmagában is élvezetes, különleges. Ebben állandó és időszakos ki-

állítások sora, amelyek – talán néha kissé zavarba ejtően – nem különülnek el teljesen egymástól, inkább kapcsolódnak a palota-világ látszatához, azt az érzést keltve, hogy mintegy a berendezéshez tartoznak. A múzeum kialakított magának egy saját, jellegzetes, friss és vonzó kiállítási formanyelvet, amely csak rá jellemző, mondhatnánk védjegyévé vált az intézménynek. Mint ahogy az internetes tartalmak célratörő és céltudatos használata is, pontosabban e használat lehetőségének biztosítása. Jellemzi ez a honlap általános vonatkozásait, a kiállítások megjelenését rajta, az adatbázisokat, a gyermekek számára tervezett külön adatbázisokat, játékos megoldásokat. Sok-sok év kemény muzeológiai munkáját, sokféle részterület szakembereinek együttes erőfeszítését élvezheti szakember és látogató egyaránt, még hozzá oly egyszerű és könnyed magától érthetőséggel, hogy nem is tudatosul bennünk mindez. Csak használjuk, élvezzük. És valami olyat kapunk, ami a 21. század múzeumától elvárható: összetett élményt, ismereteket és szórakozást.

A Petőfi Irodalmi Múzeum kertje

1890. évi kiállítás
1890. évi kiállítás

1890. évi kiállítás
1890. évi kiállítás

1890. évi kiállítás
1890. évi kiállítás

Részlet a Nyugat kiállításából

I NTERJÚ

EZ EGY SPECIÁLIS MÚZEUM, SPECIÁLIS ELŐTÖRTÉNETTEL. INTERJÚ BENCSIK BARNABÁSSAL, A LUDWIG MÚZEUM IGAZGATÓJÁVAL

Ludwig Múzeum, Művészetek Palotája

Gerhardt Máté: Ön egy nem mindennapi, a kortárs képzőművészet egyik, ha nem a legfontosabb múzeumának vezetője. Kinevezése után az egész szakma azt figyelte, mihez kezd majd az intézménnyel. Hogyan került a Ludwig Múzeum élére?

Bencsik Barnabás: Rendkívül egyszerűen, megpályáztam a Néray Katalin halála után megüresedett igazgatói széket és én nyertem el. Március óta vagyok itt, azt hiszem, túl vagyok a kezdeti ismerkedési szakaszon, most már egyre jobban belezok a múzeum és a gyűjtemény részeibe. 1990 óta dolgozom múzeumi területen, kortárs képzőművészeti galériában, állami gyűjteményeknél, magángalériákban, vagyis kis túlzással állíthatom, hogy szinte mindenütt kipróbáltam magam. Annak ellenére, hogy számos múzeumban dolgoztam, de gyűjteményi részen még nem voltam. Korábban baj volt, vagyis engem nagyon zavart, hogy nem nagyon tudtam érvényt szerezni az ötleteimnek, pénzhány, vagy egyéb okok miatt. Remélem, a Ludwig Múzeumban most másképp lesz, noha óvakodnék attól, hogy nagyon befolyásoljam, vagy saját ízlésemre formáljam a gyűjteményt.

G M: Ehhez véleménye szerint most minden rendelkezésre áll? A politika mennyire tud, akar, vagy szólhat bele az irányításba?

Nem akarom, hogy a múzeum falai közé bejusson a politika.

G M: Jó, bízunk abban, hogy ezt meg is tudja valósítani. Meséljen még a Ludwig Múzeum történetéről, hiszen ez is megér egy külön interjút.

Ez egy speciális múzeum, speciális előtörténettel. A Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum Magyarország egyetlen, nemzetközi anyagot is gyűjtő kortárs művészeti múzeuma, melyet 1989-ben alapított a magyar kulturális kormányzat. Gyűjteményének alapja az a hetven műtárgy, amelyet a műgyűjtő házaspár Peter és Irene Ludwig adományozott a magyar államnak. Az ajándékot 1991-ben 91 újabb mű követte, amelyek tartós letétként kerültek Magyarországra. Az új múzeum első állandó kiállítása ezzel egy időben nyílt meg a Budavári Palota 'A' épületében. Az intézmény 1996-ban Kortárs Művészeti Múzeummá alakult és jelentős magyar anyaggal gazdagodott. A Ludwig Múzeum 2005. március 15-től új épületben, a legkorszerűbb múzeumtechnikai körülmények között működik. Három szinten mintegy 3300 m²-nyi kiállítóterrel rendelkezik; az 1300 m²-es első szinten láthatók az időszaki kiállítások, a felső két szinten pedig a gyűjtemény válogatott darabjai. A harmadik emeleten a hatvanas évek végétől a kilencvenes évek elejéig mutatunk be válogatást a múzeum gyűjteményéből. A képzeletbeli sort három jelentős, késői Picasso festmény nyitja. Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg vagy Jasper Johns művei az amerikai pop-art, Chuck Close, Malcolm Morley vagy Richard Estes képei a hiperrealizmus értékes darabjai. A hatvanas, hetvenes évek közép-kelet-európai avantgarde törekvéseit tükröző művek (Keserű Iлона, Lakner László, Frey Krisztián, Jovánovics György) a nyugati tendenciákkal párhuzamba állítva jelennek meg, csakúgy, mint a hetvenes évek geometrikus, minimalista művei (Bak Imre) vagy a nyolcvanas évek nemzetközi újfestészete (A.R. Penck, Georg Baselitz, Markus Lüpertz, illetve Fehér László, Birkás Ákos és mások). A Fluxus, a koncept art és az akcióművészet törekvéseit többek között

Joseph Beuys, Arnulf Rainer, Erdély Miklós és Hajas Tibor művein keresztül jelenítjük meg. A rendszerváltozás előtti nem hivatalos kelet-európai művészetet képviselik ezen kívül a „nonkonformista” orosz művészek (Tatjana Nazarenko, Jurij Lejderman) művei.

G M: Honnan jött Peter Ludwig ötlete, hogy ezt megvalósítsa?

Erre elég összetett a válasz. A kortárs művészetet nemzetközi szinten kell bemutatni, és 1945-1989 között nem volt interakció a magyar és a nemzetközi kortárs képzőművészet között. Ez a művekre nézve a legveszélyesebb, mert egyfelől így csak egyedi darabok, egyedi művek jelentek meg, másfelől a műtárgyak nem jelentek meg a nemzetközi porondon, így nem is lehetett tudni, a magyar kortárs képzőművészet él, vagy csak tetszhalott állapotban van. A politika mindenbe beleszólt, aki kiállított külföldön, az rendszerint nem is jött haza. Peter Ludwig úgy gondolta, hogy a képzőművészetet keresztül enyhíteni lehet az elszigeteltséget. Ezért utazott, gyűjtött, kiállított, mert szenvedélyesen hitt abban, hogy ezzel is csökkenhet az országok, emberek közötti elszigeteltség. Ő átértelmezte a gyűjtést.

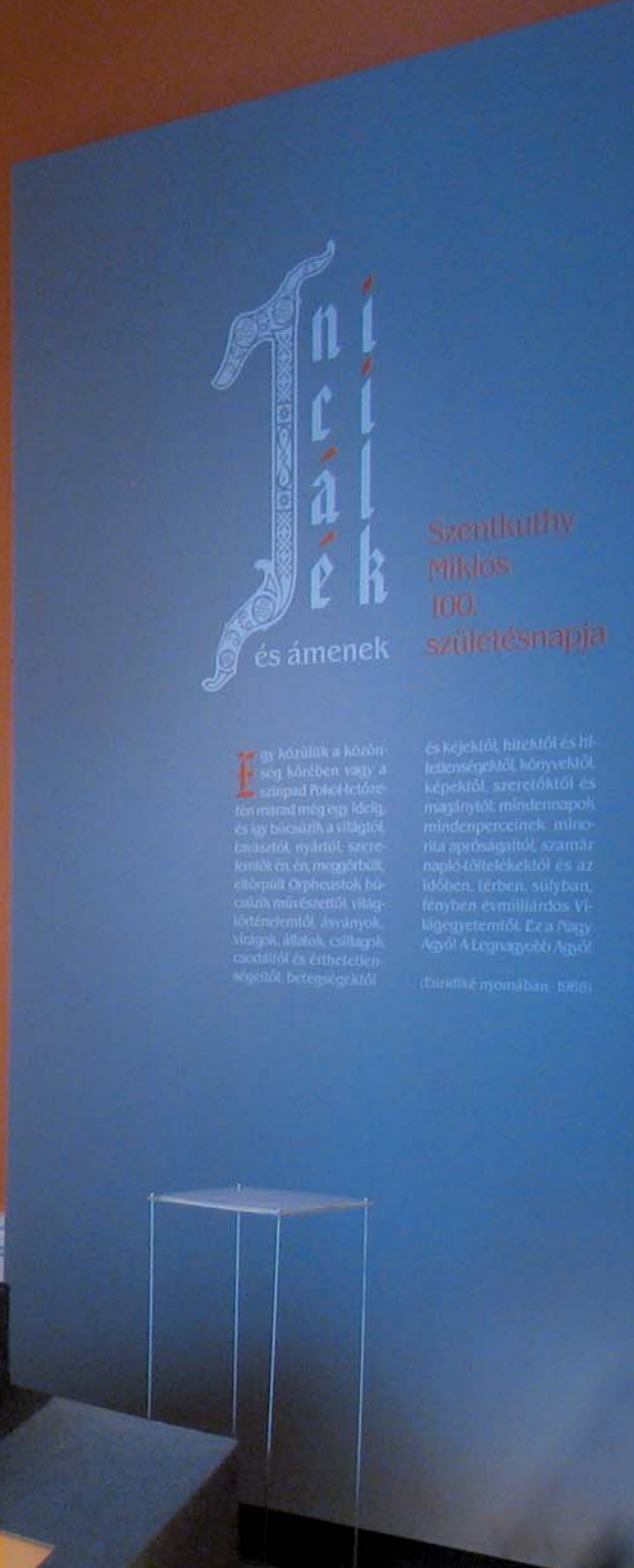
G M: Ön mit gondol a gyűjtésről?

Nagyon fontos lenne, de nincs rá elég pénz. A múzeumnak gyűjteménye 500 darabból áll, ami nagyon kevés, ennek számát mindenképpen növelni kellene. A folyamatos gyűjtés lenne a legfontosabb, ami lefedi az egész régiót, bemutatni a kortárs művészet legjavát. A régióban nagyon nagy a versengés és ugyan most még van némi

helyzeti előnyünk, de ez könnyen eltűnik, ha nem tudatosítjuk mindenkiben, hogy a Ludwig Múzeum milyen értéket hordoz. A múzeum legyen megkerülhetetlen, és legfőképpen a magyar művek szerepeljenek a gyűjteményben. Azért jó ha tisztában vagyunk azzal, hogy néhány magyar magángyűjtő kezében nagyobb gyűjtemény van, mint a Ludwignak. Nagyon kell, hogy a múzeum legyen az egyik legnagyobb közeg, ami őrzi és bemutatja a műveket.

G M: Meglehetősen felborzolta a múzeumi területen dolgozók kedélyét a Kogart-ház állami támogatása. Valóban ennyire rossz ötlet volt a minisztérium ezen döntése?

Azt hiszem igen, rossz üzenet volt, hiszen mint fenntartó, nem garantálja a gyűjtemény biztonságát. Az egész egy kicsit vadkapitalista módszernek tűnik nekem, de azért 150 millió forintból összerakni, vagy gyarapítani egy gyűjteményt nem rossz feladat. Az végképp érthetetlen és indokolatlan, hogy miért csak a Kogart-nak ajánlották fel ezt a lehetőséget. Azt hiszem, fontos lenne, hogy itt a múzeumban legyenek láthatóak a magyar, vagy kortárs darabok, mert ez kiemelkedő jelentőségű a nemzetközi jelenlét miatt. Legyen minél nagyobb gyűjtemény, jöjjenek ide kutatók, hozzunk létre adatbázisokat a magyar és a külföldi művekből, minél nagyobb a hozzáférés, az információ mennyisége, annál jobb. Ebben van a Ludwig Múzeumnak legnagyobb szerepe, ez a múzeum egyik legfontosabb feladata: gyűjteni, feldolgozni, bemutatni, kiállításokat rendezni és élő, közönség közeli élményeket adni a látogatóknak.

I
ni
c
a
l
k
és ámenek

Szentkuthy
Miklós
100.
születésnapja

Igy körülük a közön-
ség körében vagy a
színpad fölött felőze-
ten marad még egy ideig,
és így bácsúrh a világtól,
társától, nyártól, szerre-
temtől én én, meggyőzöt,
előrepült Orpheusok bu-
csuzó művészetét, világ-
körtételeimről, ásványok,
virágok, állatok, csillagok,
csontokról és értetetlen-
ségekéről, betegségekéről

és kéjeitől, hitemtől és hi-
tetlenségétől, könyvektől,
képektől, szeretőktől és
magánytól, mindennapok
mindenpercének, mino-
rta apróságaitól, számar-
napló-töltelékétől és az
időben, térben, súlyban,
fényben egymilliódos Vi-
lággyeteremtől. Ez a Nagy
Ágyról A Legnagyobb Ágyról.
(Tisztított nyomában, 1995)

A Petőfi Irodalmi Múzeum Szentkuthy kiállítása

Minden idegen, akinek útja Sepsiszentgyörgyön keresztül Brassó vagy Előpatak fürdő felé vezet, meglepődve tekint fel arra, az udvarkert közepén kimagasló mázas cserepeivel messzire csillogó fedelű tornyos épületre, amely Sepsiszentgyörgy város és az egykor külön életét élő Szemerja falu érintkező határán emelkedik. Magas tetejű, ki-beugró falsíkokból alkotott, s a mindennapitól merőben eltérő alaprajzú, nagyszerű építmény tárul elénk amint beljebb kerülünk a galambbúgos, faragott kapu kisajtján.

Körkép

A magyar múzeumügy kezdetéről és jelenlegi helyzetéről

Itthon vagyunk, mert az épületben reá ismerünk a minden más néptől eleve különböző magyar vonalakra. Itthon vagyunk, mintha régóta nem látott otthoni templomunk cinteremkapuja elé érkezünk volna. Minthogy úgy is van, ez az épület itt templom: a székelység-tudományok templomául emeltetett a magyarok megsegítő Istenének dicsőségére”.

E gondolatokkal kezdte 1941 júliusában Herepei János a „Székely Nemzeti Múzeum és feladatai” című, a „Pásztortűz”-ben megjelent írását.

1879. szeptember 15-ét tartják a Székely Nemzeti Múzeum születésnapjának, amikor is Sepsiszentgyörgyön az akkori Háromszék, Csík és Udvarhely megyék elöljárói hivatalosan átvették a

Cserey Jánosné által felajánlott és az év nyarán a Székely Mikó Kollégiumban elhelyezett, közel kilencezer tárgyat kitevő gyűjteményt.

Általában véve a múzeum és ezen túl a magyar múzeum eszméje már a 19. század elejétől ismert volt Erdély jobbjai körében, sőt 1802 óta a Magyar Nemzeti Múzeum és 1859 óta Kolozsváron és az Ormós Zsigmond alapította temesvári múzeum már valóság volt. Gróf Teleky Sámuel családi könyvtárát már 1798-ban megnyitotta a nyilvánosság ellőtt, Brukenthal Sámuel 1803-ban városának adományozta gyűjteményét, a róla elnevezett múzeum alapjaként, Kemény József és

Sámuel pedig 1841-ben nemzetüknek adományozták értékes gyűjteményüket, hogy megvessék az Erdélyi Nemzeti Múzeum alapját.

A múzeumalapítás gondolatát, a létrehozandó intézmény alapítólevelét Cserey Jánosné Zathureczky Emília (1824-1905) a Háromszéki Imecsfalván 1877. március 10-én vetette papírra, többek között ezeket írván: „Honleány buzgalommal kez-

deményezett kis múzeumomnak reményem felletti gyarapodásából azon meggyőződésre jutottam, hogy látszólag kis dolog méltatásában rejlik a nagyok kezessége-innen merített meggyőződésnek, hogy nem csak erkölcsi, de anyagi téren is érvényt szerezhessenek, elhatározám ezen gyűjteményt egy Háromszéken létesítendő múzeum alapjául felajánlani”.

A nagyjait Cserey család egyik legvagyonosabb, gyökeres volt Székelyföldön. Cserey János, akinek imecsfalvai kúriájában a székely múzeum eszméje megszületett, szüleitől Cserey Zsigmondtól és Imecs Annától nemcsak tekintélyes vagyont örökölt, de a nemesi származással járó nemes cselekedeteket és kötelességeket is.

Fő gondnoka volt az orbai református egyházmegyének és mikor 1875 februárjában meghalt, nejeire maradt a vagyonon kívül Gyula és Ákos fiainak neveltetése is.

Az 1879. szeptember 15-én Székely Nemzeti Múzeummá lett Cserey Múzeum története 1875 nyarán kezdődik. Gondolatának felvetője, eszméjének létrehozója Vasady-Nagy Gyula a Kolozsvárt székelő Erdélyi Múzeum Egyesület (Erdélyi Nemzeti Múzeum) titkárának, Finály Henrik egyetemi tanárnak mostoha fia. Vasady 1872-1875-ben, egy brassói magániskolában a magyar nyelv és irodalom tanára volt és 1875. június 8-án özvegy Cserey Jánosné meghívására a háromszéki Imecsfalvára költözött, hogy ettől kezdve 1879 nyaráig Cserei Ákos nevelője, majd 1879 szeptember 15-től 1881 június 6-án bekövetkezett haláláig a Székely Nemzeti Múzeum őre.

Vasady Brassóból egy kis érem- és természetrajzi gyűjteményt vitt Imecsfalvára, és amikor a Cserey család régi ékszereit, történelmi okmányait, bécsi porcelánjait, különböző fa és vastárgyait a már fővárosi és bécsi múzeumokat sokszor látott műértő és régiségkedvelő szemével áttanulmányozta, meggyőzte Cserey Jánosné, hogy a tőle megvásárolt és a férjétől örökölt tárgyakból egy kis múzeumot rendezzenek be.

A háromszéki múzeum megalapítása érdekében az első meghatározó lépést mégis Szentiványi Gyula háromszéki királyi bíró tette meg, amikor az árvízkárosultak érdekében Budapesten rendezett iparművészeti- és régiség-kiállításon való részvételre Cserey Jánosné meghívta. Szentiványi Gyula érdeme hogy Csereyné előtt ugyanakkor annak az óhajnak is kifejezést adott, hogy „ha régiséggyűjteményét az ország közkincsévé tenni elhatározta volna, akkor talán alig

lenne a nemes cél inkább elérve, mintha ezen becses ajándékkal Háromszéken létesítendő múzeumnak az alapja vettetnék meg, s a vidéki múzeumok felállítása táplált eszmék a Csereyné áldozatkész kezdeményezése legelsőbb Háromszék adná életet”.

A Szentiványi királyi bíró kérése döntő elhatározásra bírta Cserey Jánosné. Időközben ő maga is meggyőződött afelől, hogy a múzeum megnyeréséért máris versenyezni kezdő Kézdivásárhely és Sepsiszentgyörgy városa között a vitát el-

dönteni és a múzeum végleges helyét kijelölni Háromszék vármegye közönsége és annak feje a legilletékesebb. Ezt a véleményét tudomására is hozta 1876 október 10-én Szentiványi Gyulának s egyúttal azt az óhaját is kifejezte, hogy „ a múzeum sorsa elhatározását, elszállítását és felállítását” legkésőbb 1877 április végéig szeretné befejezni. Szentiványi válaszában, egy hónappal később felhívta Csereyné figyelmét, hogy ha a múzeumát a megyének szánja, akkor elhatározását a megyével közölje, ha pedig a „főtanodával jönne kapcsolatba” - ezzel a sepsiszentgyörgyi református hitfelekezetet értette - akkor az iskola igazgatóságával kellene beszélnie.

Mielőtt Csereyné elhatározását akár a megyével, vagy a

sepsiszentgyörgyi református kollégiummal közölte volna, Vasady-Nagy Gyula tovább folytatta országszerte és külföldön egyaránt a múzeum gyarapítását. 1876 végén egy nagyon fontos emléktárgyat tudott megszerezni, mely a múzeum jövődjére is lényeges befolyást gyakorolt. Ez az emléktárgy a magyar katonai érdemrend nagykeresztjének az a csillagjelvénye volt, amit az 1848-49 évi szabadságharcban az erdélyi sereg vezére, Bem tábornok Nagyszeben bevétele alkalmából a magyar kormánytól kapott.

A Székely Nemzeti Múzeum épülete

Ezt az érdemrendet háláig viselte, majd a török kormányra hagyta, az pedig Kossuth Lajosnak küldte el. Vasady felkérésére Kossuth 1876 december 24-én Collegnóban kelt levelével együtt a „Háromszéki múzeumnak” adományozta.

1877 március 10-én Csereyné végső elhatározása szerint a múzeum Háromszék megye felügyelete és rendelkezése alá került. A Háromszék megye bizottmányához intézett alapítólevelének második pontjában határozottan kikötötte: „ az intézet Székely Nemzeti Múzeum címet viseljen (azonban csakis Háromszéken legyen elhelyezve) s az összes székelység közösségének közvagyonát képezze”. Háromszék vármegye gyűlése 1877 június 26-án vette át Cserey Jánosné Zathureczky Emília nagylelkű adományát, s az alapító emlékére „Cserey Székely Múzeumnak” nevezte el. A múzeum elhelyezésére, további fenntartására, gyarapítására és gondozására vonatkozó feltételeknek a „nemes keblű alapítónő közbejöttével leendő megállapítása végett” Posta József főispán elnökletével egy bizottságot hozott létre.

A bizottság elhelyezése vonatkozó tevékenysége nem hozott gyors eredményt, két év elteltével a Székely Mikó Kolégium négy emeleti szobáját és egy zárt folyosóját minden díj-fizetés nélkül, önként ajánlotta fel a múzeum gyűjteményeinek elhelyezésére. Csereyné ezt az ajánlatot elfogadta, és 1879 nyarán átszállította gyűjteményét Imecsfalváról Sepsiszentgyörgyre s Vasady június 1– augusztus 24 között be is rendezte. Az ünnepélyes megnyitásra szeptember 15-én került sor. Csereyné átadta az új tulajdonosoknak gyűjteménye leltárkönyvét is. Ebben az alapleltárba, amely ma is a múzeumban található, összesen 8779 darab múzeumi tárgy volt feltüntetve. Nem derül ki azonban a leltárból, hány érmét és természet-

rajzi tárgyat vásárolt Cserey Jánosné Vasady Gyulától 1875-ben, mi a későbbi múzeum alapját képezte, mi volt eredetileg a Cserey család tulajdonában és hány darabbal gyarapodott 1875-től 1879-ig a kollekció. De azt tudjuk, hogy Csereyné többször kiemelte, amikor ő „családi örökségek emlékeiből egy régiségtárt rendezett be, honleány buzgalomból csak kezdeményezte azt a kis múzeumot, mely több nemes keblű adományozók hozzájárulásával napról napra reménye felett gyarapodott s végül arra a meggyő-

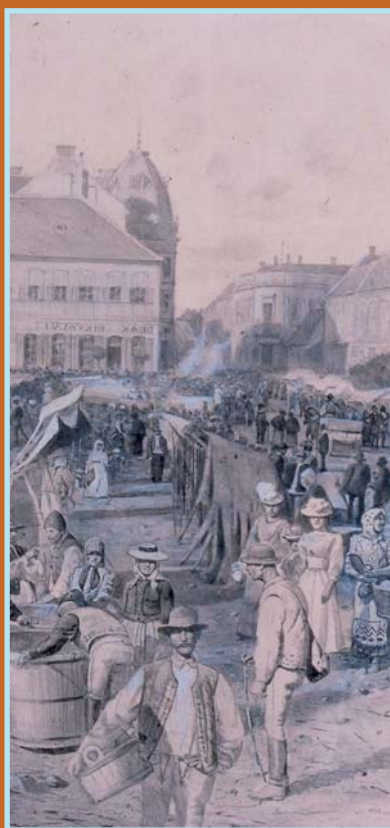
ződésre vezette, hogy kis gyűjteményét egy Háromszéken létesítendő múzeum alapjául felajánlja, s ezzel szerettet székely nemzete haladásának tért nyisson, s művelődésnek segédkezet nyújtson”

Kétségtelenül sok volt az adományozó, hiszen a múzeum törzsállománya, a 8779 darab műtárgy 1928 végéig 273 573 darabra gyarapodott.

Amikor özvegy Cserey Jánosné a múzeumot megalapította, alapítólevelében azt a „teljes kívánságát” fejezte ki, hogy a múzeum további felügyeletével és igazgatásával ezután is Vasady Gyulát bízzák meg, aki fáradhatatlanul dolgozott 1881-ig, 36 éves korában bekövetkezett korai halálig.

1881 november 14-én a múzeum kulcsait Nagy Géza vette át. Az ő munkássága elsősor-

ban az egyes tárgyak meghatározása és értékelése terén bizonyult kiemelkedőnek. Véleménye szerint „a Székely Nemzeti Múzeum fő célját tekintve, még szükségesebb azon művek gyűjtése, melyek a székely nép és Székelyföld múltjára és jelenére, történelmi, kulturális, társadalmi, néprajzi, természeti stb. viszonyaira vetnek világot”. Legfontosabbnak a múzeum gyarapítását tartotta, azt hangsúlyozva, hogy a Székely Nemzeti Múzeum „elsősorban is arra van hivatva, hogy a székelyekre vonatkozó mindennemű emlékek

Korabeli rajz Sepsiszentgyörgyről

tárháza legyen és pedig nemcsak vásárlás, hanem rendszeres ásatások útján”.

Szükségesnek tartotta egy múzeumi értesítő kiadását, mert „minden intézetnek kötelességében áll, hogy időként nyilvánosan számot adjon működéséről”.

1889-ben Nagy Géza a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatói posztját megkapván távozott a Székely Nemzeti Múzeum éléről.

Az őt követő múzeumőrök - Benke István, Székely Bendeguz, Várkonyi Endre, Péter Mózes, Domján István, László Ferencz, Zayzon Ferencz és Csutak Vilmos - nagyon sokat tettek a múzeum további fejlesztése és gyarapítása terén. A kollégium termei már az 1880-as években szűknek bizonyultak a gyűjtemény méretéhez képest, 1903-ban a múzeum vezetősége a leendő múzeumépület számára a Piac tértől a Brassóba vezető országút mentén egy majdnem három holdas telket vásárolt. Az épület tervezésével előbb Dvorák Ede műépítészrt kérték fel, majd Hütl Dezső műegyetemi tanárt, ő készítette el végül a neobarokk épület terveit. Ez azonban nem nyerte meg az intézmény vezetőségének tetszését, s úgy döntöttek, más építészrt keresnek, valakit, aki „a kialakítandó nemzeti, magyar építőművészet szellemében” készíti el terveit. Így találtak rá Kós Károlyra, aki 1910 őszén látott munkához „a székely nemzetnek múzeumot...igazi székely épületet” tervezni. 1913-ban a tulajdonos három székely vármegye részére át is adhatták a múzeumot a két múzeumőri lakóházzal együtt. Az elkészült épület nemcsak múzeuma, de temploma lett a székelyek történelmének. Ez szinte szó szerint igaz, mert Kós olyan építészeti elemeket is felhasznált terveiben, melyek erdélyi templomok egyes jellemző részeit jelenítették meg.

Az építkezés folyamán arra törekedett, hogy lehetőleg minden felhasznált anyag székelyföldi származású, és minden mester székely legyen. Az alapfalak és a lábazat örkői kőből készült, a téglát Prázmárról, a cserépet Bodokról, a fehér márványt Gyergyószárhegyről, a faanyag pedig a székely erdőkből érkezett. Csak a mázas cserépeket rendelték meg a pécsi Zsolnay-gyárból.

A múzeummal és a későbbiekben felépült többi épülettel új szint, egyéni karaktert kapott a város.

Ezek a városképet erőteljesen meghatározó alkotások kötötték össze Kós Károly és Sepsiszentgyörgy nevét.

A Székely Nemzeti Múzeum öt gyűjteménycsoportjáról 1891-ben először Nagy Géza készített szakszerű leírást a Múzeumi Értesítő I. kötetében.

A Régiség és Éremtár volt a Cserey és a Székely Nemzeti Múzeum alapgyűjteménye. A kezdetektől fogva e kollektív bővítésére fordították a legtöbb időt és gondot.

1907-ben kezdte meg László Ferenc múzeumőr az erődsdi Tyszk-hegyen neolitikus feltárásait, anyagát 1925-ig dolgozta fel. Sokévi ásatásainak bronz és vaskori leletei is a múzeum gyűjteményét gazdagították. A római- és népvándorlás-kori régészeti leletek egy része Csutak Vil-

Látkép Sepsiszentgyörgyről

mos komollói castrumbeli ásatásaiból, illetve a berecki castrumból került a múzeumba.

Az eresztvényi Óriásdomb déli oldaláról kikerült Árpád-kori kengyeltől a Gábor Áron öntötte 1848-49-es ágyúig a Régiségtár, a vas, acél, ón, fa, kő, agyag, porcelán, üveg, bőr, textil emlékek sokaságát őrzi, amelyek értéke székely történelmi és művelődéstörténeti szempontból felbecsülhetetlen.

Az egyházművészeti gyűjtemény megteremtéséhez nagy segítséget nyújtottak a templomok, az egyházközségek, így például a szentléleki kato-

likus egyházközség miseruhákat adományozott, a hodgyai ónkannákat. Bocskai István erdélyi fejedelem órája, Kemény János pohara, Apor István erdélyi kincstárnok tála, Bem tábornok hadi kitüntetései, botja, tábori nyomdája, Gábor Áron saját kezűleg készített asztalkája, kredence egyetlen megmaradt ágyúja az ereklyék sorát gazdagítja.

Az éremtárban ókori érméktől az önálló erdélyi fejedelemiség érméi mellett emlékérmek is találhatóak. 1928-ban a régiségtár és az éremtár törzsállománya összesen 27623 darabból állott. Ebből 3800 az éremtár, a többi a régiségtár anyagához tartozott.

A néprajzi gyűjtemény mutatja be a székely nép által űzött mesterségeket: a szövés, fonás fafaragás, hímes tojás, írás, agyagművesség mind részei a régi székely-magyar paraszt hagyománynak. Az udvaron felépített székely hagyományos ház, amely „1767-ben lófőrendű család által építtetvén Csíkmenaságon, onnan hozatott le a maga eredeti mivoltában”. A fazekasok, pipakészítők, kékfestők, szita-szövőők, bordakészítők, bábsütők, reszelővágók mesterségét tárgyaikon keresztül mutatták be. Ennek a gyűjteménycsoportnak a törzsállománya 1928 végén 6826 darabból állt.

A képzőművészeti gyűjtemény az épülettömb emeleti nagy előadótermében, annak előterében és folyosóján lett elhelyezve. Egyebek között Barabás Miklós és Gyárfás Jenő arcképsorozatai, Nagy István, Márton Ferenc, Varga Nándor Lajos grafikái, Vastagh György és Istók János szobrai találhatóak a gyűjteményben. 1928-ban a képzőművészeti gyűjtemény törzsállománya 998 darab volt.

A természetrajzi gyűjtemény nagy számban őrzött a világot járó székelyek által összegyűjtött s adományozott tárgyakat. 1901-től 1925-ig Lász-

ló Ferenc gyűjtés és vásárlás útján rendszeresen gyarapította a gyűjteményt, amely 1928-ig 13384 darabból állt.

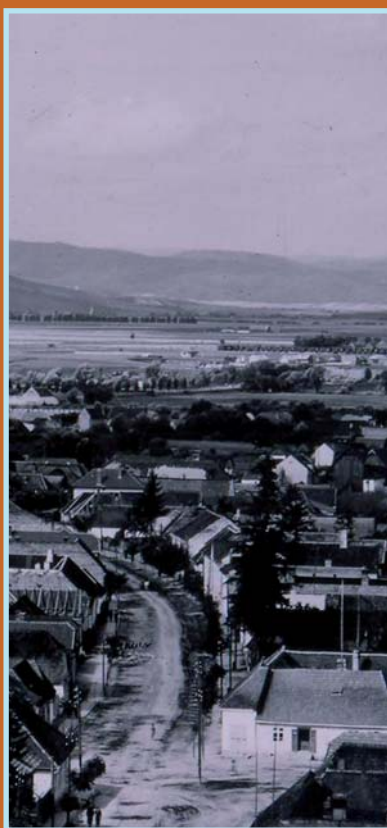
A levéltár és a könyvtár legértékesebb tárgya a híres Apor-kódex, a legrégebbi magyar nyelvű bibliafordítás a XV század elejéről. Itt őrzik még többek között Machiavelli egyik nyomtatott munkáját, amely egykor a költő Balassi Bálinté volt. Ő küldte 1591-ben Krakkóból Rimai Jánosnak. Itt található még az 1711-ben megjelent Régi Magyar Könyvtár gyűjtő elnevezés alá sorolt mű-

veket, valamint a Székelyföld egyik leghíresebb nyomdájának, a csíksomlyói zárda műhelyének munkáit.

A könyvtár és a levéltár 1928-ban 223 208 darabot számlált. Ebből 20 000 darab a könyvtárban, a többi levéltárban található. Az öt gyűjteménycsoport a törzsállománya tehát 1928 végén 273 575 darab volt, az alapítástól eltelt ötven év alatt 264 796 darabbal gyarapodott.

A Cserey kúriából kiemelkedett múzeum rövid időn belül a székelység tudományos és kulturális központjává fejlődött.

„Oly drága kincs ez, melynek muzeális értéke ma szinte felbecsülhetetlen. Értékét még növeli az a tény, hogy csaknem minden értékes darabja a székely népnek és Székelyföldnek a múltjára és jelenére vet világot...”

Látkép Sepsiszentgyörgyről

A Magyar Nemzeti Múzeum centenáriumnán, 1902-ben, egy emlékérmét adtak ki, melyen a múzeumépület mellett két ember portréja áll: gróf Széchényi Ferencé és Habsburg József nádoré. Az emlékérem üzenete egyértelműen az volt, hogy a múzeum e két jeles személyiségnek köszönheti a létrejöttét. És valóban a Széchényi-féle nagylelkű adományból aligha született volna meg a Nemzeti Múzeum, mint intézmény, ha nincs a múzeumalapítás mellett József nádor kiállása. Az ő felhívására és hathatós támogatásával született meg a múzeumot de jure is létrehozó törvény az 1808-as országgyűlésen. A múzeum alapításától a múzeum intézménnyé válásáig terjedő időszak igen küzdelmesnek bizonyult. Széchényi Ferenc 1802-ben több ezer kötetes könyv-

pálos kolostorba került, a később nagy központi papi szeminárium épületébe (mely ma is áll a Papnövelde utcában). A pálosok nagy könyvtárterme alkalmas helyül szolgált a könyvgyűjtemény számára, amit jól mutat, hogy Széchényi csak a terem mennyezetét festette újra egy Pesten élő olasz festőművésszel, Pietro Rivettivel. A freskó, mely díszes keretben a magyar címert és a kapcsolt részek címereit ábrázolta 1803 júniusára készült el. A Széchényi Országos Könyvtár nem sokkal ezután, augusztus 20-án megnyitotta kapuit az olvasók előtt. Az ünnepélyes megnyitóra azonban csak később, december 10-én kerülhetett sor, mivel József nádor, aki az alapítólevél szerint a könyvtár védnöke volt, augusztusban külföldön tartózkodott. Az eseményen maga Széchényi mutatta be és adta át a könyvtárat a nádornak. Hamarosan azonban köl-

töznie kellett a gyűjteménynek. Először 1805-ben, a francia csapatok Bécsbe történő bevonulása után a könyvtár legbecsebb darabjait kellett Miller könyvtárörmek Temesvárra menekítenie, majd 1807-ben át kellett szállítani az

A magyar múzeumügy kezdetéről és jelenlegi helyzetéről

Debreczeni-Droppán Béla Első „múzeumi törvény” – 200 évvel ezelőtt iktatták törvénybe a Magyar Nemzeti Múzeumot

tárat, kéziratárát, térkép-, metszet-, címer- és éremgyűjteményét a nemzetnek ajándékozta. A felvilágosult gróf adományát az uralkodó az említett év novemberében elfogadta, illetve jóváhagyta, így elkezdődhetett a nemes szándék megvalósítása.

Elsőként a könyvtár kezdte meg működését, már az alapítást követő évben. Először a tisztviselők kinevezésére került sor, akiket az alapítólevél szerint Széchényi javasolhatott és az uralkodó nevezett ki. Kezdetben hárman voltak: a könyvtárőr, azaz a könyvtár vezetője, ezt a tisztséget Miller Jakab Ferdinánd történész, nyugalmazott akadémiai tanár nyerte el (többek között Csokonai Vitéz Mihály elől); az írnok, aki a Széchényi-családnál nevelőként dolgozó Petravich Ignác és a hivatalosolga, aki a négy nyelven tudó Pavonich Jakab lett. Utóbbi március 26-i eskütétele után egy nappal utaztak le mindhárman a cenki Széchényi-kastélyba, hogy átvegyék a könyvtárat. A gyűjtemény nagyságát jelzi, hogy az 32 nagy ládában fért csak el és 111 mászat nyomott. Pestre való felszállítása után az egykori

egészet új otthonába, a néhány méterre álló egyetemi épületbe. De az 1807-es év nemcsak ezért vált fontossá és emlékezetessé. Mint láttuk a könyvtár szervezete ekkorra kialakult, működése, ha nem is zökkenőmentesen, de biztosított volt. Kollányi Ferencnek, a könyvtár első monográfusának szavaival szólva a „Nemzeti Múzeum első alapköve”, a Széchényi Ferenc adományozta könyvtár állt, de maga a teljes építmény, azaz a múzeum, mint intézmény még felállításra várt. Ennek létrehozásában a döntő szerepet már valóban József nádor játszotta. Természetesen a múzeum koncepciója, kidolgozott tervezete nem az ő műve volt, azt Miller Jakab Ferdinánd készítette el. Miller a gazdag Giovane-gyűjtemény felmerült megszerzése kapcsán már 1805-ben foglalkozott a Nemzeti Múzeum létesítésének gyakorlati megvalósításával. A felállítandó intézmény költségeinek, így pl. a vásárlások fedezésére egy önálló múzeumi alap megteremtését indítványozta, amely közadakozásból jönne létre, illetve gyarapodna. Az összegyűlt pénzből pedig csak

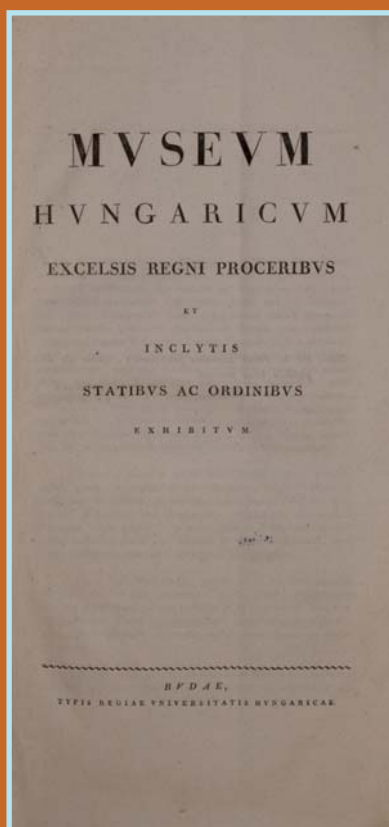
a nádor vagy a nádori tisztség üresedése esetén a fő-kormányshoz utalványozhatna, tehát a múzeum vezetése minden egyes alkalommal a nádor elé terjesztené a szükséges kiadásokat. E konkrét ügyben keletkezett javaslat ekkor még nem nyert támogatást, de Millert ez nem tántorította el attól, hogy hamarosan egy részletes múzeum-tervezetet tegyen az asztalra. A Museum Hungaricum tervét 1806-ban, Temesvárról való visszatérése után tette le József nádor asztalára, aki azt továbbküldte gróf Esterházy Józsefnek, a Helytartótanács tanulmányi bizottsága elnökének, azzal az utasítással, hogy szakértők bevonásával tanulmányozza át és véleményét küldje meg. Esterházy ezt követően olyan elismert tudósok, mint Kitaibel Pál, Mitterpacher Lajos, Schönbauer József, Schönwisner István és Schwartner Márton, valamint az előadó Miller részvételével szakbizottságot hozott létre.

Esterházy főként azt kérte, hogy a leendő múzeumépület tekintetében vegyék figyelembe a már meglévő és a később bekerülő tárgyakat, gyűjteményeket, illetve azok sajátosságait és rendeltetését, mert „csakis ennek alapján lehet az épület tervét és költségvetését elkészíteni, és egyedül így lehet elkerülni, hogy ne az egyes gyűjtemények legyenek kénytelenek a helyiségekhez alkalmazkodni, hanem megfordítva.” A bizottság tagjai ennek megfelelően megálapították az épület helyét (Pest), tervszerű beosztását, az egyes gyűjtemények termek szerinti elhelyezését, az intézet személyzetének létszámát, a számukra szükséges lakások kijelölésével együtt. (Ennek alapján készítette el később Hild János pesti építész az épület tervrajzát.) A tervezet a Nemzeti Múzeumot négy tárra osztotta fel: Könyv-Gyűjteményes Tárra, Régiségeknek, Ritkaságoknak, Fegyvereknek, Emlékeztető-Köveknek és Drágaságoknak Tárára, Kéz-míves munkák és természeti alkotmányok Tárára, valamint Képek Tárára. A bizottság által elfogadott tervezet emellett számba vette a múzeum költ-

ségeit és megszabta a múzeumi alap működésének módját. Az Országos Pénztárban kezelt önálló múzeumi alap fölött a nádor kapta a főfelügyeletet, ami azt jelentette, hogy minden kifizetés csak az ő akaratával történhetett, miként az már Miller említett, 1805-ös javaslatában is szerepelt.

Mindezt Esterházy 1806. november 14-én terjesztette fel a nádornak, aki magáévá téve a múzeumtervezetet, latin és magyar nyelven (egybefűzve), 1200 példányban, saját költségén kinyomtatta. (A latin szöveget Miller írta, annak magyar fordítását Strázsay József könyvtári írnok készítette.) A

Nemzeti Gyűjtemények elintézése feltételei Magyar Ország hazafiai számára (Museum Hungaricum excelsis regni proceribus et inclitis statibus ac ordinibus exhibitum) címet viselő tervezetet a nádor 1807 októberében kiosztotta a Budán április eleje óta üléselő országgyűlési követeknek, valamint elküldte az összes megyének, szabad királyi városnak és kérte, hogy követeiket utasítsák, hogy a múzeum létrejöttének céljából szavazzák meg majd az országos pénzsegélyt. A Nemzeti Múzeum ügye végül csak az 1807-es országgyűlés utolsó, december 15-én tartott ülésén került napirendre. Emiatt viszont már nem jutott kellő idő az ügy tárgyalására. Csúpan arra került sor, hogy a követek a küldőiktől vett utasítások szerint, különféle összegű ajánlatokat jelentettek be az országgyűlésnek.

A múzeum tervezet latin címlapja

A vármegyék többsége akként foglalt állást, hogy a gyűjtés hosszadalmasságának elkerülése céljából és hogy mindenki hozzájáruljon az adakozáshoz, a hadiadó minden forintja után fiztessék bizonyos összeg a felállítandó intézet céljaira. A vármegyék azonban nem tudtak megegyezni az összeget illetően, a legtöbb vármegye minden forint után 3 krajcárt ajánlott. A követek úgy döntöttek, hogy a megajánlásokat az országgyűlés jegyzőkönyvébe iktatják és egy küldöttséget küldenek a nádorhoz, hogy megköszönjék a múzeum létrehozására tett eddigi fáradozásait és kérjék

további pártfogását. Bár a Nemzeti Múzeum becikkezése elmaradt, neve ekkor került be először egy törvényszövegbe. A Rende a magyar országos Széchényi-könyvtárról címmel, egy mindössze néhány sort kitevő törvénycikket (1807:XXIV.) hoztak, melyben gróf Széchényi Ferenc adományának állítottak emléket, hogy az „az ország köztörvényeiben is fennmaradjon”. Ezen emléktörvény megjegyzi, hogy Széchényi adományával „egy föllábitandó nemzeti muzeum alapjait dicséretes buzgósággal lerakta.”

József nádor a következő országgyűlésen már szeretne volna eredményesen elrendezni a múzeum ügyét, ezért 1808. január 29-án újabb körlevélben hívta fel a vármegyéket és a városokat, hogy a Nemzeti Múzeum felállítását támogassák, mert, mint írta: az előző országgyűlésen egyéb sürgős ügyek miatt nem lehetett azt véglegesen elintézni. E lépése mellett leküldött Millernek 200 példányt a múzeum tervezetéből, hogy az igazgató azt ossza ki azon látogatók és olvasók között, akik állásuk vagy befolyásuk miatt az ügyet még jobban elő tudják mozdítani. A nádori felszólítás nem volt hiábavaló, hiszen újabb megajánlási hullámot indított el.

Az országgyűlés, melyen megszületett az első múzeumi törvény, 1808. augusztus 28-án ült össze, Pozsonyban. A nemzeti Múzeum felállításáról és a magyar nyelv művelését előmozdító más intézkedésekről címet viselő

1808:VIII. törvénycikket a követek október 18-án fogadták el, majd ugyanezen hónap 30-án terjesztették fel az uralkodóhoz jóváhagyásra. I. Ferenc király november elején szentesítette a törvényt, amely mindössze egy oldalt tett ki. A törvényben szerepelt herceg Grassalkovich Antal egy leendő múzeumépület számára felajánlott telekadománya, amely egyben a legjelentősebb felajánlás is volt. Grassalkovich a pesti ferences kolostor melletti egyetemi fűvészkertet szerezte meg a múzeum számára, cserébe az egyetemnek egy másik telket adott a városfalon kívül. A

Hild János-féle múzeumépület azonban nem épült fel. 1813-ban a telket eladták és az árából megvásárolták a múzeum mai épülete helyén, a Múzeum körúton (az akkori Országúton) álló Batthyány-villát. A törvény létrehozta a múzeumi alapot is, melynek felügyeletét a nádorra bízta, aki december 27-én utasításban szabályozta az Országos Pénztárnak az alap kezelésével kapcsolatos feladatait. (Ez volt tulajdonképpen a múzeumi törvény „végrehajtási” rendelete.) Az alap a következő évben el is kezdett működni. A múzeumtörvény rövid volt és főként általánosságból állt, de e törvény

mögött ott volt az a tervezet, amely 9 §-ba szedve írta le a múzeumot, mint intézményt. Tulajdonképpen ez a tervezet emelkedett törvényerőre és ezt kezdte el megvalósítani József nádor és Miller is, aki a létrejött múzeum első igazgatója lett. De, hogy a múzeumszervezés egy több éves folyamat volt, jól jelzi, hogy igazgatói kinevezését csak 1812. március 1-én kapta meg, miután kidolgozta az intézmény szerkezeti szabályzatát. Az 1808-as törvénynek köszönhetően a könyvtár mellett még létrejött a természeti tár és a régiséggtár. Utóbbi élére az a Haliczky Antal került, aki Miller halála után a múzeum igazgatója lett. A múzeumi törvény alapvető jelentőségét már Miller Jakab Ferdinánd is jelezni kívánta, amikor a már említett szerkezeti szabályzat tervezetében (1811) azt ajánlotta, hogy az intézmény pecsétjén an-

nak neve mellett az Art. 8. An. 1808 álljon. Végül is ez nem került elfogadásra, miként Miller azon javaslata sem, hogy a múzeum neve A Karok és Rende József nádor Múzeuma legyen. Ezt a javaslatot maga József nádor vetette el, aki úgy vélte, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum (Museum Nationale Hungaricum) elnevezés nem szorul semmiféle kiegészítésre és változtatásra. A múzeum vezetője mindenesetre nem ok nélkül akarta leróni háláját József nádornak, a múzeum pártfogójának, hiszen nélküle valóban nem jöhetett volna létre a nemzet múzeuma.

A múzeum alapítás 100. évfordulójára, 1902-ben kiadott emlékérem

A Magyar Építészeti Múzeumot 1968-ban alapították a KÖH jogelődje, az OMF keretén belül. A Múzeum gyűjtőkörét képezik az építészcsaládokban fennmaradt tervrajzok, modellek, szakkönyvtárreszek, kéziratok, fotók, portréfestmények, portrészobrok, plakettek, rajz-

Kiállítások itthon és külföldön

Bugár-Mészáros Károly 40 ÉVES A MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM

eszközök, festmények, metszetek, bútorok és minden, ami az építészeti működés tárgyi velejárója.

A gyűjtemény a családi hagyatékokon kívül a műkereskedelem és az antikváriumok figyelemmel kísérése ré-

vén is gyarapodik.

A gyűjteményelemek részben ajándék ill. végrendelet útján, részben vásárlás útján kerülnek a múzeumba.

Az évforduló kapcsán ez év júniusában rendezett kiállításon hangsúlyt kaptak az építészportrék és az építészek rajzeszközei, az építészek által készített képzőművészeti alkotások, az épület- és városkép-áb-

rázolások legjobb képzőművészeti változatai. Ízelítőt adtunk a Múzeum tervrajz-metszetekben gazdag Építészeti Öskönyvtárából, a barokk tervrajz-gyűjteményéből, az enteriőrművészet

tervlapjaiból, a magyar Modern Építészeti Mozgalom kezdeteinek eredeti fotóanyagából, valamint az 1800-as, 1900-as évek építészeti modelljeiből.

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM

CORVIN TÜKÖR A kultusz évszázadai október 31-ig

Mátyás király talán az egyetlen olyan magyar történelmi személyiség, akinek kultusza folyamatos volt a halála óta eltelt ötszáz évben. A 19. századi historizmus történelmi festészete és grafikai, könyv- és újságillusztrációi, az emlékműtervek, szobrok csak folytatták azt, amit rögtön halála után a kortársak elkezdtek.

Jó példa erre a Bécsújhely városának ajándékozott festmény története, amelynek egyidejű itáliai grafikai mintája a kor híres emberei közé sorolta az uralkodót. E kép különböző festmény- és grafikai változatai több száz éven át ismertek voltak, s szinte minden fontosabb magán-, majd később közgyűjteményben szerepeltek.

A Magyar Nemzeti Múzeum 1846-os megnyitásakor a Régiségtárból válogatott, történelmi személyiségeket bemutató galériának egyik kiemelkedően fontos festménye volt a bécsújhelyi Mátyás portré egy jó száz évvel későbbi másolata.

A 19. század eleje almanach irodalmának illusztrációi ugyanúgy felhasználták a korábbi műveket, mint a zenélő óráképek az „igazságos Mátyás”-ról, a történelmi festészet 1848-67 közötti nagy korszakának olajfestményei, Than Mór, Székely Bertalan és Madarász Viktor művei, vagy a magyar művelődéstörténet képcsarnokának tekinthető Nemzeti Múzeumbéli falképek.

A millennium idején feléledő kultuszt legjobban Benczúr Gyula hatalmas vásznai illusztrálják – a diadalmas Mátyás bevonulása Budára, Mátyás külföldi követeket fogad – a budai királyi palota Corvin termében.

A 20. században folytatódó utóéletet jól ismert műalkotások sora jelzi, nemcsak a századelő művészcsoportosulásainak témakörében, de a két világháború közötti időszak műveiben is.

A képzőművészet mellett a tárgyi dokumentumok

sora a 21. századig jól érzékelteti, hogy a mindennapi élet csaknem minden szegmensén megjelenik valamilyen módon az uralkodó alakja – ez az a terület, ahol a legtöbb meglepő, ismeretlen, vagy éppen szokatlan tárgyat lehet bemutatni - mozitól az áruházig, a Corvin lánctól a rajzfilmsorozatokig, vagy éppen a Reneszánsz Év képregény pályázataig.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM

Lobogók a Dunán december 31-ig

A zászlók és a lobogók évszázadok óta fontos jelképei egy-egy emberi közösségnek, országoknak, nemzeteknek, uralkodóknak, városoknak, testületeknek és a hajóstársaságoknak is. A köznapi szóhasználat általában azonos értelmű fogalmakként kezeli a zászlót és a lobogót, pedig a két szó jelentése különbözik egymástól. Napjainkban a lobogó elsősorban állami felségjel. Egy-egy hajó nemzeti hovatarozásának külső jelvénye a nemzeti lobogó, amely-

Orlai Petrics Soma: Szép Ilonka

Részlet a kiállításból

nek kitűzési jogát a hajóokmányok igazolják. A hajók különböző jelzésekre kódlobogókat, más néven ABC-lobogókat is használnak, amelyek elsősorban közlemények továbbítására szolgálnak. Kiállításunkon a dunai hajózásban használt szimbólumok közül – részben a Duna Bizottság és a Zoltán Gőzös Közhasznú Alapítvány által rendelkezésünkre bocsájtott, részben a Közlekedési Múzeum gyűjteményéből válogatott – 100 lobogót ismerhet meg a látogató.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Megmentett műkincsek 2008 augusztus 31-ig

A Megmentett műkincsek kiállítást 1996 óta évente rendezik meg, először az Iparművészeti Múzeumban, majd 2000 óta a Magyar Nemzeti Múzeumban látható. A tárlaton 2001-ig a Magyar Képzőművészeti Egyetem tárgyrestaurátor hallgatóinak diplomátárgyait állították ki, majd kibővült a festő-, fa- és kőszobrász restaurátorok munkáival.

Részlet a kiállításból

A képző- és iparművészeti tárgyak egymás melletti bemutatása azt célozza, hogy gyűjtésük és megóvásuk az egyetemes kultúra szempontjából egyaránt fontos, hiszen a régészeti leletek sok esetben az emberiség olyan időszakairól, vagy letűnt népeiről, azok mindennapi életéről, temetkezési szokásairól szolgálnak információval, melyekről gyakran írásos források egyáltalán nem léteznek. Esetenként évezredek a földben töltött ún. régészeti tárgy, mely a maga korában csillogó bopakerc, fényes asztali edény, vagyis iparművészeti tárgy volt, restaurálása több anyagvizsgálatot, kutatást, igényel, mint egy olyan festmény, melynek készítése idejéből festészeti receptúrák maradtak fenn. Nem áll szándékunkban különbséget tenni tárgy és tárgy, vagy a restaurátori feladatok között, éppen ellenkezőleg a kiállítás célja bemutatni, hogy kulturális örökségünk bármely darabja egyforma szemléletű kezelést igényel, hiszen a piaci és esztétikai értéken túl számos más - esztétikai, történeti, vallási, gazdasági, vagy akár egy-egy népcsoport szokásait őrző - értéket hordoz.

Fontos, hogy tárgyi emlékeink helyreállítói megfelelően képzett, a muzeológusokkal és természettudományos kutatókkal együttműködő szakemberek, restaurátorok legyenek. Ennek felismerése Magyarországon világviszonylatban korán megtörtént, és nem sokkal a II. világháború után, éppen idén ötven éve, megindult a restaurátorképzés – más európai országokhoz hasonlóan, művészeteket oktató akadémián, a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, akkor még főiskolán. Az elsőként megszervezett festőrestaurátor oktatást az 1970-es években a fa- és kőszobrász, majd az öt specializációt – fa-bútor, fém-ötvös, papír-bőr, textil-bőr és szilikát – felölelő, sajnos ma is csak levelező tagozaton működő iparművészeti tárgyrestaurátor képzés beindítása követte.

Az egyetem Restaurátor szakán évente 10-12 képzőművészeti és ugyanennyi iparművészeti restaurátor végez. Az ez évi kiállításon bemutatott diplomamunkák több, közöttük országos illetve kis egyházi múzeum gyűjteményeiből kerültek kiválasztásra. Fontos, hogy az intézmények felismerik, hogy későbbi alkalmazottaik, vagy magántevékenységben működő partnereik ne csak elméleti restaurátorok legyenek, hanem valós műtárgyakon

is gyakorolhassák és bemutathassák az egyetemi éveik alatt elsajátított ismereteiket. Az egyetem és a gyűjtemények közötti együttműködés eredményének szép példáit tekintheti meg a látogató, aki a bemutatott tárgyak mellett kiállított tablókön a restaurálás műhelytitkaiba is bepillantást nyer.

A kiállításhoz a Magyar Nemzeti Múzeum gondozásában 2002 óta kétnyelvű – magyar, angol – katalógus is megjelenik, melyből az érdeklődő a műtárgyak restaurálás előtt és után készült felvételei valamint adatai mellett rövid tájékoztatást kap a rajtuk végzett beavatkozások fontosabb lépéseiről.

MAGYAR TERMÉSZET- TUDOMÁNYI MÚZEUM

MINIATÚRÓK ELEKTRONZÁPORBAN **Válogatás a Magyar Természet-** **tudományi Múzeum** **elektronmikroszkópos fotóiból és ku-** **tatási témáiból** **szeptember 29-ig**

Mi a közös a parlagfű pollenjében, a Szent Anna tóban és a krónikus vérszegénységben?

A pásztázó elektronmikroszkóp. Ez az a muzeológusok munkáját megkönnyítő műszer, amely megdöbbentő részletességgel képes feltárni a természet szabad szemmel nem látható végtelen formagazdagságát, így segítve a természeti jelenségek jobb és pontosabb megértését.

A Magyar Természettudományi Múzeum legújabb kiállítása elektronmikroszkópos felvételek segítségével mutatja be azt a világot, amely a látogatók szeme előtt eddig rejtve maradt, egyidejűleg megismerhetnek néhányat a múzeum kutatási témái közül.

A látogatók kézi nagyítók, hagyományos fénymikroszkóp és sztereomikroszkóp segítségével hasonlíthatják össze a látottakat a pásztázó elektronmikroszkópos képek – az ábrázolt tárgyak szép és harmonikus, vagy éppen bizarr és meglepő formája miatt is – élményt nyújtanak a csupán „nézelődő” múzeum-látogatóknak is.

Az Év természetfotósa 2007 **– A világ legjobb természetfotói** **október 26-ig**

A Magyar Természettudományi Múzeum második alkalommal ad helyet a „Wildlife Photographer of the Year” c. nemzetközi természetfotós verseny legjobb képeiből összeállított vándorkiállításnak. Az idén a 2007-es nyertes alkotásokat mutatják be. A BBC Wildlife Magazin és a Natural History Museum közös rendezésében megvalósuló kiállítás 40 évet meghaladó múltra tekint vissza. A 2007-es pályázatra 32.300 pályamunka érkezett 78 országból. A verseny győztes képeit tiztagú zsűri választotta ki, ahol helyet kapott egy magyar fotográfus, a NaturArt elnöke, Radisics Milán is. A magyar természetfotósok további sikerei a tavalyi versenyen: a legjobb huszonhat év alatti fotósnak járó Erik Hosking díjat ismét Máté Bence nyerte el, és kategória győztes lett Kari Csaba „Az egyetlen Föld” kategóriában a Hold előtt elhúzó lökhajtásos gépet ábrázoló képével. Különös dicséretet érdemelt és szintén helyet kapott a kiállításban So-

Részlet a kiállításból

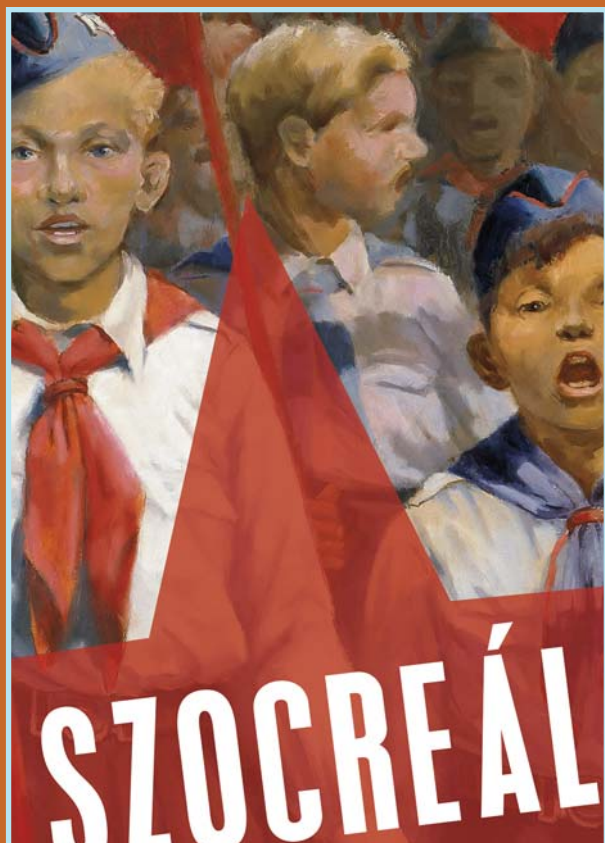
mogyi Márk képe a „Városi élővilág” kategóriában, Násfay Béla képe az „Egyéb állatok viselkedése”, valamint Haarberg Orsolya képe a „Vad helyek” kategóriában. A kiemelkedő külföldi munkákat felvultató eredeti kiállítási anyag bemutatása mellett a versenyen sikeresen szereplő magyar fotósok képeiből szatellit kiállítást rendeznek. A verseny szervezőinek célja, hogy a természetfotót a többi művészeti ággal azonos rangra emelve a Föld szépségét, élővilágának gazdagságát, sokszínűségét a nagyközönség számára is bemutatthassák.

DEBRECEN, MODEM

Szocreál – Festészet a Rákosi-korban november 7-ig

A művek, amelyek felforgatták itthon a világot. Hová tegyük a művészettörténeten belül a szocialista realizmust, ismertebb, rövidebb – és némi-képp pejoratív – nevén a szocreált? A retródivat ha-

Részlet a kiállításból

tására a közvélekedés vizuális geget lát benne, az avantgárd elkötelezettjei a történelem kerekét visszaforgató anti-művészetet, a kéréllhetetlen kommunista-ellenesek pedig üres politikai propagandát. Tizennyolc évvel a rendszerváltás után eljött az idő, hogy végre a széles közönség és a szakma szembenézessen a Rákosi-kor kísérteteivel, az ötvenes évek sztálinista képzőművészetével. Érdeemes. Az '56-os forradalom leverése óta ugyanis egyre gyűlik a por a szocreálon, a Kádár-kor óvatosabb „művészetszínálói” igyekeztek elfelejteni vakbuzgó elődjüket, a neoavantgárd pedig ügyet se vetett a hivatalos irányzatokra. Az egy-két elszórt, korábbi, szűk körű próbálkozás után a debreceni MODEM vállalta magára a feladatot, hogy megrendezze a szocreál képzőművészet első nagy történelmi seregszemléjét, lefújva a port az ötvenes évek rég elfeledett műalkotásairól. Büszkén feszítő Sztálin-arcmások, munkásokkal parolázó Rákosik, széles mosolyú dolgozók, boldog parasztok, épülő szocializmus és kiránduló kisúttörők – a plakátszerű idillbe merevített szocialista realizmus ismét teljes fényében tündököl, hogy az utókor ítéletet mondhasson róla!

A MODEM kiállítása a rövid ötvenes évek (1950-1956) hivatalos festészetének történetét dolgozza fel, olyan híres zsánerképek segítségével, mint például Benedek Jenő: Mit láttam a Szovjetunióban? vagy Bán Béla: Kónyi elvtárs, a Ganz Villamossági sztahanovistája című munkája. A több mint száz, zömében nagy méretű festményt néhány korabeli szobor egészíti ki, köztük Mikus Sándor Sztálin-szobrának életnagyságnál nagyobb alumínium változata. A kiállításon szerepel többek között: Bán Béla, Bencze László, Benedek Jenő, Bernáth Aurél, Csáki-Maronyák József, Domanovszky Endre, Ék Sándor, Félegyházi László, Felekiné Gáspár Annie, Glatz Oszkár, Konecsni György, Mácsai István, Mikus Sándor, Pátzay Pál, Pór Bertalan, Somogyi József, Szentgyörgyi Kornél és Szőnyi István.

Hétköznapi kommunizmus október 26-ig

A kiállításon több száz korabeli sajtófotó, plakát, irodalmi alkotás és zenemű mutatja be, hogyan folytak a mindennapok Magyarországon 1949 és

1956 között. A tárlaton többnyire a kommunista sikerpropaganda termékei kerülnek a közönség elé, ám a propaganda túlzásai, hazugságai és abszurdításai – a keletkezésük óta megteremtődött történelmi távlat miatt – rendre lelepleződnek. Az ideologikus lepel mögött pedig láthatóvá válik a korszak megannyi keserűsége, kínja, tragédiája és – esetenként – az öröme is. A kiállított fotók mellett látható még számos korabeli plakát, amely tematikusan kapcsolódik a fényképeken megörökített történésekhez. Megjelenik a szépirodalom (nemcsak olvasható, hanem hangzó anyagok formájában is – megannyi ismert magyar író alkotása), a látogatók meghallgathatják a legnépszerűbb mozgalmi dalokat, nézhetnek archív filmhíradókat, s több (évtizedek óta nem vetített) játékfilm is segít a Rákosi-rendszer szellemi-politikai klímájának megidőzésében.

SZOCART november 16-ig

A Szovjetunióban a szocialista realizmus majd' ötven évig volt olvasztótégelye az egymástól eltérő művészeti aspektusoknak és esztétikai álláspontoknak. A hetvenes években jelent meg a szovjet-orosz művészetben friss alternatívaként a szoc-art mint a hivatalos és szemmel tartott művészeti paradigma egyfajta melléküzemága. Az irányzat képviselőiben (kezdetben titokban, az úgynevezett „második nyilvánosság” előtt) fellépő fiatal művészek éles iróniával és sok humorral mutatták be a demagóg, pártállami rendszer visszásságait. Vitalij Komar, Alex Melamid, Erik Bulatov és Ilya Kabakov a pop-art formanyelvét a szocreál ikonográfiájával ötvözve üde és újszerű látásmóddal gazdagították a művészeti palettát. A szoc-art fő ismérve a szocialista realizmus heroikus patetizmusával szemben a metsző humor lett, mely széles körben befogadhatóvá és könnyen fogyaszthatóvá teszi a műveket. Nemzeti bálványok sérthetlensége foszlik így köddé, szimbólumoknak és a deformált valóságnak támad a szarkazmus kétélű fegyverével. Vlagyimir Iljics és a munkás kolhoznyica kéz a kézben, felszabadultan sétál Miki egérrel. A bolsevik ideológia toposzai az imperialista ikonnal egyazon műben. Ebben a kontextusban új olvasatot kap a

vörös csillag, a sarló és kalapács emblematiszusa is. A MODEM – Andrej Jerofejev művészettörténész kurátori közreműködésével megvalósuló – tárlata az első átfogó, az irányzat legfontosabb munkáit bemutató szoc-art kiállítás Magyarországon.

Beszédes képek október 26-ig

Az amerikai comics hazai változatát kezdetben többféleképpen nevezték: néha rajzmozinak, néha beszélő képeknek. A magyar képregény története az amerikai minta kiutálásával kezdődött, ám a politika hamar felmérte, hogy propaganda célokra nagyszerűen használható ez az elbeszélési forma. Az ötvenes években így különösen termékeny időszak kezdődhetett el a hazai képregény készítésnek, amelynek grafikai színvonala vetekedett a világhírű nyugat-európai és amerikai munkákkal. A Modem kiállításán a korszak legjobb magyar képregényei, és az akkoriban meghatározó, ám később feledésbe merült rajzoló munkássága látható.

Részlet a kiállításból

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, TORNYAI JÁNOS MÚZEUM

Búzát, bort és békességet szeptember 7-ig

A huszadik század első felének világára jellemző feliratos falvédőkből nyílt kiállítás a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban. A tárlaton ötvenhét falvédő segítségével kaphatnak képet a látogatók nagymamáink konyhai díszítőiről. A kiállított falvédők között van hazafias, szerelmes és vallásos témájú darab is; a legérdekesebb műtárgyak egyiken Leonardo Utolsó vacsorája elevenedik meg.

A kiállítás a Tornyai János Múzeum és két magángyűjtő anyagából mutat be hímezett, feliratos falvédőket. A gyűjteményes anyagot Pittmann Zsófi képzőművész művei teszik teljessé, aki 2002 óta készít modern falvédőket. Az ifjú művésznő arra keresi a választ, hogy mit ábrázolnának az egykori falvédők mai példányai, ha a műfaj nem ment volna ki a divatból.

A kiállításon külön csoportosítva kapnak helyet a

vallásos témájú, illetve a háborús és hazafias felirátú falvédők. A vallásos darabok között a művészettörténet klasszikusaként felbukkan Leonardo Utolsó vacsorájának leegyszerűsített kompozíciója is. Igazi ritkaságnak számít a „Horthy Miklós katonája vagyok” felirátú falvédő, amelyet a nagyközönség e tárlaton láthat először. A nemrégiben közgyűjteménybe került falvédőtípust korábban a témával foglalkozó szakemberek sem ismerték.

SZÉKESFEHÉRVÁR, FEKETE SAS PATIKAMÚZEUM

ILLATOS PATIKAEDÉNYEK Szagolható kiállítás kényes orrúaknak szeptember 10-ig

A kamara kiállításban különféle alapanyagokból készült, régi patikai edényeket láthatunk. Az a közös bennük, hogy mindegyik illatos szereket, gyógyszereket tartalmazott egykor. A kiállítás készítői azt szeretnék, hogy a közönség betekintést kapjon ebbe a

Részlet a kiállításból

Részlet a kiállításból

különleges világba, ezért 36-féle érdekes színű, állagú, illatú, ismert és kevésbé ismert matériát gyűjtöttek össze. Akad köztük rég elfeledett házi szer, mint a rózsavíz, a repülősó, vagy a levendulaolaj. Vanak különlegességeik is, a pézsmáról, vagy más néven mósusról drága parfümök alapanyagaként hallhatunk manapság, pedig régen ételek, illatosítására is használták. Másféle, ünnepélyes képzeteket kelt bennünk a tömjén, és a mirha illata. Gyermekkorunk világát idézi a csukamájolaj „nemszeretem” aromája, a kék kamillaolaj, vagy az egykori medvecukor ánizsos illata. Számos gyógyszeralapanyag is megtalálható kiállításban az ipecachuanae gyökértől a kínafakérgen át egészen az eukaliptuszolajig. A Patikamúzeum ezzel a rendhagyó kiállítással újra afféle „illatszertárrá” változik, hogy értékes ismereteket és élményt nyújtson a betérőknek. A természettől egyre távolodó, rohanó hétköznapjaink közben jólesik kicsit elidőzni ebben az érdekes, titkokkal teli világban.

SZENTENDRE, CZÓBEL MÚZEUM - FERENCZY MÚZEUM

Képfolyam 1.0

Egy folyó és egy metafora képekben október 30-ig

A kiállításon dunai képeket láthatunk, a festmények, grafikák mellett fotókat és mozgóképeket. Az utóbbi két kategórián belül jól elkülönítve amatőr és hivatásos fotósok, filmesek képei, mozgóképei is megjelennek a kiállításon. Az amatőrök esetében a válogatás elsődleges szempontjai a képek (mozgóképek) kora és a képek (mozgóképek) tárgyai. Tehát se szöveg, se háromdimenziós tárgyak nem jelennek meg a Képfolyamban, hanem kizárólag képek: első- és másodvonalbeli művészekről festmények, grafikák, elsővonalbeli fotóművészekről fotók, profi filmesektől dokumentum- és híradófilmek, amatőr filmesektől házi- és családi mozik, amatőr és műkedvelő fotósoktól érdekes tárgyú és történeti korú dunai fényképek. A zárt terekben a képek, grafikák, mozgófilmek lesznek láthatóak, az óvárost behálózó tereken, és utcákon pedig a kinagyított műkedvelő fotók. A kiállítás Dunája nemcsak tárgy – egy folyó víz – de metafora is egyben.

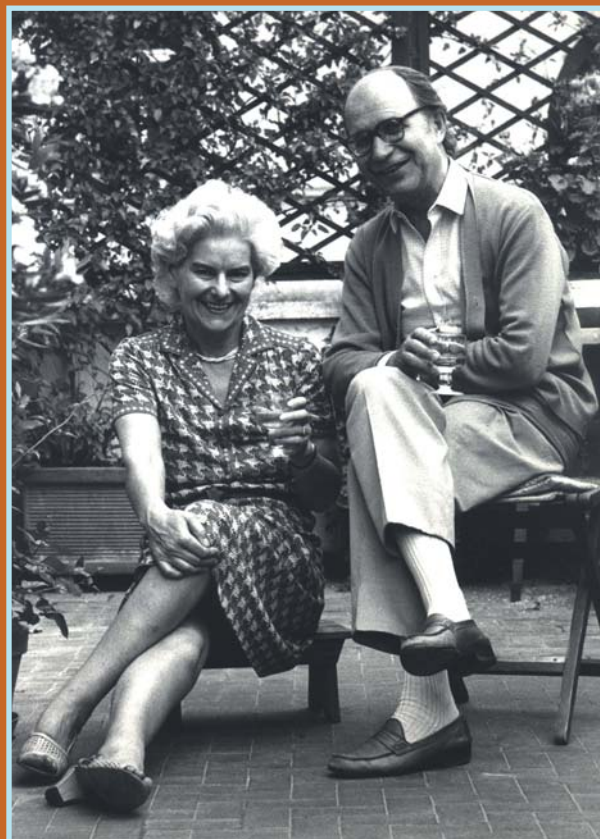
SZENTENDRE, KMETTY MÚZEUM

Magyar gondolkodók Rómában - hazatalált irodalmi emlékek - október 15-ig

„Ha a múlt században születünk, biztosan irodalmi szalont alapítottunk volna. De itt és most csak »Kocsmára« futotta. 1949-ben Matyival egy szál ruhában mint borzas menekültek csöppentünk bele a világ közepébe, Rómába...” (Szőnyi Zsuzsa)

Szőnyi István zebegényi festőművész lánya, Szőnyi Zsuzsa és férje, Triznya Mátyás 1949-ben hagyta el Magyarországot, majd Rómában telepedett le. Hétfégenként összejöttek a városban élő barátaikkal, így született meg a később híressé vált Triznya-kocsmája. A »Kocsmában« egyre több Rómában tanuló diák, az Örök Városban tartózkodó művész, író, tudós, gondolkodó fordult meg, s lassanként a nyugati magyar emigráció és a hazai értelmiségiek találkozóhelye lett. Az egykori vendégek között volt Cs. Szabó László, Kerényi Károly, Pilinszky János, Vas Ist-

Szőnyi Zsuzsa és Triznya Mátyás

ván, Esterházy Péter, Huszárik Zoltán, Sára Sándor, Békés Gellért, Mensáros László és még sokan mások. Szőnyi Zsuzsa kiterjedt levelezést folytatott többek között Márai Sándorral és Cs. Szabó Lászlóval. Eredeti levelek, az egykori kocsmatagok visszaemlékezései, korabeli fotók és a római kocsmá hangulatát megidéző Triznya-akvarellek teszik egyedivé, színessé ezt a rendhagyó kiállítást. Muszatics Péternek Szőnyi Zsuzsáról forgatott Az aventinusi tündér című filmje is látható a kiállítási tér egy szegletében.

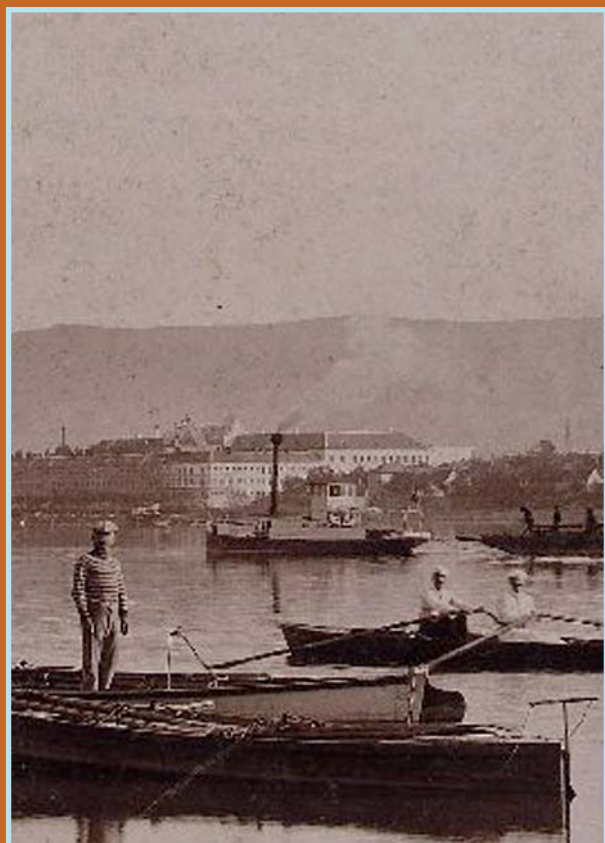
VÁC, TRAGOR IGNÁC MÚZEUM

Görög Templom Kiállítóterem Duna – Az ember és a folyó október 26-ig

A Duna Európa legnagyobb vízi útja, elválasztja, ugyanakkor összeköti a Duna-menti népeket. A történelem során jelentős szerepet töltött be táplálékforrásként, kereskedelmi útvonalként, illetve termé-

zetes akadályként, és meghatározta a Duna mentén élők mindennapjait és szórakozását is. Már az őskortól fontos településszervező erőként jelent meg a folyó. A rómaiak idején természetes határvonal, és kereskedelmi út is volt egyben. A középkortól a dunai révátkelőhelyek szerepe megnőtt, nem ritkán városok jöttek létre a szárazföldi és vízi utak, átkelőhelyek találkozásánál. A török kiűzése után elnéptelenedett Duna-menti településekre szervezett telepések érkeztek a Duna felső, német és osztrák szakaszáról. A 19. század komoly változásokat hozott a Duna életében. Ekkor kezdett csíráiban – elsősorban Németországban és Ausztriában – a Duna menti idegenforgalom kialakulni, amely párhuzamosan az életmód átalakulásával a 20. századra hazánkban is meghatározta a települések további fejlődését. 1830-ban indult az első gőzhajó a folyón, 1831-től, pedig már menetrendszerűvé is vált. A személyszállítás mellett, az áruszállítás is fokozódott, s egyre jelentősebb ipari központok alakultak ki a folyó partján. A hajózás fejlődését elősegítette a folyó szabályozása. A vízi energiát kezdetben a céhes keretek között működő, hajómalmokat üzemeltető molnárok hasznosították, míg nem a folyószabályozást követően erőművek épültek a Dunán. A víz az évezredek, évszázadok alatt komoly károkat is okozott, még napjainkban is előfordulnak kisebb-nagyobb áradások. Pest megye területét kettéosztja a folyó. A fővárostól északra eső terület, a Dunakanyar – Szobtól Dunakesziig, Szentendrétől – talán a legszebb része a megyének. A kiállítás a folyó és az itt élő emberek kapcsolatát kívánja bemutatni. A több muzeológiai szakágat képviselő muzeológus – történész, néprajzos, régész, művészettörténész – közös munkájaként megvalósuló kiállítás több nézőpontból, tematikus egységekben közelíti meg a fő témát, a folyó és az itt élő emberek kapcsolatát.

Korabeli váci látkép

Hírek

A Petőfi Irodalmi Múzeum Pál utcai fiúk kiállítás

CSABAI-WAGNER JÓZSEF HAZATÉRT BÉKÉSCSABÁRA NAGY ÉRTÉKŰ KÖNYVADOMÁNNYAL GAZDAGODOTT A MUNKÁCSY MIHÁLY MÚZEUM

Igen megtisztelő a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága Munkácsy Mihály Múzeuma számára, hogy a Békéscsabához több szállal kötődő festőművész, Csabai-Wagner József száztizenhét kötetből álló könyv-hagyatéka 2008-tól az intézmény gyűjteményét gazdagíthatja. A Csabai-Wagner-könyvtár nemcsak összegyűjtőjének személye miatt képvisel értéket, hanem a gyűjtemény tematikája, a gondosan válogatott művészettörténeti szakirodalom is jelentős forrásértékkel bír kutatóink számára. Ugyanakkor tulajdonosának érdeklődési köréről, személyiségéről is árulkodik: igényesség jellemzi a kiadványok kiválasztásában; precíz, a szellemi „terméket” tisztelő olvasót sejtet a könyvhasználati szokásait illetően. A könyvgyűjtemény fele német nyelvű, 1897–1926 között német földön megjelent, a művészettörténet nagyjainak életművét bemutató kiadványokból, képzőművészeti albumokból áll. A kiadványok másik részét magyar nyelvű, többnyire Budapesten kiadott művészeti tematikájú kötetek képezik. Adományozónk jóvoltából most, 2008-ban ismét beköltözött Csabai-Wagner József a Munkácsy Mihály Múzeum falai közé. A festőművész aláírásával ellátott, keze nyomát őrző kötetek illata, tapintása megidézi szellemét, s örökre velünk marad. Köszönjük.

N. Varga Éva
Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba

MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA

Újabb rekord dőlt meg az idei Múzeumok Éjszakáján, hiszen idén több mint 330 ezren vettek részt a programokon országszerte. Budapesten 70, vidéken pedig 160 helyszínt kereshettek fel az érdeklődők. Az európai nagyvárosok hagyományait követve 2003 óta Magyarországon is az év leghosszabb napjához, Szent Iván napjához legközelebb eső szombat éjszakán lehetett megtekinteni a jelenlegi nagy kiállításokat, de a tárlatlátogatásokon kívül számos aktív program is várta az érdeklődőket este hattól hajnal kettőig. Tűzszonglörködés, tánc- és színelőadások, különleges performanszok, zenei műsorok és érdekes beszélgetések izgalmas egyvelege zajlott országszerte a Múzeumok Éjszakáján – köztük számos olyan programmal, amelyet ezen az estén kifejezetten a Reneszánsz Év 2008 keretében rendeztek meg. Az üzleti világ is felfedezte a rendezvényt: a tárca és a Pannon közötti megállapodás értelmében idén a cég volt a rendezvény főtámogatója. Az együttműködésnek köszönhetően az eddigieknél lényegesen nagyobb összeget lehetett az esemény kommunikációs kampányára fordítani, ami szintén hozzájárult a látogatói csúcs megdöntéséhez. A Múzeumok éjszakája összköltségvetése a Pannon támogatásának köszönhetően elérte az 55 millió forintot. Előző számunkban ígéretet tettünk, hogy néhány múzeum programjáról beszámolunk, képet adva a budapesti és a vidéki rendezvények gazdag kínálatából.

Múzeumok Éjszakája, Magyar Nemzeti Múzeum

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

A Magyar Nemzeti Múzeum. programjának fő vonulatát egy Európában egyedülálló, Magyarországon először megrendezett fesztivál a Cembalissimo 2008., I. Nemzetközi Csembalófesztivál és Találkozó, valamint A szépség óhajtása című, - az 1700 és 1815 közötti időszakot felölelő -, öltözködés-kultúra kiállítás szerencsés egymásra találása adta. A fesztivál hatására a múzeum hangszergyűjteménye is a figyelem középpontjába került és a Szépség óhajtása című látványos időszaki kiállítás is sajátos hangulatot nyert a zene és a zeneszerető közönség jelenléte által.

Az est hangversenyein együtt léptek fel világhírű művészek és pályakezdők. Felhangzott Händel egy Concerto grosso-ja, Haydn csembalóversenye a híres, verbunkos-fogantatású magyaros Rondo-val és a pompás, három csembalóra és zenekarra komponált Bach C-dúr Concerto. A találkozó magyar és külföldi résztvevői Csembalómaratonon váltották egymást az éjszakában.

A múzeum nem csupán rendezőként és koncerthelyszíneként volt részese a fesztiválnak, de a felcsendülő – főleg barokk és rokokó – művek világát tovább tágitotta olyan népszerű programelemek (tárlatvezetések, tárgykészítések, zenei játékok, barokk vigasság, hangszerbemutatók és filmvetítés) beépítésével, melyek hozzájárultak e korok megidézéséhez.

A gyermekek és kísérőik Esterházy herceg udvari multságába kaptak meghívást és erre az alkalomra barokk női és férfi parókát, legyezőt és ékszert készítettek. A Kis esti zene keretei között a gyerekek/ fiatalok a hangszerekkel kerülhettek közvetlen kapcsolatba.

A szak- és tárlatvezetések a virágos reneszánsztól, a tudni-illetl-hogy-mi-illetl- arisztokratáinak mindennapjain át a barokk zenéig és ötvösművekig emelték ki a műtárgyak háttértörténeteinek érdekességeit mind az időszaki, mind az állandó kiállítások keretein belül. A látogatók száma meghaladta az 5000 főt. A programot jelentős érdeklődés mellett az Atlantisz Tűzszonglőr Csoport Taurin című előadása zárta a Múzeumkertben.

Múzeumok Éjszakája, Magyar Nemzeti Múzeum

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

tizenötezer látogató volt kíváncsi a Galéria különböző rendezvényeire. Népszerűek voltak a Savoyai-terasz szabadtéri könnyűzenei koncertjei. A Múzeumok Éjszakája idén egy napra esett a Zene Ünnepevel, így a Galéria a komolyzene kedvelőire is gondolt. Az állandó tárlatok képei között a Zeneművészeti Egyetem hallgatói játszottak, és a Jazz színpad programjára is sokan voltak kíváncsiak. Az este során az állandó és az időszaki kiállításokban több tárlatvezetés is volt; a Természet és technika - Az újraértelmezett Moholy-Nagy című kiállításban még az éjfélkor indult vezetésen is sokan voltak, ugyancsak népszerűek voltak a kiállításához kapcsolódó programok, a filmvetítések és a kreatív műhelyfoglalkozások.

A HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

idén új kiállítást is nyitottak szentivánéjkor, ezen a napon lehetett először megtekinteni az „Amikor kinyílt Ázsia kapuja” címűt, amely Hopp Ferenc kalandos utazásait dolgozza fel. Emellett volt a török zenei világ népi és klasszikus irányát is megszólaltató Canlar együttes koncertje, Operentzia koncert és Edward Powell gitároskoncertje. A rendezvény ideje alatt keleti teaházzal várták a látogatóikat, az épület homlokzatára elhelyezett óriáskivetítőn, pedig Hopp Ferenc Föld körüli utazásain készült fotókat tekinthették meg az érdeklődők.

A mezőkövesdi **MATYÓ MÚZEUMBAN** ismerkedhettek a látogatók a hagyományos mezőkövesdi matyó hímzéssel és népviselettel. Volt gyermekfoglalkozás a múzeumpedagógiai teremben: a matyó hímzés stíluskorszakainak bemutatása, motívumok rajzolása, szakmai tárlatvezetésen az állandó kiállításban szereplő különleges viseleti darabok bemutatása. Az érdeklődők láthattak filmeket Mezőkövesd néprajzáról, a múzeumról. 23 órától a múzeumpedagógiai teremben Mezőkövesden a Múzeumok Éjszakája programba bekapcsolódott a Mezőgazdasági Gépmúzeum, a Matyó Népművészeti Egyesület és a Művelődési Közalapítvány is.

A MUNKÁCSY MIHÁLY EMLÉKHÁZBAN

óránként rendhagyó tárlatvezetéseket szerveztek az emlékház kiállításainak megtekintésére. Voltak gyermekfoglalkozások, komolyzenei koncert Huszár Anita, énekművész és Győri István lantművész közreműködésével. Szentivánéji casino felnőtteknek: tréfás kártyavetés, „reneszánsz, romantika, retro ” - jelmezpróba fotózással, nyáresti szórakoztató muzsika, kamara-kiállítás Tóth Éva tűgobelinjeiből. Munkácsy: Rőzehordójának másolása Hegedűs Zsolttal, a kész mű árverezésével. Petőfi Sándor: A helység kalapácsa előadását tekinthették meg az érdeklődők. Könnyűzenei koncerttel, az Élővíz-csatornán fáklyás, csónakos vízi felvonulással zárult a nap.

Szegeden, hét helyszínen, a **MÓRA FERENC MÚZEUMBAN**, a **FEKETE HÁZBAN**, a Somogyi-könyvtárban, a Dómban, a REÖK-ben, a Vármúzeumban és a Fellebbviteli Főügyészség műemléki jelentőségű pincéjében fogadták a Múzeumok Éjszakája rendezvénysorozat látogatóit. A Móra Ferenc Múzeumban és a Móra parkban több mint kilencezren fordultak meg este hat óra és éjjel kettő között. A Fekete házban 1680 látogató járt; a Somogyi-könyvtárban ezerkettőszázan, a Dómban közel hatezren, a REÖK-ben háromezren, a vármúzeumban több mint ezernégyszázan, az ügyészségi pincében pedig kilencszázan voltak.

Egész este és éjszaka veterán motoros és autós találkozó volt a **KÖZLEKEDÉSI MÚZEUMBAN**. A múzeum előtti parkolóban: volt versenyautó bemutató, Old Timer autók felvonulása, a Petőfi Csarnok mögötti nagyréten pedig hőlégballon bemutatót tartottak. Délután a parkolóban kerék- és motorkerékpár, valamint autós ügyességi versenyre lehetett benevezni, emellett volt rendőrkutyás bemutató, gyorsasági versenyt rendeztek azok számára, akik érdekes és furcsa két-, három- vagy négykerekű saját kezűleg készített járműveikkel beneveztek. Volt motoros és autós találkozó, repülőgép-hajtómű bemutató, nosztalgia járatok a Magyar Vasúttörténeti Parkba. A nyitástól zárásig folyamatosan, számos egyéb, a közlekedés történetéhez kapcsolódó programokkal is készültek.

Mintegy két és fél ezren vettek részt a Múzeumok Éjszakája hódmezővásárhelyi programjain. A **TORNYAI JÁNOS MÚZEUM ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZPONT** először csatlakozott az országos kezdeményezéshez, három helyszínen éjfélig várták a szervezők a kulturális kikapcsolódásra az érdeklődőket. Az Árpád utcai Gazdaháznál délután négy órától Szent Iván éjszakájához kapcsolódó hagyományörző és gyermek programok várták látogatókat. Aznap nyílt tűzszerszámokból, fűtő- és tüzelő berendezésekből időszakos kiállítás. A Nagy Imre téren a bőrművességet, a nyíl-, tegez-, valamint a gyertyakészítést sajátíthatták el a résztvevők. Ügyességi és fizikai erőpróbára is lehetőség nyílt: íjazásból, dárdahajításból, rönkdobásból és kürtfűvészből álló négy próbát kellett teljesíteni a nevezőknek. Az érdeklődők láthattak még kovácsbemutatót, valamint honfoglalás korabeli íjzók repítették vissza a múltba a közönséget. Az est beálltával került sor a „tisztító tűz” hagyományos tűzszerszámokkal - taplóval és kovával - történő meggyújtására, majd a rituális tűzugrásra.

Az Alföldi Galéria udvarán Tűzvarázs címmel kerámia „valóságshow”-t tekinthettek meg a látogatók. A táncolni vágyóknak a talpalávalót a Csík népzenei együttes biztosította.

Az Emlékpont kiállítását is több százan tekintették meg az est folyamán, különösen nagy sikere volt az éjszakai történetekkel színesített tárlatvezetésnek, mely a „Csengőfrásztól a Tiszavirágig” címet viselte.

Az igazi retro hangulatról az egykori Piramis együttes oszlopos tagja, Császár Péter gondoskodott. A közönség nemcsak egy zenei időutazáson eleveníthette fel élményeit az ötvenes évektől egészen a '70-es évek végéig, hanem kvízzjátékon is számot adhatott „zenei tudásából”.

Múzeumok Éjszakája, Közlekedési Múzeum

Múzeumok Éjszakája, hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum

A székesfehérvári **SZENT ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUMBAN** két napon keresztül Mátyás király udvarában reneszánsz időutazásra várták a látogatókat. Volt reneszánsz ételköstölő, gasztronómiai érdekességek, korabeli ruha bemutató, reneszánsz-játszóházi foglalkozások, Mátyás életéről és koráról szóló előadások, jelmezes táncbemutatók és koncertek.

RENEZÁNSZ HÍREK

IRODALMI EMLÉKHÁZAK RENEZÁNSZA

Az oktatási és kulturálistárca a Reneszánsz év 2008 jegyében 60 irodalmi emlékházból a megyei múzeumok, a fenntartó önkormányzatok összefogásával, a térség iskoláinak és a turizmussal foglalkozó szakembereinek bevonásával élményközpontokat valósít meg a kiválasztott 19 emlékházban. Ennek keretében 2008-ban három épületet újítanak fel, három helyszínen építenek új kiállítást, kilenc emlékházban restaurálással, interaktív eszközök segítségével modernizálják a már meglévő kiállítást, nyolc helyen alakítanak ki múzeumpedagógiai foglalkoztatókat.

30 pedagógus és múzeumpedagógus vesz részt abban a műhelymunkában, amely az emlékházak és az iskolák hatékonyabb együttműködését kívánja elősegíteni.

A társadalmi integráció és összetartozás erősítése érdekében a tárca 35 helyen támogatja az emlékházak köré szerveződő falunapokat, kisebb fesztiválokat, kulturális rendezvényeket. A program fontos eleme, hogy mintegy 200 diák számára szervezzenek az irodalmi emlékházak közelében dráma-olvasótáborokat.

Az együttműködés hatékonyságának növelése érdekében alapították meg a Magyar Irodalmi Emlékházak Egyesületét (MIRE), és működtetnek önálló honlapot, amely hálózatosan kapcsolja egymáshoz az ország emlékhelyeit.

Móricz Zsigmond szülőfalujának június 28-i Péter-Pál-napi rendezvénye az „Irodalmi emlékházak reneszánsza” program első jelentős eseménye volt. Erre az alkalomra ké-

szült el a múzeumpedagógiai foglalkoztató a tiszacsécei emlékházban és megújult a 2004-ben készült kiállítás is. A tárlathoz kapcsolódó szövegeket Oberfrank Pál tolmácsolásában hallgathatja meg a látogató audio-guide-kon keresztül. Elkészült az emlékházhoz kapcsolódó első MIRE füzet. A program keretén belül gondoskodnak Móricz Zsigmondhoz kapcsolódó apró emléktárgyakról is, és mostantól lehet majd Móricz-könyveket is vásárolni. A település számítógépeket, projektort és vetítőtáblát is kapott, hogy interaktívabbá tehesék a foglalkozásokat.

A MIRE műhelymunkájában résztvevő irodalmi emlékházak második összejövetelén harminc szakembernek szervezett továbbképzésen a kiállítási kommunikáció, a látogatóbarát jelleg, az emlékház-iskola-közösségkapcsolat voltak a legfontosabb témák. Egész héten budapesti gyerekek vettek részt az emlékházhoz szervezett olvasótáborban. Munkájukat ezen a rendezvényen mutatták be, ahol rajtuk kívül a Móriczhoz kötődő települések is képviseltették magukat. Ugyancsak ezen a napon tartotta Tiszacsécsén rendes, évi közgyűlését a Móricz-társaság.

A szakmai programokat kísérő egész napos kirakodóvásár és a szatmárikumok bemutatása mellett az érdeklődők megtekinthették a Petőfi Irodalmi Múzeum a Nyugat című folyóirat 100. születésnapja tiszteletére készült vándorkiállítását. Az esemény a RENESZÁNSZ ÉV 2008 támogatásával valósult meg.

Konferencia

**GORSIUM RÉGÉSZETI PARK 50 ÉVES FENNÁLLÁSÁNAK ALKALMÁBÓL
A SZENT ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUMBAN**
2008. SZEPTEMBER 24-26.

Gorsium Régészeti Parkot 1958-ban alapította a székesfehérvári István Király Múzeum (jogutód: Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága) és vezetője, Fitz Jenő. Annak ellenére, hogy csak 1962-től látogatható, mégis 1958 tekinthető az alapítási évnek, hisz a köztes időszakban a látogatók fogadásához szükséges előkészületek zajlottak. Ezt az eltelt 50 évet – amely során egy európai hírű régészeti park jött létre, és Európa szerte ismert és nyilvántartott, kiemelkedően fontos lelőhelyé vált Gorsium – kívánják méltó módon a szakmai közönséggel is megünnepelni, szakmai megjelenésünket és a diáksággal (első sorban régész, régésztechnikus és restaurátor hallgatók) fenntartott kapcsolataikat megújítani, Gorsiumot a hallgatók, kutatók szakmai érdeklődésének fókuszába állítani és lehetőség szerint újra bekapcsolni a diákok szakmai képzésébe is. **ELŐADÁSOK:** A három nap alatt közel 25 előadást hallhatnak a konferencia résztvevői, amelyek szorosan kapcsolódnak az ókori településhez, a gorsiumi lelőhelyhez, a feltárt anyaghoz. A konferencia helyszíne: Megyeháza Díszterem (Székesfehérvár, Szent István tér 9.) Jelentkezési határidő: 2008. szeptember 5. Konferencia időpontja: 2008. szeptember 24-26. Jelentkezni a kozmuvelodes.szikm@iif.hu címre eljuttatott levélben lehet. A jelentkezési lap elektronikus formában is letölthető a www.szikm.hu/gorsium/programok honlapról. Postai cím: Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Fő u. 6. Teljes részvételi díj: 2000,- Ft Hallgatók részvételi díja: 1000,- Ft

Társasági hírek

A MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT HÍREI

PULSZKY TÁRSASÁG

Magyar
Múzeumi
Egyesület

A Társulat első félévi programjai közül kettő is foglalkozott az illegális kincskereséssel és a legális fémkereséssel, az alábbi írások különböző szempontú megközelítésével járják körül e témát.

Jankovich-Bésán Dénes:
**FÉMKERESŐ RÉGÉSZET
TUDOMÁNYOSAN**

A Társulat májusi ülésén a fenti címen négy előadást hallhattunk, melyek – az utána kezelt vitából ítélve – az ásatási beszámolók esetében megszokottnál nagyobb érdeklődést váltottak ki. A négy előadás közül hármat régészek tartottak, melyben arról számoltak be, hogy milyen kutatásokhoz tud-

ták jól használni a fémkereső műszereket. Csupán egy előadás, sorrendben a második volt az, amit nem régész, hanem úgymond „hivatásos” fémkereső, vagy ahogy ő nevezte magát „amatőr régész” tartott. A négy beszámoló közös nevezője, mondhatni főszereplője mégis ő volt, hiszen valamennyi kutatás résztvevőjeként ismerhettük meg.

Elsőként Szabó Gábor (ELTE) mutatta be azokat a legszebb leleteket, melyeket az M3 autópálya, továbbá a Vásárhelyi-terv megelőző feltárásai során találtak a műszer segítségével. Ezek egy része a feltárás előtt, a humuszból, más része a hányóról, sőt volt olyan is, amelyet a feltárt területeken a rágcsálók járataiban találtak meg a műszer segítségével. Valamennyi leletet a szabályoknak megfelelően dokumentálták, így a későbbiekben arra is lehetőség nyílt, hogy egyes darabokat az alattuk lévő objektumokhoz kössenek. Előadásának második felében a bronz depot-leletek felkutatásának tudományos programját ismertette, melynek célja, hogy a potenciális lelőhelyeket szisztematikusan átkutassa, és a szántott rétegben lévő bronzleleteket megmentse az illegális gyűjtőktől.

Bacsikai István: Fémkereső: barát vagy ellenség? címmel ismertette a fémkeresők kutatási módszereit. Elmondta, hogy olvassák, ismerik a régészeti szakirodalmat, az esetek többségében biztosra mennek, és lebukásuk veszélye csekély. Ő azonban sok lelőhelyet jelentett a múzeumoknak, sőt leletet is beszolgáltattott. Elismerte, hogy Magyarországon több ezren foglalkoznak fémkereséssel, és szerinte a profik aktivitása már a szervezett bűnözés kategóriájába tartozik. A többségük azonban csupán érdeklődésből, kedvtelésből keresi a tárgyakat. Az ilyen, általa „amatőr régésznek” nevezett egyének nemcsak azért rejtőzködnek, mert tudják, hogy törvénytelen dolgot cselekszenek, hanem azért is, mert a „hivatásos” régészek és a múzeumok elutasítják a velük való együttműködést. Véleménye szerint sokan készek lennének leleteiket (vagy azok egy részét), és az információikat is átadni, ha ezért nem büntetésre, hanem elismerésre számíthatnának. Javaslat szerint a jó szándékú fémkeresőket integrálni kellene a régészeti kutatásba, akik pedig erre nem hajlandók, mert céljuk a nyerészkedés, azokat sokkal, szigorúbb ellenőrzéssel és alkalmasint büntetéssel lehetne visszaszorítani.

Jakab Attila (Jósa András Múzeum) tatárjárás kori kincsek felkutatásáról számolt be, melyeket Északkelet-Magyarországon (Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében) végzett Bacsikai István közreműködésével. Ez a program alapve-

tően régóta ismert lelet-együttesek lelőhelyének azonosítását tűzte ki célul. Három lelőhelyet (Tyukod, Pátroha, Nyírmártonfalva) sikerült ezzel a módszerrel pontosan lokalizálni. Mindhárom területről újabb érmek (illetve ékszerek Tyukodról) kerültek a múzeum gyűjteményébe. Végezetül Belényesy Károly (KÖSZ) Bacsikai Istvánnal való együttműködéséről beszélt. A KÖSZ ugyanis tervszerű – ahogyan az előadó kifejezte: protokolláris – módon kívánja alkalmazni ezt a kutatási módszert nagy felületű feltárásain. Ennek értelmében a lőszer-mentesítéshez kapcsolódóan a teljes, lehumuszosra váró felületet szisztematikusan átkutatják, és a megtalált leletek helyzetét pontosan dokumentálják. Az ásatás során a feltárásra váró objektumokkal ugyanígy járnak el, és végezetül a kidobott földet, sőt a feltárt területet is átvizsgálják.

A vitában többen kifejezték kétségeiket az „integrálás” lehetőségével kapcsolatban, még akkor is, ha jogszabály-módosítás útján esetleg lehetőség lenne erre. A gyanakvás oka az, hogy nem lehet biztosan tudni, hogy a leletbejelentővé váló fémkereső valóban minden leletet beszolgáltattat, és úgymond „nem dolgozik saját zsebre is”. Annak lehetőségét minden jelenlévő „hivatásos” kizárta, hogy a bemutatott leleteken osztozkodjanak a találó és a közgyűjtemény között, amire Nyugat-Európában akad példa. Azt azonban minden régész kolléga elismerte, hogy ennek a technikának egyre növekvő szerepe van a régészeti kutatásban, és a feltárásokon való alkalmazása indokolt és szükséges. Azt sem vitatták, hogy ehhez a tevékenységhez is szaktudás és több éves gyakorlat szükséges. A vita végére (talán) azt is elfogadták, hogy erre a munkára a feltárást vezető régész igénybe vehet külső szakembereket, viszont határozottan elutasították, hogy az ilyen munkát régész jelenléte nélkül is elvégezhessek. A feltételeket figyelembe véve lehetséges tehát profi fémkeresők („amatőr régészek”) integrálása a régészeti kutatómunkába, de a bizalom megszerzése hosszú évek munkája szükséges. Többen kifogásolták a régész által vezetett „kincskereső” kutatási módszert is, mondván, hogy ennek során a fémeleleteket kiszakítják összefüggéseiből, és ezzel több kárt okoznak, mint ami hasznot a talált fémtárgyak múzeumba kerülése jelent. Az ilyen munka pontosan olyan, mint a félig feltárt objektumok, vagy lelőhelyek, mondták többen. Ez a vélekedés indokolt abban az esetben, ha a begyűjtés nem szabályosan, a leggondosabb dokumentálás mellett történik. Az elhangzott előadások azonban nem ilyen esetekről szóltak.

R. Facsády Annamária:

A SEUSO-KINCS KUTATÁSÁNAK ÚJABB EREDMÉNYEI

Társulat 2008. júniusában „A Seuso-kincs kutatásának újabb eredményei” címmel szervezett tudományos ülésen hat felkért előadó ismertette a témával kapcsolatos eredményeit. Az ülés szak célja a tudományos szempontokat figyelembe vevő eredmények „körüljárása”, szakmai vitára bocsátása volt, hiszen a régészeti leletek esetében a lelőköörülmények gondos megfigyelése, dokumentálása jelenti a kiindulópontot a leletek történeti összefüggéseinek megállapításához, míg a Seuso kincs esetén fordított módon kell eljárni, vagyis a leletegyüttes több szintű elemzése szolgál támpontul. Visy Zsolt nemrégiben a patinás Society of Antiquaries of London (Londoni Régészeti Társaság) vendégeként tartott beszámolóját ismertette „Római villatelepülések a IV. századi Pannoniában és a Seuso-kincs feltételezett lelőhelye” címmel, jelen ülésen röviden összegezte a kincs vélhető összetételét, tulajdonosát és feltételezett előkerülési helyét.

A légifelvétel és egyéb régészeti módszerek alapján kirajzolódó római villák egyikében Nádorfi Gabriella évek óta folytat kutatásokat. „Késő római épület Szabadbattyánban” című beszámolójában ismertette a villa kiterjedését, kiemelkedő minőségű és mennyiségű díszítményeit, amelyek alapján joggal feltételezhető, hogy Seusohoz hasonló jogállású és vagyonú ember lakhelye lehetett. A régészeti megfigyelések alapján az épületet felgyújtották, de a használati tárgyak hiányából arra lehet következtetni, hogy a súlyos támadás előtt kiürítették. Ennek során a tulajdonos legnagyobb, legféltettebb értékeit el is rejthette.

Nagy Mihály, aki Magyarországot képviselő kutatóként már 1993-ban részt vett New Yorkban a kincs tulajdonjogát eldönteni hivatott bírósági tárgyaláson, „A Seuso-kincs, mint régészeti lelet” című előadásában részletesen ismertette a lelethez tartozó, jelenleg ismert tárgyakat, készítésükre és ábrázolásukra vonatkozó analógiákat.

Mráv Zsolt „A polgárdi ezüst állvány és a Seuso-kincs” című beszámolójában az 1878 óta a Magyar Nemzeti Múzeumban lévő, korábban tripusként kiegészített tárgyat mutatta be. A hiányos, szándékos osztozkodás nyomait viselő darabról az újabb restaurálás során kiderült, hogy négylábú (quadripus) tartóállványról van szó, ami étkezési és tisztálkodási célokat szolgáló tálak tartására egyaránt alkalmas lehetett. A Seuso-kincshez való esetleges tartozását megerősíti anya-

ga, súlya, mérete, alkalmazott motívumkincs (gyöngysor, griffek) is.

Tóth Endre is a lelet balatonvidéki használatát bizonyította a tárgyak elemzésével, „A Seuso-kincs, mint észak-pannoniai kincslelet” című előadásában. Az utolsó előadó Balla Márta volt, aki a természettudományos vizsgálatok eredményeit foglalta össze, „Természettudományos vizsgálatok a Seuso-kincs tárgyairól vett föld- és ásványi lerakódás mintákon” címmel.

A magyar és a külföldi kutatók nagy része is egyetért abban, hogy az ismert tárgyak kétségtelenül a Római Birodalom területén lévő ötvösműhelyben készültek a Kr. u. IV. század folyamán, kb. 310-380 között, különböző időpontokban. A lelet elrejtésének időpontja, az előadók ezt a 4. század utolsó harmadára, esetleg az 5. század elejére teszik. A késő római asztali készletek összetétele alapján a jelenleg Seuso-kincs néven ismert tárgy-együttes igen hiányos. Az ismert darabok tanulmányozására sincs lehetőség. Egyetlen, 1994-ben az USA-ban megjelent munka, M. Mango–A. Bennett: The Seuso Treasure c. kötet áll a kutatók rendelkezésére. Folytatása, amelyben a tárgyak részletesebb elemzését és analógiákat ígértek a szerzők, egyelőre nem jelent meg. A magyar kutatók elemzései viszont készen állnak a kiadásra. Az előadások után kibontakozott vita elsősorban a lelet visszaszerzésének lehetőségére irányult.

Hajdú Éva:

A SEUSO-KINCS

A tudományos közvélemény „Seuso-kincsek” megjelöléssel illeti azt a 14 nagyméretű ezüstedényből és egy rézüstből álló későrómai kori lelet-együttest, amelyet feltételezések szerint a néhai Sümegh József 1975-79 között a Fejér megyei Polgárdi-Szabadbattyán térségében talált meg. Jelenlegi tudásunk szerint a tárgyak a későbbiekben illegális úton elkerültek Magyarország területéről és egyenként a jelenlegi birtokos, Lord Northampton örgrófja, illetve egy köré szerveződött üzleti csoport birtokába kerültek. A 20. század egyik legjelentősebb késő római kori régészeti leletének tartott, páratlan kincslelet piaci értéke pillanatnyilag megbecsülhetetlen. 1990-ben aukciós eladása esetén 40 millió angol fontról, becsült értékéről indult volna a licit. A lelet a „Seuso” vagy „Sevso” szóról kapta a nevét, amely feltehetőleg az ókori tulajdonos neve, és amely név szerepel az egyik legszebb, vadászcenoteket ábrázoló 70,5 cm átmérőjű hatalmas tál latin nyelvű

körfeliratán. A Magyar Köztársaság 1993-ban New Yorkban pert vesztett Lord Northamptonnal szemben. A Seuso kincsek eredetével kapcsolatos bizonytalanság azonban a New York-i pert követően sem szűnt meg, ezért a kincsek nyilvános értékesítésére mind a mai napig nem kerülhetett sor. Szakértői vélemények alapján majdnem biztosra vehető, hogy a Seuso kincsek jelenleg ismert darabjai egy nagyobb készlet részét képezték. A fődarabok mellett sok kisebb, gyűjtők számára ugyancsak hallatlan értéket képviselő kiegészítő tárgy is tartozhatott a lelethez, így elsősorban kisebb edények, kanalak, amiket a rómaiak különösen kedveltek, és akkoriban luxuscikknek számító üvegedények is. Jelenleg az tünik a legvalószínűbbnek, hogy a Szabadbattyán környékén feltárt, hatalmas római villagazdaság tulajdonosa lehetett az az ember, akihez a kincsek is tartozhattak. Jelenlegi tudásunk szerint a kincsek valamikor 1975 után kerültek elő. A legvalószínűbb, hogy a tárgyakat Sümegh József találta meg. Mindenki tudta róla, hogy erős gyűjtőszemély volt. Érméket és más régiségeket gyűjtött, csereberélt. Szinte valamennyi környékbeli kereskedőt jól ismerte, mindenkivel csencselt. Sok falubeli látott nála a Seuso kincsekhez hasonló tárgyakat azokban az időkben. Jelenleg még nem tudjuk, hogy a szabadbattyáni római villát, vagy a polgárdi-kőszárhegyi kőbányát kell a kincsek eredeti megtalálási helynek tekinteni. Nem zárható ki, hogy Sümegh a tárgyakat az ásatás területén fedezte fel és azért híresztelte, hogy a kőbányában találta meg a tárgyakat, mert azt nem tartotta bűncselekménynek. De az is lehetséges, hogy egyes darabokat már az ókorban elrejtett valaki a kőbánya környéken egy üregben, mert azon a vidéken már a római időkben is működött kőbánya, és a villa felől legjobban a kőbánya irányába lehetett menekülni. Talán ez a magyarázata annak, hogy ahhoz közel került elő a quadripus is. Az sem zárható ki, hogy a kincseket valaki más lopta el az ásatásról, hiszen sok környékbeli járta a vidéket fémkereső műszerrel, és sok illegális lelet került elő azokban az időkben. Ez esetben Sümegh lehetett az a személy, aki az ellopott kincseket megtalálta, és azokat magához vette. Sümegh Józsefet felakasztva találták 1980. december 14-én. 1981 és 1990 között Lord Northampton sorban felvásárolta a kincs darabjait, közös üzleti vállalkozást hozott létre azokkal, akik vele együtt pénzt fektettek az üzletbe a haszon reményében. 1990-ben Lord Northampton és üzlettársai egy trustot alakítva kísérletet tettek arra, hogy a patinás Sotheby's cég árverésén értékesítsék az Seuso-tárgyakat. A kincsek felbuk-

kanását követően 1990. február 20-án Libanon keresetet indított New York állam legfelső bíróságán a trust és a tárgyakat ténylegesen birtokában tartó Sotheby's cég ellen, kérve a kincselet tulajdonjogának megállapítását, és azok kiadását Libanon részére. A peres eljárásba beavatkozóként előbb Jugoszlávia, később annak jogutódjaként Horvátország, majd 1993-ban Magyarország is bekapcsolódott, ugyancsak kérve a kincsek tulajdonjogának megállapítását, és a kincsek kiadását. Az esküdtek döntése alapján meghozott ítélet szerint sem Libanon, sem Magyarország, sem pedig Horvátország nem tudta hitelt érdemlően bizonyítani, hogy a kincselet a területükön került volna elő, és erre tekintettel a kincs tulajdonjoga bármelyik országot megilletné. Ennek alapján a trust maradt a tárgyak birtokosa. A magyar fél szakértői bizonyítékait sem engedték az esküdtszék elé tárni, eljárásjogi akadályok miatt. Végül, pedig a magyar felet azért sújtották eljárásjogi hátrányokkal, mert a magyar rendőrség akkoriban folytatott nyomozását a bíróság úgy értékelte, hogy a magyarok a tanúkat rendőri erőszakkal félemlítik meg. Ezzel szemben már a New York-i perben is előkerültek olyan okiratok, amelyek azt mutatták, hogy Lord Northampton és üzlettársai hamis eredet papírokat szereztek be Libanonból. Ezek a bizonyítékok azonban - szintén eljárásjogi okok miatt - nem kerülhettek az esküdtszék elé, és így nem befolyásolhatták a döntést. Az 1990-es évek vége óta a kincseket a londoni Christy's aukciósház széfjében őrizték, 2006 októberében, pedig a Bonham's aukciósház zártkörű kiállításán bemutatta azokat. Azóta nincsenek megbízható információink a jelenlegi őrzési helyről. A magyar állam un. előzetes bizonyítási eljárást folytatott a Pesti Központi Kerületi Bíróságon 2005-2008 között. Az előzetes bizonyítás a Polgári Perrendtartás által szabályozott eljárás. Ennek során a Magyar Állam nevében eljáró Oktatási és Kulturális Minisztériumot képviselő ügyvédi iroda minden, az ügygel kapcsolatba került személyt a bíróság elé tanúnak idézte és rögzített minden más bizonyítékot is. Az előzetes bizonyítási eljárás lefolytatását követően készített összefoglaló jelentésre a Minisztérium semmilyen észrevételt nem tett. Már korábban javasolták a magyar és angol jogi és rendőrségi tanácsadók, hogy hozzon a nyomozó hatóság, és az ügyészség határozatot a kincsek lefoglalásáról, és a nyomozásban való felhasználás érdekében kérelmezze a vonatkozó uniós szabály alapján azok ideiglenes Magyarországra szállítását. Ha ugyanis a kincsek, vagy legalább egyes darabok Magyarországra kerülnének, úgy a magyar szakértőknek

lehetősége lenne arra, hogy végre kedvező feltételek között megvizsgálhassák a tárgyakat, annak érdekében, hogy szerencsés esetben további anyagmaradványokat rögzíthessenek, vagy a bizonyítást elősegítő megállapítást eszközölhessenek. Ezt a javaslatot az OKM nem támogatta, a Legfőbb Ügyészség, pedig ideiglenesen elzárkózott előle. A jogi lehetőségek előkészítése mellett a kincsek ügyével megbízott Miniszteri Biztos, Hajdú Éva igyekezett a kincs köré mintegy „védőlátót” húzva megakadályozni, de mindenképpen megnehezíteni a tárgyak szem elől tévesztését. Norman Palmer jogászprofesszor segítségével leveleket intézett a világ nagy múzeumaihoz, az angol társmiszteriumhoz, örökségvédelmi hatóságokhoz, amelyekben felhívták azok figyelmét a kincsekre, arra, hogy Magyarország igényt tart rá, hogy megvásárlása, Nagy-Britanniából való kivitelének engedélyezése, múzeumi kiállítása nemzetközi etikai, s több helyen jogi normákba ütközik. Megszerezték neves régészeknek, kutatóknak, újságíróknak, az örökségvédelem szakértőinek a jóindulatát, elérték azt, hogy mind többen tartották megalapozottnak a magyar igényt. És a Seuso-kincs és Magyarország neve összekapcsolódott azok képzeletében is, akiknek korábban csak valami zavaros pereskedés jutott eszébe róla. Ezt fényesen igazolta a Bonhams által 2006 késő őszen szervezett bemutatóhoz fűződő reakciók, nyilatkozatok sora. Az elsőként az Art Newspaper, majd a Guardian cikkei kérdőjelezték meg a kiállítás etikus voltát, s azt, hogy a Lord a kincs jogos tulajdonosának nevezi magát. Majd Lord Renfrew és Lord Redesdale olvasói levelei, parlamenti felszólalá-

sai szóltak a magyar tulajdoni igényt is felemlítve, s az egész szakmai közvélemény Magyarországra fellépésére várt. Hiába. Ezek után vetette fel a pozíciójától megvált Miniszteri Biztos egy tudományos szeminárium megrendezésének lehetőségét Londonban. A választás a Society of Antiquarians-ra, a 300 éves angol történész társaságra esett, ahol dr. Visy Zsolt régészprofesszor, a Society tagja tartott előadást a Seuso-kincs magyar kutatásának állásáról. Ezt követően került sor a magyar tudósok kutatásait összegző rövid előadássorozatra a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat szervezésében.

Most folyik ezeknek az előadásoknak angol nyelvű kötetbe rendezése. Mindezek fényében az ügygel foglalkozó jogászok továbbra is szorgalmazták, hogy a Magyar Köztársaság kísérelje meg a kialakult helyzet tárgyalásos úton történő rendezését, egyezzen meg a tárgyak birtokosával, hogy a Seuso-kincs végre visszakerülhessen Magyarországra.

Utóirat

A társulati ülésen Visy Zsolt felhívást olvasott fel, melynek közzétételére a társulatot kérte fel, melynek lényege: a tudomány érdekében és a kincscsel kapcsolatos kérdések tisztázására tehát igényeljük és kérjük, hogy a kincs ismertté vált tárgyait a szaktudósok nemzetközileg meghatározott köre személyesen és korlátozás nélkül, az összes szükséges biztonsági rendszabály tiszteletben tartása és betartása mellett alaposan megvizsgálhassa, a szükséges és lehetséges régészeti és természettudományos vizsgálatokat elvégezhesse.

Olvasnivaló

SELMECZI LÁSZLÓ: NEMZETI EREKLYÉNK, A JÁSZKÜRT

Kiad.: Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány, Jászberény, 2008.

(Jászsági Füzetek 42. Szerk.: H. Bató Edit)

A Jászkürtről, vagy ismertebb nevén a Lehel kürtjéről, a koronázási jelvények mellett az egyetlen méltóságjelvénynek tekintett tárgyról jelent meg összefoglaló munka a közelmúltban. Dr. Selmeczi László a Jászságot és Nagykunságot évtizedekig kutató régész, etnográfus szép kiállítású könyve a Jászság történeti és kulturális örökségét őrző Jászsági Füzetek sorozatának legújabb köteteként látott napvilágot dr. H. Bathó Edit berényi múzeumigazgató szerkesztésében. Szerzője e műve megjelenése előtt is már számos könyvben és több száz tanulmányban foglalta össze a fő kutatási területének számító Jászkunságról szerzett ismereteit, most pedig mind tárgyánál, mind művességénél fogva is a szélesebb közönség figyelmére számot tartó kötetet bocsátott útjára. Benne a Jászkürt faragványainak mérnöki precizitású ábrákkal kísért leírása mellett számba veszi a vele kapcsolatos kutatások eddigi történetét, a róla alkotott véleményeket, megjelent tanulmányokat is. Szól a hozzá tapadó tévhitekről, legendákról és részletesen elemzi a Konrád császárt agyonütő Lehel vezér és a kürt közötti kapcsolat problémakörét, annak a múlt és jelen Jászságában betöltött különös szerepét is. Az ereklyét nem mint elszigetelt jelenséget tárgyalja. Széles történeti háttérbe helyezi és szintén bőszéges képanyaggal ismerteti a világon fellelhető analógiáit is. Természetesen nem csak összefoglalja a Jászkürtre vonatkozó ismereteket, hanem saját álláspontját is kifejti tárgyával kapcsolatban. Újra elemezve a kürtön ábrázolt motívumokat arra a következtetésre jut, hogy motívumainak egy része a kürt tulajdonosának védelmét szolgálta, s pusztán a kürtre faragott egyéb jelek mutatnak be jeleneteket a bizánci udvari ünnepségek ciklusából. Keletkezési idejét a XII. századra teszi és nem zárja ki a Jászkürt magyarországi készítésének lehetőségét sem egy bizánci tanultságú mester által. Elképzelhetőnek tartja, hogy királyi adományként kerülhetett egy jász nemzetségi kapitány tulajdonába. Így juthatott szakrális funkcióhoz, ami általában jellemzője az ivókürtöknek a magyarországi jászok között, de hasonló példát a mai napig találhatunk a kaukázusi jászok, az osztek között is. Szakrális jellegét mutatja, hogy még a 18. században is a jászberényi Nagytemplomban őrizték, de már a 17. századtól a Jászság és az egyes jász

települések szimbólumává vált. Állandó motívuma volt a pecsét és címerképeknek, s jelkép jellegét napjainkig töretlenül őrzi.

A kötet ára: 2.500 Ft.

TANULÁS EMLÉKMŰVEK, EMLÉKTÁBLÁK FELFEDEZÉSÉVEL

Szerk.: Miszné Korenchy Anikó. Kiad.: Múzeumok és Látogatók Alapítvány, Bp., 2008.

Hogyan temetkeztek az Árpád-korban? Ki volt Gül baba? Mit tudunk Rákóczi fájáról? Mi a hasonlóság a millenniumi és világháborús emlékművek között? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre ad választ ez a módszertani kiadvány. Amely a kötet összeállítóinak reményei szerint nemcsak pedagógusokat fogja arra készíteni, hogy felfedezzék szűkebb és tágabb környezetünk emlékeit. Emlékmű, emléktábla, emlékfá, emléktárgy, emlékkert és még számos mód, amellyel letűnt korok emlékei elevenedhetnek meg, ha értőn közelítünk hozzá.

A kiadvány megrendelhető az Alapítvány címén: ára 1.800.- Ft. Pedagógusoknak és múzeumpedagógusoknak 2008 szeptember 1-ig 1.600.- Ft.

Cím: 1038 Bp., Újliget sétány 2/B e-mail cím: mlalapitvany@externet.hu

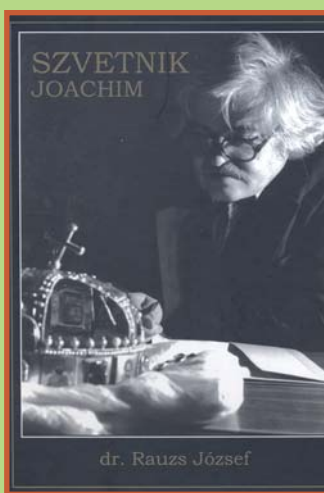
„VIRÁGZÓDOTT...ANNO”

Az Umlingok Kalotaszegen. Írta: Kiss Margit, Lángi József és Mihály Ferenc. Kiad.: Néprajzi Múzeum, Bp., 2007.

Kalotaszeg festett asztalosmunkáinak említésekor – akár templomokról, akár bútorokról legyen szó, szinte mindig elhangzik az Umlingok neve, akiről

már 1892-ben olvashattunk Jankó János könyvében. Kik is hát az Umlingok, akik fél évszázadra „monopolizálták” Kalotaszeg templomainak díszítését? Milyen jellegzetes ornamentikákat találunk műveiken? Honnan hozták magukkal ezeket a díszítményeket, kiket utánoztak, és később kik másolták őket? Hogyan vált munkásságuk a „magyar népművészet részévé”? A Néprajzi Múzeum kiállítása és a hozzá kapcsolódó kötet ezekre a kérdésekre kereste a választ, a tanulmányokból egy százsz festőasztalos-család gazdag élete bontakozik ki.

RAUZZ JÓZSEF: SZVETNIK JOACHIM ÖTVÖS-RESTAURÁTOR ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Kiad.: Mélykút Közművelődésért Alapítvány, Bp., 2008.

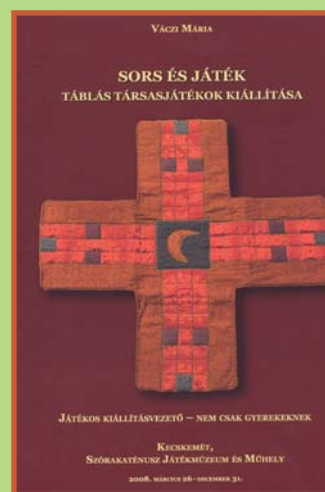
Szvetnik Joachim ötvös-restaurátor munkássága a nagyközönség előtt alig ismert. Élete csúcspontja a magyar koronázási jelvények azonosítása, állapotuk felmérése, kisebb javítása volt az Amerikai Egyesült Államokban, 1977-ben, mielőtt visszakerültek volna. Fő műve az Esterházy –kincstár számos ötvösremekének a helyreállítása. Ezzel világra szóló iskolát, módszert teremtett, s külföldön is igénybe vették bámulatos restaurátori tudását. Hazánkban több állami múzeum mellett szinte valamennyi történelmi egyház, sok-sok műtárgy őrzi keze nyomát. E könyv gazdag életpályáját mutatja be számos műkincs fotójával.

(A könyv megvásárolható az Iparművészeti Múzeum könyvesboltjában. Ára: 2.600 Ft.)

VÁCZI MÁRIA: A SZÓRAKATÉNUSZ JÁTEKMÚZEUM ÉS MŰHELY TÁBLÁS TÁRSASJÁTÉKAINAK GYŰJTEMÉNYE

Kiad.: Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely, Kecskemét, 2008.

A szerző feldolgozta a Játékmúzeum gazdag, számos ritkaságot őrző társasjáték-gyűjteményét, amely közel harminc év alatt teljesedett ki. Ezúttal a táblás társasjátékok szociológiai szempontból történő kutatására tér ki, bemutatva egy korábbi - „Gazdálkodj okosan” A táblás társasjátékok társadalmi üzenete című elemzését.

NOVÁKI GYULA-SÁRKÖZY SEBESTYÉN- FELD ISTVÁN: BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLEN MEGYE VÁRAI AZ ŐSKORTÓL A KURUC KORIG

Kiad.: Castrum Bene Egyesület-Herman Ottó Múzeum, Bp., Miskolc, 2007.

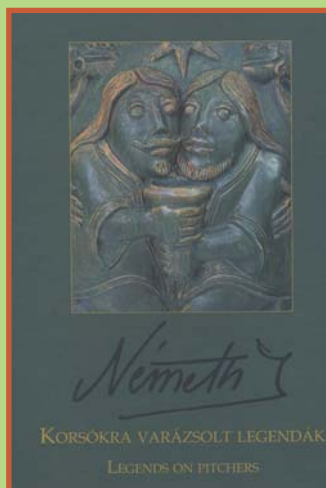
A szerzők a várkutatás legújabb eredményei alapján egy topográfiai teljességre törekvő adattár összeállítását tekintették feladatuknak. A kötetben mintegy 120, a terepen azonosított erősség- alapvetően az erődítmények jellegéből és kutatottságából következően – igen eltérő mélységű tárgyalása található.

KORSÓKRA VARÁZSOLT LEGENDÁK - NÉMETH JÁNOS FIGURÁLIS DÍSZÍTÉSŰ EDÉNYEI

Szerk.: Kostyál László. Kiad.: Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága, Zalaegerszeg, 2008.

Zalaegerszeg emblemikus alkotóművészeinek mos-

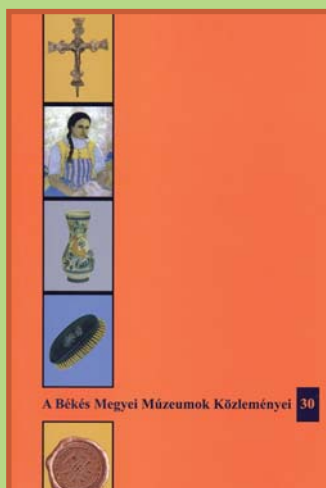
tani kötete figurális díszítésű, karakteres kerámiakor-
sóit mutatja be. Edényei egytől egyig mesterművek,
a látszólag magától értetődő egyszerűséget hordozó
formák a folklorisztikus hagyományok és népi tech-
nika mellett magukon viselik a történelem nagy kul-
túrköreinek művészeti reminiscenciáit is.

A BÉKÉS MEGYEI MÚZEUMOK KÖZLEMÉ- NYEI 30

Szerk.: N. Varga Éva, Szatmári Imre. Kiad.: Békés Me-
gyei Múzeumok Igazgatósága, Békéscsaba, 2007.

A kötetben szereplő írások a térség régészeti, termé-
szettudományi, néprajzi és képzőművészeti kutatá-
sok eredményeit tárják az olvasó elé.

LANTOS ANDREA: KÖZÉPKORI TEMPLOM ÉS TEMETŐ HOMOKMÉGY-SZENTEGYHÁZPAR- TON

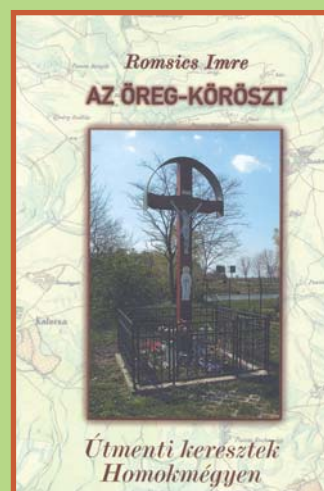
Kiad.: Kalocsai Múzeumbarátok Köre és a Viski Kár-
oly Múzeum, Kalocsa, 2007.

A Viski Károly Múzeum 2006-ban pályázati pénzt ka-
pott az egykori Sármégy falu templomhelyének pon-
tos meghatározására és feltárására. A szerző beszámol a
2006-2007-ben a 400 négyzetméter alapterületű ásatáson
előkerült az egykori épület alapmaradványáról, illetve a
templom körül feltárt 316 db középkori sír leleteiről

ROMSICS IMRE: AZ ÖREG-KÖRÖSZT ÚTMENTI KERESZTEK HOMOKMÉGYEN.

Kiad.: Kalocsai Múzeumbarátok Köre, Kalocsa, 2007.

Homokméggy környéki szállásokra kiköltöző ka-
locsaiak buzgó vallásos életet éltek. A templom nél-
küli szállások lakói kis kápolnákat, Mária képeket és
haranglábakat állítottak, amelyek jellegzetes kultikus
szerepű közösségi építményei lettek a szállásokon
lakó kalocsaiaknak. A kötet írója végigvezeti az ér-
deklődő olvasót Homokméggy területén ismert szak-
rális emlékhelyeken.

TOROCZKAI WIGAND EDE (1869-1945) ÉPÍ- TÉSZ, IPARMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

A katalógust írta: Keserű Katalin. Kiad.: Gödöllői Vá-
rosi Múzeum, Gödöllő, 2008.

A katalógusban a szerző végigvezet az építész, ipar-
művész életútján, részletesen szól Toroczkai Wigand
Ede művészetét bemutató tárlatról. Az életrajzi ada-
tok mellett tematikus csoportosításban megtaláljuk a
kiállított tárgyak jegyzékét.

E számunk szerzői

DR. ÉBLI GÁBOR
- PhD esztéta, docens,
Moholy-Nagy Mű-
vészeti Egyetem,
Elméleti Intézet.

DR. SZATMÁRI IMRE
- régész, igazgató,
Békés Megyei Múzeu-
mok Igazgatósága

DR. SZENOGRÁDI
PÉTER
- történelemtanár, Békés-
csaba, Belvárosi
Általános Iskola és
Gimnázium

PERÉNYI ROLAND
- történész,
muzeológus, Bu-
dapesti Történeti Mú-
zeum Kiscelli Mú-
zeum

SARKANTYU
ANNA
- egyetemi hallgató

BALLA LORÁND
- történész,
muzeológus,
Budapesti Történeti
Múzeum Kiscelli
Múzeum

DEBRECZENI
ROPPÁN BÉLA
- történész, levéltáros,
Magyar Nemzeti Múzeum

Gábor Ébli:

**ORGANIZES EXHIBITIONS, BUILDS
COLLECTION – STILL NOT A MUSEUM?
PRIVATELY SPONSORED ART
COLLECTIONS FROM VIENNA TO BERLIN**

Owning exhibitions and collections still not museums: the number of institutions like this is increasing all over the world. Exhibitions address not only the elite public - wide layers of it can be reached by them. The media reaction can be well organized and they suit in well to the trends of international cultural tourism. Building a collection is similarly fashionable: it means prestige, it is a promising investment and has many possible functions from decoration to the wished sponsoring role and identity. And if the exhibitions and collections can be developed parallel without turning into a museum the institution is ready working in that way and till that period of time till the maintainer wishes.

Not necessary to become a museum? Being a museum means a rank and public collections are stately sponsored. One would suppose the contrary - exhibition halls wanting to become a museum. It is not necessary really. The role of a museum includes a lot of tasks and obligations as well. A museum is for a century at least, it collects for the future and beside spectacular exhibitions organizes a lot of basic work without immediate benefits. It requires administrative and scientific apparatus not to be maintained by private founders. So among fine arts institutions a new level has been formed by now which is much more complex than a private gallery and means the work with a collection but less complex than a real public collection.

Imre Szatmári:

**NEW WAYS OF THE EXHIBITIONS IN
COUNTRY MUSEUMS – MY CHILD FOR
THE COUNTRY – THE MONGOL INVASION
IN HUNGARY (1241–1242)**

At the beginning of 2007 a new idea was born sponsored by the National Cultural Found: a series of exhibitions to be displayed in the country and even outside Hungary organized by the Association of Country Museums. The subject was given: connected to the international exhibition showing the „Hungarian part“, the Mongol invasion. The organizer was the Békés County Museum working out the concept of the project, choosing the cooperating members and operating practical work. The most difficult part was the preparation. Taken over the concept of the Hungarian National Museum's exhibition and adapting it to the purposes of a travelling display the first scene was Komárom in Slovakia in October 2007. The exhibition will

be shown in seven different places. Organization and preparation meant the work of coordination, marketing and financing. The exhibition offers the archaeological objects, special effects, interactivity - as a complex cultural entertainment for each layer, families, schools and everyone interested in Hungarian history. Fulfilling the original purpose by attracting more and more visitors to the country museums.

Roland Perényi:

**A CITY IN SEARCH FOR ITS HISTORY.
THOUGHTS ON THE IDEA OF A NEW
PERMANENT EXHIBITION**

Budapest History Museum is preparing a new permanent exhibition on the history of the capital. A new display like this should in ideal case reflect the newest results of research - here that change of view which has happened lately in history writing. New trends have left that way of showing history through the important figures, politicians, events. This new aspect has appeared in public education and museology as well so it should be a leading idea at the preparation work. The permanent exhibition would this way concentrate on certain turning points and scenes connected to them, not mentioning the everyday life of the inhabitants of the city. The practical display would be built on new technical solutions, effects and installation has an important role of explaining the objects and placing them in historical context.

Anna Sarkantyú:

**FROM PETŐFI TO PAUL STREET BOYS
– HOME FOR HUNGARIAN LITERATURE**

In the heart of the city stands the palace of a famous aristocratic family, an outstanding Neo-Classical monument of the capital. Following the reconstruction finished in 2000 the interior recalls the former palace, a scene of earlier literary salons. Today it has a permanent exhibition on the life and works of the poet giving the name of the museum and together with the temporary displays it is a kind of cultural complex. This year commemorating the publishing of Ferenc Molnár's world famous novel, The Paul street boys, the 100th anniversary of the birth of Miklós Szentkuthy and the literary magazine Nyugat (West). The palace of Hungarian literature is a place where the exhibitions suit in well to the aristocratic interior and the museum has successfully formed a special, fresh and characteristic own language, a world where the results of the long and steady work of experts of different fields give to the visitors a complex entertainment that can be awaited from the museum of 21st century.

Hogy gyűjteménye a legnagyobb biztonságban legyen.

UNIQA Műtárgybiztosítás

Művészeti kiállítások, műtárgyszállítás biztosítása

- **All Risk fedezet**
Az All Risks fedezet minden olyan kárra kiterjed, amely nem szerepel a kizárások között. Megtéríti a tűz illetve vezetékes víz, villámcsapás, felhőszakadás okozta károsodásokat éppúgy, mint mindennemű töréskárt. Fedezetet nyújt betöréssel szemben és rablás ellen, valamint megtéríti az ezek során bekövetkező vandalizmus okozta rongálódást is.
- **Megegyezés szerinti érték**
A mindenkori kárrendezés alapja a szerződő és a biztosító által egyaránt elfogadott biztosítási érték.
- **Gyors és egyszerű ügyintézés faxon és e-mailen**

Az ország egész területéről várjuk jelentkezését!

UNIQA Biztosító Zrt. – Jaksza Éva
1134 Budapest, Róbert Károly krt. 76–78.
Tel.: 1/2386-005 · Mobil: 70/371-3929
Fax: 1/2386-010 · E-mail: eva.jaksza@uniqa.hu
www.uniqa.hu

